

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEPET ÖRME TEKNİĞİ VE SANATSAL YORUMLAR

Hazırlayan
Fırat NEZİROĞLU

Danışman
Prof. Suhandan ÖZAY DEMİRKAN

İZMİR-2007

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sepet Örne Tekniğı ve Sanatsal Yorumlar” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/07/2007

Fırat NEZİROĞLU

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün/...../..... tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göreAnabilim Dalıöğrencisi' ninkonulu tezi/projesi incelenmiş ve aday/...../..... tarihinde, saat' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projeninolduğuna oy.....ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

(ÜYE)

(ÜYE)

ÜYE

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No: Konu Kodu: Üniv. Kodu:

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı: NEZİROĞLU

Adı: Fırat

Tezin/Projenin Türkçe Adı: Sepet Örne Tekniği ve Sanatsal Yorumlar

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: Basket Weaving Technics and Artistic Comments

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: D.E.Ü. **Enstitü:** G.S.E. **Yıl:** 2007

Diğer Kuruluşlar :

Tezin/Projenin Türü: ?

Yüksek Lisans: x

Doktora:

Tıpta Uzmanlık:

Sanatta Yeterlilik:

Dili: Türkçe

Sayfa Sayısı: 100

Referans Sayısı: Dipnot sayısı 69

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Prof

Adı: Suhandan

Soyadı: ÖZAY DEMİRKAN

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Sepet
- 2- Sepetçilik
- 3- Sarma
- 4- Kazık ve Dizi
- 5- Çingene

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Basket
- 2- Basketry
- 3- Coil
- 4- Stake and Strand
- 5- Gypsy

Tarih: 16 / 07/2007

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum Evet Hayır

ÖZET

Sepet Örne Teknikleri tarihsel açıdan incelendiğinde kültürümüzdeki zenginlik ilk bakışta dikkatleri çekmektedir. Ancak araştırmalar süresince kaynak sıkıntısı çekilmektedir. Bu tez araştırması ile Türkiye ve Dünya Kültürlerinde sepet ve sepetçilik konusunda tarihsel bilgilere yer verilmiştir. Dünyadaki ilk el yapımı tekstil tekniği olan bu zanaat günümüzde hala mekanikleşmeden ilk günkü haliyle devam ettirilmektedir.

Sepet örme tekniği ilk insanın örtünme, avlanma, yiyeceklerini taşıma ve saklama gibi en temel özelliklerine cevap vermiştir. Daha sonra kullanılan teknikler ve ihtiyaçların sonucunda dokuma tekniğinin gelişimine bir basamak olmuştur.

Tezin ilk bölümünde, sepetin etimolojik, tarihsel bilgilerine yer verilmiş ve dünyadaki ilk bulgular araştırılmıştır.

İkinci bölümde Sepet örücülüğünde dünya üzerinde kullanılan materyaller, teknikler ve formlar incelenmiştir. Kültürler arası etkileşimler bu bağlamda karşılaştırılarak ortak yönleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde Türkiye ve dünya sepetçiliğinin tarihsel gelişimi göz önünde bulundurularak günümüzdeki durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde ise sepet bir sanat eseri olarak incelenmiş, çağdaş sepet yorumları Lif sanatı platformunda değerlendirilmiştir. Lif sanatının insanın temel kültür uğraşlarından biri olduğu fikrinden yola çıkarak günlük yaşamla iç içe geçen lif sanatı aynı zamanda güzel sanatların yaratıcı aktivitelerinden biridir.

ABSTRACT

When we explore basket weaving methods historically, at first look we notice the richness in our culture. However, there is source

difficulties during researches. Historical informations about baskets and basketry in Turkish and World cultures were provided by means of this study. This craft which is the first handmade textile technics, continues today without mechanizing, with its early existence.

Basket weaving method met the basical requirements of early people's, such as covering, hunting, carrying and keeping feed. As a result of used technics and requirements, later it had became a step for development of weaving technics.

In first chapter of this study, historical information was provided, and first evidences in the world were searched.

In second chapter; materials which were used widespread in basket weaving, technics and forms were explored. Interactions between cultures were compared within this point of view, common properties were mentioned. In third chapter, recent situation of basketry had been tried to be assigned by considering historical development of basketry around Turkey and World. In fourth chapter, basket were explored as artistic work, contemporary basket interpretations were evaluated in Fibre Art Platform. Starting with the idea that Fibre art is one of the basical culture works of people, fibre art is one of creative arts of fien arts as well as it is nested with daily life.

ÖNSÖZ

Lif sanatı platformunda değerlendirilen bir çok tekstil tekniği arasında önemli bir konuma sahip olan, araştırmalar sonucu ilk tekstil tekniği olduğu varsayılan sepet

ve sepet örücülüğü günümüzde bütün teknolojik gelişmelere rağmen hala mekanikleşmemiş tek el sanatı olma özelliğinden dolayı tez konusu olarak seçmemde etken olmuştur. Bu konuyu seçmemin bir amacı da; sepet örmeciliğinin teknik, form ve malzeme açısından oldukça zengin örneklerle sahip olmasıdır.

Sepet formları ve tekniklerinin benzerliği dünya kültürleri arasında ortak dil olmuş aynı zamanda kullanım alanı dolayısıyla etkileşim aracı olmuştur. Buradaki etkileşimin en önemli etkenlerden biri ticaret aracı olmasıdır.

Lif Sanatı konusunda katıldığım ulusal, uluslararası yarışmalarda, sergilerde ve fuarlardaki izlenimlerim, bu sanatın dünya platformunda önemli bir yere sahip olduğu konusunda fikir vermiştir. Türkiye’de bu alanın sanatsal platformdan çok zanaat çerçevesinde gelişmiş olmasından dolayı kaybolmakta olan bu sanatın tekrar hak ettiği önemi kazanmasını amaçlamaktayım.

Tezimin oluşması aşamasında ve sanat eğitimimde, hazırladığım projelerde desteğini hiç esirgemeyen, sanat görüşümün oluşumunda etkili olan Prof. Suhandan Özay Demirkan’a, teknik anlamda bilgi ve tecrübelerini paylaşan Prof. Mustafa Demirkan’a, Yrd. Doç. Füsun Özpulat’a, Öznur Enes, Mustafa Kula, Neşem Ertan, Erkan Turgut, Nurcan Kutlu ve diğer çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım...

Fırat Neziroğlu
2007

İÇİNDEKİLER

TEZİN ADI

YEMİN METNİ	II
TUTANAK	III
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	IX
RESİMLER LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
TABLolar LİSTESİ	XII
EKLER LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

SEPETİN TANIMI, TARİHSEL BİLGİLER VE ANADOLU'DA İLK İZLER

1.1. SEPETİN TANIMI.....	3
1.2. TARİHSEL BİLGİLER.....	4
1.2.1. Anadolu'da İlk Sepet İzleri.....	7

2. BÖLÜM

SEPET YAPIMINDA KULLANILAN BAŞLICA MALZEMELER, TEKNİKLER VE FORMLAR

2.1. BAŞLICA MALZEMELER.....	12
2.1.1. Ağaç İç Kabukları.....	12
2.1.2. Sak (Bast) Lifleri: Keten, Kenevir, Jüt, Rami.....	18
2.1.3. Rafya	20
2.2. SEPET ÜRETİM TEKNİKLERİ.....	22
2.2.1. Sepet Yapımında Başlama Ve Bitirme Teknikleri.....	22
2.2.1.1. Birleştirme – Dikiş.....	25

2.2.1.2. Kazık ve Dizi.....	25
2.2.1.3. Çerçeve Sepet.....	29
2.2.1.4. Sarma.....	32
2.2.1.5. Halkalama.....	35
2.2.1.6. Toparlama.....	37
2.2.1.7. Örgü.....	39
2.2.1.8. Kıvrırma.....	40
2.2.1.9. Düğüm, Ağ, Bağlama, İlmek.....	41
2.3. SEPET FORMLARI.....	42
2.3.1. Yük Sepetleri.....	42
2.3.1.1. Açık Yük Sepetleri.....	44
2.3.1.2. Kapalı Yük Sepetleri.....	46
2.3.1.3. Şapka ve Küçük Yük Sepetleri.....	49
2.3.2. İş Sepetleri.....	51
2.3.3. Fantezi – Hayal Sepetleri.....	52

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DÜNYANIN FARKLI KÜLTÜRLERİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

3.1. TÜRKİYE'NİN BELLİ BAŞLI MERKEZLERİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ.....	53
3.1.1. Çingene Toplulukları.....	54
3.1.2. Abdallar.....	56
3.1.3. Karadeniz Bölgesinde Sepet Örücülüğü.....	56
3.1.4. Marmara Bölgesinde Sepet Örücülüğü.....	58
3.1.5. Ege Bölgesinde Sepet Örücülüğü.....	62
3.1.6. Doğu Anadolu Bölgesinde Sepet Örücülüğü.....	63
3.2. DÜNYA KÜLTÜLERİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ.....	65
3.2.1. Uzak Doğu.....	65
3.2.2. Amerika.....	67
3.2.3. Avusturalya	70
3.2.4. Afrika.....	72
3.2.5. Avrupa.....	73

IV. BÖLÜM
ÇAĞDAŞ SEPET TASARIMCILARI VE YENİ YORUMLAR

4.1. LİF SANATI İÇİNDE SEPET..... 74

SONUÇ

EKLER

KAYNAKLAR

ÖZGEÇMİŞ

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: İngiltere'de Mortlake'de bulunan dokunmuş sepet içine kaplanarak oluşturulan kil kap örneği

Kaynak: HELD, 1999;6 **6**

Resim 2: Yeni Kaledonya'da bulunan sepet örneğinin maketi

Museum of Architecture; Building Workshop 1998,Fotoğraf: Doğan Hasol Kaynak: www.arcmuseum.org , son güncelleme: 30.01.2007.....	10
Resim 3: Tlingit Topluluğu Kaynak: http://www.upenn.edu/almanac/volumes/v52/n21/images_n21/TlingitLeaders.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	14
Resim 4: Endonezya'da sepet örücülüğünde kullanılan bitki Broussonetia Papyrifera Kaynak: http://www.ibiblio.org/botnet/flora/images/Broussonetia_papyrifera004.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	14
Resim 5: Orta Afrika sepet örücülüğünde kullanılan bitki Natal İnciri (Ficus Natalensis) Kaynak: http://www.biologie.uni-hamburg.de/b-online/fo49/ficwurze.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	15
Resim 6: Arrowroot bitkisi Tapa kumaşların oluşturulmasında yapışkan işlevi görür. Kaynak: http://www.antiquemapsandprints.com/p-2316.jpg , son güncelleme: 21.06.2007)	16
Resim 7: Afrika tipi Tapa Kumaşa bir örnek Kaynak: http://www.janesoceanica.com/samoa_historical1/tapa%20cloth,%20Samoa.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	17
Resim 8 Afrika Bölgesinde üretilen Tapa Kumaşa bir örnek Kaynak: http://art-smart.ci.manchester.ct.us/images/ar_tapa_square.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	17
Resim 9: Ontario'da yaşayan Sabina Sutherland tarafından üretilen bir tapa kumaş Kaynak: http://archives.queensu.ca/TapaCloth-verso_a.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	18
Resim 10: Bast lifi olarak da bilinen sak lifleri Kaynak: http://en.qchemp.com/UploadFiles/dama.JPG , son güncelleme: 21.06.2007	20
Resim 11: Rafya lifleri Kaynak: http://www.decoavenue.com/prod/img955.jpg , son güncelleme: 21.06.2007	21
Resim 12: Rafya Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24035 , son güncelleme: 21.06.2007	21
Resim 13: Pomo Tipi Sepet Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24035 son güncelleme: 18.04.2007	23
Resim 14: Choctaw sepetlerine bir örnek	

Kaynak: http://www.nativerellections.org/cartimages/choctaw%20basket.gif son güncelleme: 18.04.2007	24
Resim 15: Apache Sepetlerine bir örnek	
Kaynak: http://museum.utep.edu/collections/images/jicarillabasket.jpg son güncelleme: 18.04.2007	24
Resim 16: Kazık ve Dizi Tekniği ile örülmüş sepet detayı	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.	26
Resim 17: İzmir Kemalpaşa Sepet Örucülüğünde Kazık Dizi tekniğinde Dana Gözü denen bağlama düzeni	
Kaynak Kişi: Yaşar Azgın	26
Resim 18: Joe Hogan, Eşek Sepeti, 1998 Söğüt, 61x46x46cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.	28
Resim 19 : Leon Niehues, 1998 Söğüt, 76 x 35 x 35 cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.	29
Resim 20: Jonas Hasselrot, 1998 Sedir, 1 2 x 3 1 x 20 cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 79 s.	30
Resim 21: Çerçeve Sepet Omurga Düzenlemesi	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 80 s.	32
Resim 22: Joleen Gordon, <i>New piece</i> , 1998 Rafya, 10x19x17cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 90 s.	34
Resim 23: Clay Burnette, <i>Tris wide open</i> , 1998 Sedir, 25 x 39 x 39 cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 69 s.	35
Resim 24: (soldaki) Bambu sepet, 23x 12cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.	37
Resim 25: (sağdaki) Barbara Cooper, Sonus, 1995 ağaç, 94cm x 147cm x 71 cm	
Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.	37
Resim 26: James Marston, Ash boskel, 1999 Meşe, bakır, mandal, 40 x 36 x 36 cm	

Kaynak: Merrel Holberton, Contemporary International Basketmaking , Crafts Council Publishers, London, 1999,70 s.	38
Resim 27: Kapalı Yük Sepeti, 1900 Anonim , Beyaz Dağ Kızılderilileri,Arizona Martynia tekniği ile Düz ve diyagonal çizgili örülmüş, boyanmış, söğüt ve deri sicim saçaklı sepet Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	43
Resim 18: Küçük Yük Sepeti, 1900 Anonim ,USA. Salish Kıyıları , sarma tekniği, sedir ağacı Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	44
Resim 29: Açık Yük Sepeti, 1890 Anonim, Yurok,Kuzey California kazık ve dizi tekniği, sedir Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	45
Resim 30: Küçük Yük Sepeti, 1890 Anonim, Haida kazık ve dizi tekniği, sedir Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	46
Resim 31: Açık Yük Sepeti, 1890 Anonim, Tohono O'odham, Arizona Çerçeve Sepet,Yuca lifi ve At kılı Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	47
Resim 32: Kapalı Yük Sepeti, 1890 Anonim, Choctaw, Mississippi kazık ve dizi tekniği, sedir Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	47
Resim 33: Kapalı Yük Sepeti 1900 Snow, Arikara, Kuzey Dakota çerçeve sepet, söğüt Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	47
Resim 34: Açık Yük Sepeti, 1900 Snow, Arikara, North Dakota çerçeve sepet, söğüt Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	48

Resim 35: Açık Yük Sepeti, 1900 Snow, Arikara, North Dakota çerçeve sepet, söğüt Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	48
Resim 36: Kapalı Yük Sepeti, 1890 Anonim, Choctaw, Mississippi kazık ve dizi tekniği; söğüt, çam Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	49
Resim 37: Şapka, 1900 Anonim, Modoc, California sarma tekniği, çam, söğüt Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	50
Resim 38: Woman's hat, ca. 1925 Anonim, Hupa Kuzey California Gelin Başlığı sarma tekniği, çimen Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037 , son güncelleme: 21.06.2007	50
Resim 39: Menderes Motifli Girit Sepeti Örnekleri Kaynak: www.rainforestbaskets.com , son güncelleme: 21.12.2006	55
Resim 40: Gölgele Kelebekler, 13.5 x 14 inç, Dikişli kemer sarma tekniği ile iki yılda örülmüştür. Kaynak: British Historical Museum	55
Resim 41: Çingenele sadece Anadolu'da değil tüm dünyada sepet örmeciliğindeki ustalıkları ile tanınırlar. Kaynak: http://www.bbc.co.uk/kent/history/photogallery/archive_sevenoaks_gypsy.shtml , son güncelleme: 28.01.2007	55
Resim 42: Karamürsel'deki son sepet dükkanı Kaynak: Kent Haber Gazetesi, 17 Mart 2005, s:5	59
Resim 43: Karamürsel'deki son sepetçi Kaynak: Kent Haber Gazetesi, 17 Mart 2005, s:5	59
Resim 44: Karamürsel Sepetine Bir Örnek Kaynak: Mert Uslu, Aile Arşivi, 2005	60
Resim 45: Karamürsel'deki son sepet dükkanı Kaynak: http://www.nationalgeographic.com.tr/ngm/0608/konu.aspx?Konu=7	

.....	61
Resim 46: Bursa'da bir sepet dükkanı	
Kaynak: www.bursakentmuzesi.com.tr son güncelleme: 23.05.1985	
.....	62
Resim 47: Yaşar Azgın tarafından Üretilen Sepetler	
Kaynak: Yaşar Azgın, Kişisel Koleksiyon	
.....	63
Resim 48: Geleneksel Çin Sepetlerine Bir Örnek	
Kaynak: http://www.baikal.fr/lemenu/antiquites%20chinoises/objets%20chinois/vannerie_sud.jpg	
.....	66
Resim 49: Geleneksel Japon Sepetlerine Bir Örnek	
Kaynak: http://artblog.net/images/2006/10/25/01-Sozen-Style-Flower-Baske.jpg	
.....	66
Resim 50: Geleneksel Japon Sepetlerine Bir Örnek	
Kaynak: www.artblog.net/?name=2006-10-25-11-13-basketry	
.....	67
Resim 51: Pomo Sepeti	
Kaynak: http://www.nativevillage.org/Libraries/Basket.gif son güncelleme :28.12.2006	
.....	67
Resim 52: Whirlwind	
Kaynak: Dorothy Mc Guinness ABD "Whirlwind",2002	
.....	77
Resim 53: Line Quality	
Kaynak: Shuna Rendel, Line Quality,2004 İngiltere	
.....	77
Resim 54: Organic Sac	
Kaynak: Shuna Rendel, Organic Sac,2004 İngiltere	
.....	78
Resim 2: Random Order XI	
Kaynak: Dawn Walden, Random Order XI,2006 Sedir, 14cmx25cmx25cm	
.....	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Çatalhöyük Bina zeminlerindeki uzamsal hiyerarşinin göstergesi olan zemin örgüleri	
Kaynak: http://www.feedback.nildram.co.uk/richardebbs/essays/images/catalhuyuk3.jpg	
.....	10

Şekil 2 Dicotyledonous Bitkisi

Kaynak: <http://cache.eb.com/eb/image?id=5597&rendTypeld=4>, son güncelleme: 21.06.2007

..... 12

Şekil 3 Sarma Sepet Tekniği

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 21.06.2007

..... 15

Şekil 4: Kazık ve Dizi Tekniği düz ayak örgüsü

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 18.04.2007

..... 26

Şekil 5: Kazık ve Dizi Tekniği sumak örgüsü

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 18.04.2007

..... 26

Şekil 6: Çerçeve Sepet Tekniği

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 18.04.2007

..... 29

Şekil 7: Sarma Sepet Tekniği

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml> son güncelleme: 18.04.2007

..... 32

Şekil 8: Halkalama Tekniği

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml> son güncelleme: 18.04.2007

..... 35

Şekil 9: Kıvrırma Tekniği

Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml> son güncelleme: 18.04.2007

..... 40

GİRİŞ

İlk dönemlerden itibaren sepetçilik insan yaşamının önemli bir ögesi olmuştur. Dünyadaki tüm kültürlerde kullanılmış olan sepetin en eski el zanaatı olduğu konusunda derin tartışmalar öne sürülmektedir. İlk insanın yiyeceğini saklaması ya da koruması ve taşınması için bulunduğu ortamın doğal malzemeli liflerinden faydalanarak ürettiği belgelenmektedir. En İkel dokumalarda bataklık otu, hasır otu, saz gibi otların ve uzun at kıllarının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fakat o zamanlar bunları iplik haline getirme henüz bilinmediğinden, dokuma için seçilen maddelerde aranılan özellik liflerin uzunluğu olmuştur. Uzun lifler uç uca eklenerek iplik elde ediliyor, bu ekleme işinin ya düğümlene ya da uçlarından keçeleştirme usulü ile oluşturulduğu düşünülmektedir.

Geçmişten günümüze sepet uygulamaları; çeşitli toplumlarda buldukları ortam, yaşam biçimleri, inançlar, örfler, gelenekler ve işlevlerine göre, form, stil ve ölçütlerinde, belirgin özellikler taşımaktadırlar. Özellikle insanların yerleşik hayata geçtikleri Neolitik Dönemden sonra işlevsel, dekoratif ve ritüel amaçlı kullanım tarzları yaygınlaşarak artmıştır. Bu zaman diliminden itibaren sepetler; yemek kabı olarak kullanımlarından av ve balık avına, taşımacılıktan ev eşyasına, giyim kuşamdan oyuncaklara, dini törenlerden gömü ve mezar geleneklerine kadar pek çok farklı alanda kullanılmışlardır. Neolitik dönem, yerleşik düzene geçme dönemi olması dolayısıyla pek çok kültürde erken ya da geç sepet ve dokumacılık eylemlerinin bu evrede başladığı var sayılmaktadır. Mısır uygarlığı'nda da, Neolitik Dönemde, diğer bir çok el zanaatı çalışmalarının yanı sıra dokumacılık ve sepet örme işlerinin de başladığı belgelenmektedir

Sepetler çeşitli işlevleri görmesiyle birlikte, toplumdaki geleneksel rollerinden kaynaklanan karmaşık kültürel bir öneme sahip olmuşlardır. Bu kültürel gelişim; yerel, ekolojik, toplumsal, ekonomik, metafizik etkenlere bağlı olarak artmıştır. Sepetler tüm kültürlerde işlevsel olduğu kadar simgesel ve estetik değerlerle yüklü el yapımı nesnelere olarak geleneksel zanaat-sanat objeleri kapsamında yer almışlardır. Geçmişten günümüze kadar değerini yitirmeden gelen sepet örücülüğü, diğer el zanaatlarından farklı bir özelliğe sahip olmuştur. Bu önemli özellik; halen mekanikleşmemiş olmasıdır.

Tüm kültürlerde sepetler; genelde, sazdan, hayıttan, söğüt, kestane, fındık, saman sapı, böğürtlen, rafya, kamış gibi malzemelerden üretilmişlerdir. Sepet örme yada sepet dokumacılığı, eğirilmemiş bitkisel liflerle sepet formuna dönüştürme işlemini ifade etmektedir. Sepet yapımcıları da bu işi meslek olarak edinenlerdir. Sepet Örucülüğü liflerin birbiri içine geçirme ya da dokuma ile genelde bir kap elde etmek üzere gelişmiştir. Sepetler, ilk dönemlerden itibaren istenilen forma eğilen herhangi ince ağaç dallarından, asma, yaprak liflerinden, ipten üretilmiş, daha sonraki dönemlerde ise telden ve plastik gibi doğal olmayan malzemelerden yapılmışlardır. Ancak, sepetçilik dendiğinde akla daha çok söğüt, kestane, fındık, saman sapı, böğürtlen, rafya, kamış gibi organik malzemeler gelmektedir.

Sepet örme işlemi, insan yapımı ilk tekstil yüzeyi oluşturma durumu olarak düşünülmelidir. Liflerin parmaklarla işlenmesi ya da örülmesi parmak dokumacılığını yaratmıştır. Dolayısıyla parmak dokumacılığı ya da parmakla örme işlemi ilk tekstil tekniklerinden sayılmaktadır. Sepet örme zanaatının insanlar tarafından en önce icat edildiği, zaman içinde gelişen tekniklerin ve malzemelerin oluşturulmasına yol açtığı pek çok kaynakça tarafından doğrulanmaktadır.

Sepet; Anadolu'da ve dünyanın diğer bölgelerinde kültürün, geleneğin ve ritüelin getirdiği doneleri, biçimsel-işlevsel olarak taşıyan objeler kapsamında karşımıza çıkar. Bu nedenledir ki; yaşamsal değerinden bir şey kaybetmeden ve teknolojinin getirdiği mekanikleşme sürecine yenilmeden yüklendiği değerleri günümüze kadar taşımayı başarmıştır.

1. BÖLÜM

SEPETİN TANIMI, TARİHSEL BİLGİLER VE ANADOLU'DA İLK İZLER

1.1. SEPETİN TANIMI

Sepet sözcüğü etimolojik olarak Farsça'da hasır kova anlamına gelen "sapad" kelimesinden türemiştir.¹

Anadolu'da ve diğer kültürlerde yapılmış olan sepetlerde genelde, sazdan, hayıttan, söğüt, kestane, fındık, saman sapı, böğürtlen, rafya, kamış tercih edilen ve çokça kullanılan malzemelerdendir. Değişik nesnelere koymaya, saklamaya taşımaya yarayan saplı veya kulplu kaptır.

Sepet örme yada sepet dokumacılığı, eğirilmemiş bitkisel liflerle sepet formuna dönüştürme işlemini ifade eder. Sepet yapımcıları da bu işi meslek olarak edinenlerdir. Sepet Örucülüğü liflerin birbiri içine geçirme ya da dokuma ile genelde bir kap elde etmek üzere gelişmiştir. Sepetler, ilk dönemlerden itibaren istenilen forma eğilen herhangi ince ağaç dallarından, asma, yaprak liflerinden, ipten ve sonraları da telden ve plastik gibi doğal olmayan malzemelerden yapılır. Sepetçilikte daha çok söğüt, kestane, fındık, saman sapı, böğürtlen, rafya, kamış tercih edilen ana hammaddelerdendir.

Sepetler çeşitli işlevleri görmesiyle birlikte toplumdaki geleneksel rollerinden kaynaklanan karmaşık kültürel bir öneme sahiptir. Bu anlamlar yerel, ekolojik, toplumsal, ekonomik, metafizik etkenlere bağlı olarak gelişmiştir. Sepetler tüm kültürlerde işlevsel olduğu kadar simgesel ve estetik değerlerle yüklü el yapımı nesnelere sahiptir. Sepet örücülüğü diğer el zanaatlarından ayrıcalıklı bir özelliğe sahip olup halen mekanikleşmemiştir.

¹ Sevan Nişanyan, "Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü", <http://www.nisanyansozluk.com/search.asp?w=sepet>, son güncelleme09.07.007

1.2. TARİHSEL BİLGİLER

İlk dönemlerden itibaren sepetçilik insan yaşamının önemli bir ögesi olmuştur. Dünyadaki tüm kültürlerde kullanılmış olan sepetin en eski el zanaatı olduğu konusunda derin tartışmalar öne sürülmektedir. İlk insanın yiyeceğini saklaması ya da koruması ve taşınması için bulunduğu ortamın doğal malzemeliplerinden faydalanarak ürettiği belgelenmektedir.² Geçmişten günümüze toplumlardaki sepetler buldukları ortam, yaşam biçimleri, inançlar, örf ve geleneklere göre formlarında, stillerinde ve ölçütlerinde işlevlerine göre belirgin özellikler taşırlar. Sepetler erzak, yemek, taşıma, av ve balık avı kabı, ölçüm birimi, oyuncak, ev eşyasından giyim kuşam malzemelerini koruma kutusu kadar çeşitlilik içinde üretilmiş; dini törenler, mezar ve gömü ritüellerinde çok önemli rol üstlenmiştir. Sepet, taşıma özeliğinin yanı sıra ilk endüstriyel kalıp sayılır. Paleolitik dönemde çömlekçilikte kap kaçak kalıbı olarak işlev görmüştür.³

İnsanın tekstile yönelik çalışmalarının nasıl başladığı tam olarak bilinmemekle birlikte, konuyla ilgili çeşitli varsayımlar üzerinde durulmaktadır. Büyük olasılıkla ilk kumaş denemeleri hayvan kürkleri idi. Kürkler, geniş düz yüzeyleri ve kolay bükülebilirliklerinden dolayı çok farklı amaçlarla kullanılmıştı. İnsan vücudu bu postlarla kolayca örtülebilmiş, vücut ikinci bir deri tabakası gibi kaplanarak, soğuk, rüzgar ve güneşten korunma sağlanmıştı.⁴

Kuzeydeki soğuk bölgelerde yaşayan ilk insan toplulukları, deri ve post ile vücutlarını soğuktan korumuş, erkekler ayaklarına postlardan botlar giymiştir. Deriden yapılan bütün bu malzemeler, M.Ö.100.000'lere kadar tarihlenebilmiştir.⁵

Yerleşik yaşama geçilmeden önceki evrelerde yeryüzündeki daha sıcak bölgelerde de avcılıkla geçinen ilk insanlar, avlandıkları hayvanların postları yanı sıra, sazlar, yapraklar ve otlarla yaptıkları örtülerle giyinmeye başlamıştır. Giysi olarak, kemikler, balık kılçıkları, dallar ve ağaç dikenleri ile tutturulmuş yapraklar kullanılmıştır. Ancak, başlangıçta bunları tutturabilmek için uygun ağaç dalları, eğilebilen ince sivri dalcıklar kullanılırken; düğümleme tekniği bulunduktan sonra,

² Katherine Sorrel, **Craft**, Murdoch Books Published, Australia, 2000, 233 s.

³ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Basketry>, son güncelleme:10.06.2007

⁴ Anni Albers, **On Weaving**, Wesleyan University Press, Middletown, Connecticut, 1975, 52 s.

⁵ Katherine Sorrel, **a.g.e.**,234 s.

yaprakların sapları birbirine düğümlemlenip eklenmek suretiyle giysiler elde edilmiştir. Bu teknik, daha sonraları saz ve otlara da uygulanmıştır.⁶

Geç Paleolitik Dönem’de Avrupa’da başladığı düşünülen bükme, file örme, örgü, kıvrırma gibi teknikler kullanılmıştır.⁷

İplik eğirme işleminin henüz bilinmediği dönemlerde oluşturulan iki iplik sistemli yapılar, yani dokuma yapılar hasır ve sepet örme tekniğiyle oluşturulan dokumalardır. Kumaş oluşturmak üzere, ipliklerin eğirilerek en ilkel tezgâhlarda dokunmasına olanak sağlayan temel teknik olan hasır dokumacılığına dünyanın farklı birçok bölgesinde rastlanmıştır.

En ilkel dokumalarda bataklık otu, hasır otu, saz gibi otların ve uzun at kıllarının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fakat o zamanlar bunları iplik haline getirme henüz bilinmediğinden, dokuma için seçilen maddelerde aranılan özellik liflerin uzunluğu olmuştur. Uzun lifler uç uca eklenerek iplik elde ediliyor, bu ekleme işinin ya düğümleme ya da uçlarından keçeleştirme usulü ile oluşturulduğu düşünülmektedir.⁸

Çömlekçilik, neredeyse hasır dokuma tekniğinin başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. İlk insanlar dokudukları sepetlerin içini sıvı kille kaplamışlardı. Yemek pişirmek için ısıtılıp çömleğe atılan taşlar, killerin genliğini kaybedip kırılmasına ve dokunmuş örneklerin ayrılmasına neden olmuştur. Günümüze kadar gelen bu örnek İngiltere’de Mortlake yakınındaki Thames’te bulunmuştur.⁹

⁶ Şahin Yüksel Yağan, **Türk El Dokumacılığı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1978, 10 s.

⁷ B.A. Balpınar, “Kilims: The New Vouge”, **Quaderni del Musea Civico**, Comune di Prato Quadernis Muuseo Civico., 1992, 58 s.

⁸ Yağan, **a.g.e.**, 10 s.

⁹ Shirley E. Held, **Weaving; A Handbook of the Fiber Arts**, Harcourt Brace College Publisher, USA., 1999, 4 s.

Resim 1: İngiltere’de Mortlake’de bulunan dokunmuş sepet içine kaplanarak oluşturulan kil kap örneği

(Kaynak: HELD, 1999:6)

Amerika’da Missouri, Oklahama, Kansas ve Arkansas’ın kapladığı alandaki Ozark Platosu’nda 10.000 yıl öncesine ait insanların yaşadığı barınaklar bulunmuştur. Washington’daki Columbia Nehri Vadisi’nde insan topluluklarının yerleşmelerinin 11.000 yıl öncesine kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Oregon bölgesinde, yucca (avize) ağacı liflerinden dokunmuş sandallar bulunmuştur. Ayrıca Pittsburg bölgesindeki en eski topluluklar ise 19.000 yıldan daha fazla süre önce dokunmuş hasırlar kullanmıştır.¹⁰

Neolitik dönem, yerleşik düzene geçme dönemi olması dolayısıyla pek çok kültürde erken ya da geç sepet ve dokumacılık eylemlerinin bu evrede başladığı var sayılmaktadır. Mısır uygarlığı’nda da, Neolitik Dönemde, diğer bir çok el zanaatı çalışmalarının yanı sıra dokumacılık ve sepet örme işlerinin de başladığı belgelenmektedir.¹¹

Neolitik çağın sonlarına doğru, bazı hayvanların ehlileştirilmesi sonucu, postların kırılarak yapağı sağlanması ve yün üretilmesiyle, dokumalarda yün

¹⁰ Mary Lou Stahl, **Weaving Wildly**, Biotech Publishing, Angleton, TX,USA,1997, 27 s.

¹¹ Suhandan Özay, **Eski Mısır Tekstil ve Giysi Tarihine Giriş**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1996, 4 s.

kullanılmaya başlanmıştır. Yün, eğirmek yoluyla ip haline getiriliyordu. Eğirme fikrinin ağaç kabuğu liflerinin tel tel şekle girmesinden ve sarmaşık gibi bitkilerin sarılmasından ortaya çıktığını düşünülebilir. Yine doğada olduğu gibi ağaç dallarının, çalılarının çaprazvari birbirlerine geçmeye çalışmalarından dokuma fikrinin geliştiği ve dokumacılık sanatının ilk adımlarının atıldığı olasıdır.¹²

Sepet örücülüğü, insan yapımı ilk tekstil yüzeyi oluşturma işlemidir. Liflerin parmaklarla işlenmesi ya da örülmesi parmak dokumacılığını yaratmıştır. Dolayısıyla parmak dokumacılığı ya da parmakla örme işlemi ilk tekstil tekniklerinden sayılmaktadır. Sepet örme zanaatının insanlar tarafından en önce icat edildiği, zaman içinde gelişen tekniklerin ve malzemelerin oluşturulmasına yol açtığı pek çok kaynakça tarafından doğrulanmaktadır.¹³

Bilinen en eski sepetler, kazı raporlarında radyo karbon incelemesine göre 10000 ve 12000 yıllık bir geçmişe tarihlenmekte olup çömlekçilikle ortaya sürülen arkeolojik bulgu kayıtlarından da eskidir. En eski sepetler Yukarı Mısır Faiyum yerleşmesinde bulunmuştur. Orta Doğu'da sepet yapım bulguları 7000'li yıllardan sonra başlar.¹⁴ Sepetler dayanıksız malzemeden üretildiğinden, sepetçiliğin var oluşu ile ilgili bilgiler kilden kap kaçak parçalarının üzerindeki sepet dokusunun izleridir. Dünyanın her yerinde ve her medeniyette yapıla gelmiş olan sepet; formları, teknikleri ve malzemeleri ile benzerlik içinde oluşmuştur.

1.2.1. ANADOLU'DA İLK SEPET İZLERİ

Anadolu'daki ilk sepet izleri arkeologların kazı raporlarındaki bilgilere dayanmaktadır. Buna göre Anadolu'da sepet örücülüğüne ait ilk izler Neolitik döneme isabet etmektedir. Konya şehri'nin 60 km güney batısında, Konya Ovasına hakim buğdaylık arazide bulunan Çatalhöyük'te yapılan kazılar sonunda elde edilen bilgiler o dönemlerde sepetin önemli bir işlevi olduğuna işaret etmektedir. Toplumsal yaşamda sepet üretimi ve kullanımına dair pek çok bilgiye ulaşılmıştır.¹⁵ Örneğin Çatalhöyük'teki evlerin birbirine yapışık olduğu veya hiç sokak olmadığı ya da çok

¹² Macide Gönül, **Eski Dokumacılık Buluntuları ve Memleketimizde Bu Sanatın Gelişmesi**, M.M.D. Yayınları, Yıl:19, cilt.19, Eylül 1966, sayı 9, 9-10 ss.

¹³ John Gillow, Bryan Sentance, **World Textiles**, Thomad & Hudson Ltd, London, 1999, 42 s.

¹⁴ Mary Schoeser, **World Textiles**, Thames & Hudson Ltd, , London, 2003, 12 s.

¹⁵ "Çatalhöyük", **Grollier International Americana Encyclopedia**, Sabah Yayınları, cilt:4, İstanbul, 1993, 210 s.

az sayıda olduğu bilinmektedir. Bir evin ömrünün en fazla 80 yıl olduğu ve bu sürenin sonunda içinde yaşanan evin terk edilerek, üstüne yeni bir ev inşa edildiği kaynaklarda yer almaktadır. Eski evin kerpiçten duvarlarının üst kısmı yıkılarak, alt bölümü toprakla, özenle doldurulmuştur. Yeni duvarlar ise alt duvarların üzerinde yükselmiş, yeni ev ortaya çıkmıştır. Merdivenle üstten girilen evin iki odası bulunmaktadır. Fırının da bulunduğu ışıklı ana oda yemek pişirmek, sepet örmek, alet ve çanak çömlek üretmek için kullanılmış olduğu kazı raporlarında belirtilmektedir. İş odasında ocağın yanında, toprağın altında bir obsidiyen (volkanik doğal cam) stoğu bulunmakta olup Kapadokya'dan getirildiği saptanan bu sert madenin, alet yapımında kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ok uçları çoğunlukla obsidiyendir, sepet üretiminde kullanılan aletlerin uçları ise hayvan kemiklerinden yapılmıştır.¹⁶ Sepet üretiminin kadınlara yüklenmiş bir görev olduğu kaynaklarda yer alan bilgiler arasındadır.¹⁷ Beş-on kişinin yaşadığı varsayılan evin ocağının yanında bir de depo bulunmaktadır. Kurutulmuş et, bezelye, küçücük turp tohumları, mercimek, buğday, arpa, kabuklu yiyecekler bu depodaki yine kerpiçten yapılmış gözlerde saklanmıştır. Ana odanın iç kısmında, daha yüksek ve temiz alanlar, mezarlık olarak kullanılmıştır. Büyük olasılıkla, mezarların hemen üstü uyumaya ayrılmıştır ve ölümlerle yaşam arasındaki bu yumuşak geçişin nedeni; ölüye olan saygı olarak yorumlanabilmektedir. Bedenini gömmüş olsalar da, ölünün günlük yaşamlarında kendileriyle birlikte olduğuna inanmakta olduğu varsayılmaktadır.

Buluntular arasında yer alan dibek, taş kaplar, havaneleri, öğütme ve değirmen taşları gibi malzemeler, yiyecek hazırlanmada kullanılmışlardır. Kalın kenarlı, bitkisel katkı çamurdan yapılmış kaplarda ve ateşte kızdırılmış kil toplarda yemek pişirilmiştir. Kavurma işleminin ise, sepet içindeki tahılların arasına konulan kızgın kil toplarla yapıldığı¹⁸ bulgular arasında yer almaktadır.

İngiliz Arkeolog Arlene Rosen; buğday filolitleri ile muhtemelen sepetlerdeki fitolitlerin “iki loplular” olanları arasında bir bağlantı olduğunu da bulmuş, böylelikle besin kaynağıyla sepetler arasında bir bağlantı kurmuştur. Sepetlerden et pişirmede ve yağ saklamada yararlandığı konusunda farklı savlar olduğu gibi Sonya Atalay'ın

¹⁶ Adnan Baysal, **Yemek Pişirme ve Zanaatlar: Çatalhöyük'teki Sürtme Taşlar ve İlgili Aletler** / Karen Wright Publishing, London, 2002, 28 s.

¹⁷ Metin Özbek, **Dünden Bugüne İnsan**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, Temmuz 2000, 18 s.

¹⁸ Elif Su, “Bir Başka Zaman Bir Başka Hayat”, **Sky Life Dergisi**, Ağustos 2006, 24 s.

elde ettiği pek çok etnografik sepet örneklerde sıvı sızdırmayacak şekilde işlem den geçirildiği ve benzer amaçlarla kullanıldığı da ileri sürülen savlar arasındadır.¹⁹

Hodder'in raporuna göre; Çatalhöyük'te yapılan kazılarda Bina 1 olarak adlandırılan inşaat temelinde birkaç yetişkinle, başka bir yeni doğmuş bebek mezarı bulunmuştur. İçinde yaşadığı süre boyunca hiçbir yeni doğmuş bebeğ in bina temel ine gömülmemesine rağmen, Bina 1'in yapımı sırasında dört bebek mezarının daha bulunması çokça merak uyandırmıştır. Tabaka XII' deki bir binanın temelinde de yeni doğmuş bebek gömütü ortaya çıkmıştır.²⁰ Bina 1'de sepet içinde gömülmüş bebek, arka arkaya atılan çöplerle kireç yakma işleminin sona erdiğinin ve alanın ağıl olarak kullanılmaya başlandığının göstergesi olarak belirtilmektedir. Tüm bu örneklerdeki sepet içinde bebeklerin gömülmesi, koşullar gereğ i yapılmış olasılığ ını ya da inşaat sırasında ölmüş ve inşaat temel ine sepetler içinde gömülmeleri uygun görülmüş olasılığ ını ortaya koymaktadır. Öte yandan girişlere ve yapılmakta olan değ işikliklere baktığımızda bebek gömülmesinin özel bir anlam taşıdığı düşünülebilir.²¹ Tüm bu bilgiler sepetin bebek gömülmesinde özel bir anlam taşıdığı düşüncesini ortaya koymaktadır.

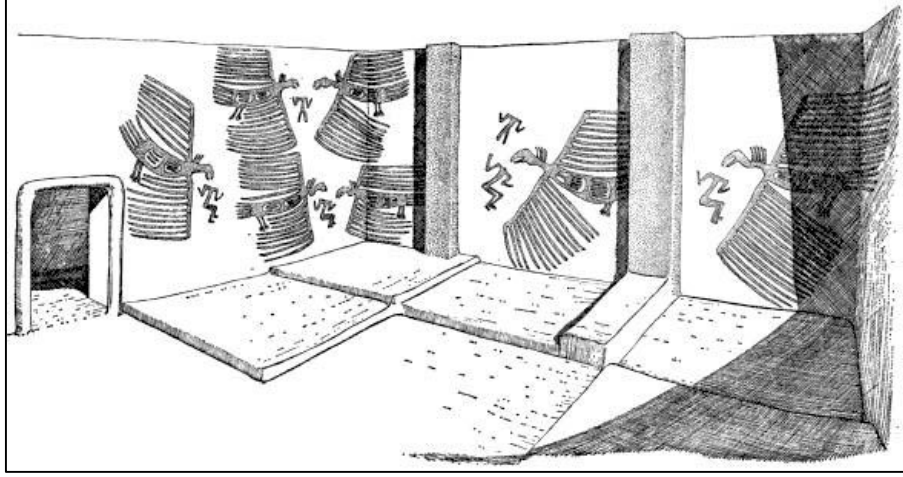
Hodder'in aynı tarihli raporuna göre Çatalhöyük'teki binaların zeminine bakıldığında Bina 5 olarak adlandırılan yapıda hasır izleri dikkat çekmektedir. Bina 5'in zeminindeki bölünmelerin temsil edilmesinin bir başka yolu da farklı yüksekliklerdeki platformlarla zemini kaplayan hasır izleridir. Çok ince örgüden başlayarak, ince örgüye, kaba örgüye değ işen hasırlar ve sepetlerin ya da kangal altlıkların konduğ u bazı yerlerde hiç hasır bulunmaması hep uzamsal hiyerarş inin bir göstergesi gibidir.²²

¹⁹ Rosen, A. and N. Roberts, **The Nature of Çatalhöyük: People and their Changing Environments on the Konya Plain**. Cambridge: MacDonald Institute, United Kingdom, 1995, 9 s.

²⁰ Ivan Hodder, **Çatalhöyük-Leoparın Öyküsü**, Yapı Kredi Yayınları (1. Basım), İstanbul, 2006, 117 s.

²¹ Hodder, **a.g.e.**, 117 s.

²² **y.a.g.e.**, 119 s.

Şekil 1: Çatalhöyük Bina zeminlerindeki uzamsal hiyerarşinin göstergesi olan zemin örgüleri

(Kaynak: <http://www.feedback.nildram.co.uk/richardebbs/essays/images/catalhuyuk3.jpg>)

Resim 2: Yeni Kaledonya'da bulunan sepet örneğinin maketi
Museum of Architecture; Building Workshop 1998, Fotoğraf: Doğan Hasol

(Kaynak: www.arcmuseum.org, son güncelleme: 30.01.2007)

Edinilen bilgiler arasında Çatalhöyük'te taşın pek bulunmadığı, ancak sıcaklık sağlamak için kil toplardan yararlanıldığı belirtilmektedir. Genellikle fırınlarda saklanmış olan bu topraklar, yine fırınlarda ısıtılır, sonrada muhtemelen sepetlere ya da başka kaplara yerleştirilir veya yiyeceği ısıtsınlar diye yayılırdı. ²³

Anadolu'da diğer önemli sepet bulgusu; Antalya ile Fenike* arasında Kaledonya Burnu'nda çıkarılan, M.Ö. 3.300 yıl öncesine ait bir Hitit Gemisindeki yük ve aletlerin taşındığı hasır sepettir. Bu önemli bulgu bu gün Bodrum Müzesi'nde sergilenmektedir. Burada bulunan sepet, Mısır ve Mezopotamya örneklerine benzemektedir ve gibi kamıştan yapılmıştır. ²⁴

²³ Hodder, **a.g.e.**, 121 s.

* Fenikeliler ya da Fenike Uygarlığı, eski çağlarda yaşamış Sami ırkından Akdenizli bir kavim. Kendilerini *Kenaniler* adıyla zikrettikleri sanılmaktadır. Kenaani, İbranice de "tüccar" anlamına gelir. Fenikeliler Akdeniz civarında birçok koloni kurmuşlardır. Ticarete çok ileriydiler, gemileri de gelişmişti. Hammade kaynaklarına ulaşmak için koloni kuruyorlardı ve Yunanlılar'ın en büyük rakipleriydi. Kumaş, metal eşya, keten ihracatı yapıyorlardı. (Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Fenike>, son güncelleme:23.01.2007)

²⁴ Haluk Yalçınkaya, **Bodrum Müzesi Eserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1958, 16 s.

2. BÖLÜM

SEPET YAPIMINDA KULLANILAN BAŞLICA MALZEMELER, TEKNİKLER VE FORMLAR

2.1. BAŞLICA MALZEMELER

İnsanoğlunun oluşturduğu ilk tekstiller, lifleri parmaklarla şekillendirerek oluşturulmuştur. Sepet örme sanatı ilkel insanlar tarafından icat edildiği ve bu tekniklerin geliştirilerek kumaş yapımına uygulandığı öne sürülmektedir. Bu teknikler parmakla oluşturulanlardır. Düğüm atma (Looping), iç içe geçirme (Interlacing), ya da şeritleri birbiri ile bükme gibi bir çok teknik kullanılmıştır. Aslında ilk sepetler ve tekstiller arasındaki fark; teknikten çok kullanılan malzemelerden kaynaklanır.²⁵ Burada önemli bir faktör de basit liflerin daha hacimli, çabuk üreyen ve parmakla örmeye ya da dokumaya elverişli olanlardır.

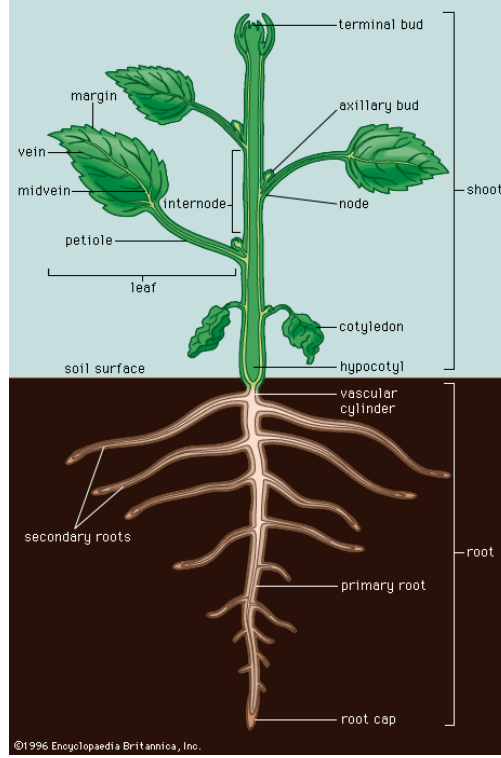
2.1.1. AĞAÇ İÇ KABUKLARI

Sepet Örucülüğün temel kaynakları arasında ilk dönemden itibaren kullanılan gelen bitki ve bitkisel lifler gelir. Tezgahta dokuma teknikleri geliştirilmeden önce materyal elde etmek için bilinen en eski yöntem belirli ağaçların iç kabuklarından elde edilenlerdir. Kültürler arası oldukça yaygın olan bu yöntem halen Afrika'da, Güney-doğu Asya'da ve Polynesia'daki iyi ağaçlık bölgelerinde rastlandığı bilinmektedir.²⁶

Kullanılan belli başlı bitkilerden, ağaç kabuklarından elde edilen liflere örnekler verilecek olursa; bitkilerin iç kabuklarından elde edilen lifler; dicotyledonous bitkilerinin saplarından elde edilir.

²⁵ Warren J.Asa , **Making Boxes, Baskets And Bowls**, NY: Sterling Publishers., New York, 1992, 42-43 ss.

²⁶ John Gillow, Bryan Sentance, **World Textiles**, Thomas & Hudson Ltd, London, 1999, 33 s.

Şekil 2 Dicotyledonous Bitkisi

(Kaynak: <http://cache.eb.com/eb/image?id=5597&rendTypeld=4>, son güncelleme: 21.06.2007)

Bu iç kabuklardan örülerek oluşturulan kumaşlar, günlük giysinin dışında dini tören ve ritüellerde - örneğin Fiji'de Tapa Kumaşlar üzerinde kahve ve siyah renklerde, iri çiçek ve geometrik formlarda baskı yapılarak kullanılmıştır.²⁷

Amerikanın Kuzey-batı sahilinde yaşayan topluluklardan Tlingit ve Kwaiiutl, kırmızı sedir ağacının iç kabuğu yongasından battaniyeler dokumuşlar, Japonya'da Hokkaido'lu Ainular geleneksel olarak Atsui ya da Karaağaç liflerinden dokunmuş giysiler giymektedirler.

²⁷ Carolyn Marr, **Continuity and Change in Basketry**, NY: Greenwood Press, 1990, 267-280 s.

Resim 3 Tlingit Topluluğu

(Kaynak: http://www.upenn.edu/almanac/volumes/v52/n21/images_n21/TlingitLeaders.jpg, son güncelleme: 21.06.2007)

Endonezya ve Polynesia'da, dut ağacının iç kabuk kısmı yaygın olarak kullanılırken, (*Broussonetia Papyrifera*), Orta Afrika'da incir ağacı (*Ficus Natalensis*) tercih edilmiştir. Tapa kumaşlar desen ve yapıları itibariyle en popüler olanlardır.

Resim 4 Endonezya'da sepet örücülüğünde kullanılan bitki
Broussonetia Papyrifera

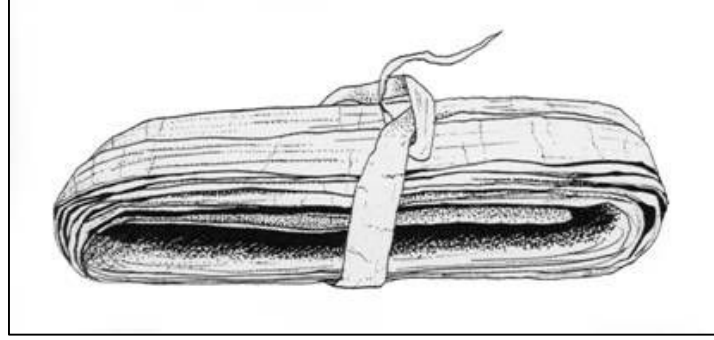
(Kaynak: http://www.ibiblio.org/botnet/flora/images/Broussonetia_papyrifera004.jpg, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 5 Orta Afrika sepet örücülüğünde kullanılan bitki
Natal İnciri (*Ficus Natalensis*)

(Kaynak: <http://www.biologie.uni-hamburg.de/b-online/fo49/ficwurze.jpg>, son güncelleme: 21.06.2007)

Dekoratif baskı, boyalı Tonga ya da Tapa kumaş, önce ağacın dış kabuklarının uzunca sıyırılması, 2-3 hafta deniz suyunda kabartıldıktan sonra, ağaç iç bakuklarının ayrılması ve ince şeritler halinde kesilmesi ile oluşturulur. Bu ince şeritler bir kütük üzerinde dövülerek hacim, elastikiyet ve mukavemet kazanır. Böylece şeritlerin eni ikiye katlanır. Şeritler birbirlerine daha büyük bir yüzey elde etmek için arorut (arrowroot) bitkisinden elde edilen bir yapıştırıcı ile yapıştırılır. Dekoratif baskı, boyama işlemi için hazırlanmış olur.

Şekil 3 Sarma Sepet Tekniği

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son g¼ncelleme: 21.06.2007)

Resim 6 Arrowroot bitkisi Tapa kumaşların oluşturulmasında yapışkan işlevi görür.

(Kaynak: <http://www.antiquemapsandprints.com/p-2316.jpg>, son g¼ncelleme: 21.06.2007)

Dut ağacından yapılmış Tapa Kumaşlar kırık beyaz renkte olup, tipik Afrika İncir ağacından elde edilenler ise okside olarak kahvemsî bir renk alır.²⁸

Resim 7 Afrika tipi Tapa Kumaşa bir örnek

(Kaynak: http://www.janesoecania.com/samoa_historical1/tapa%20cloth,%20Samoa.jpg, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 8 Afrika Bölgesinde üretilen Tapa Kumaşa bir örnek

(Kaynak: http://art-smart.ci.manchester.ct.us/images/ar_tapa_square.jpg, son güncelleme: 21.06.2007)

²⁸ Gillow, a.g.e, 32 s.

Resim 9 Ontario'da yaşayan Sabina Sutherland tarafından üretilen bir tapa kumaş

(Kaynak: http://archives.queensu.ca/TapaCloth-verso_a.jpg, son güncelleme: 21.06.2007)

2.1.2. SAK (BAST) LİFLERİ: KETEN, KENEVİR, JÜT, RAMİ

Sak Kabuk, iç kabuklardan lifler iplik üretimi için kullanılır, dayanıklı ve kuvvetli malzemeler yapılır. Bast lifleri olarak ta isimlendirilen sak lifleri (çift çenekliler) bazı bitkilerine saklarından, bitki olgunlaşınca bitkinin kabuk, odunsu kısımlarından ayrılarak elde edilmektedir. Bu grupta bulunan lifler, keten, kenevir, jüt, rami'dir. Keten bitkisi sepet örücülüğünde en çok tercih edilen malzemedir.

Keten bitkisi çok eski çağlardan beri kullanılan bitkilerdendir. Mısır mumyaları keten bezlere sarılmış olarak bulunmuştur. Hatta keten bitkisinin işlenmesini gösteren Mısır kabartmaları vardır. İplik bükümüne ve dokumaya elverişli lifler, bitkinin sapından elde edilir. Olgunlaşan bitkiler demetlenir, tohumlar yağ çıkarmak için ayrılır. Lif elde edilecek saplar çürütülür, odunsu bölümler ayrılır, temizlenip taranır; iplik büküme hazırlanır. Keten elyafı, beyaz açık sarı ve çelik grisi renginde, parlak, sağlam, dayanıklı, kalın, çabuk buruşur, çabuk kurur ve kolay temizlenir.²⁹

Lif elde etmek amacıyla ekilen keten lif bitkileri arasında tarihi en eski olanıdır. Avrupa ve Rusya'da çok eskiden beri tarımı yapılmıştır. İsviçre'de göl kenarlarında kazık üstündeki evlerde yaşanıldığı dönemde, Asya'da, Mezopotamya'da ve Mısır'da ise 4000 ya da 5000 yıldır keten tarımının yapıldığı bilinmektedir. Heredotos, Ksenophanes, Callinachus ve Strabon gibi eski çağ

²⁹ Gülseren Yazıcıoğlu, **Pamuk ve Diğer Bitkisel Lifler**, DEÜ.Müh.Fak.Yayınları, İzmir, 1999, 22 s.

yazarları Anadolu'da Trabzon – Rize ve Manisa – Salihli (Sardes) dolaylarında keten tarımı yapıldığını yazmaktadırlar.³⁰

Ketenin toprağın derinlerine giden kazık biçiminde bir kökü vardır. Yan kökler kısa olup fazla derine gitmez. Lif ketenlerinde dallanma üstten başlamalıdır. Yağ keteninde ise dallanmanın olanak oranında alttan başlaması istenilir. Bu durumda çok daha fazla tohum elde edilir. Keten bitkisinin yaprakları doğrudan gövdeye yapışıktır. Yapraklar ince uzun olup kayık biçimindedir. Ketenler genellikle mavi ve pek azı da beyaz çiçekler açarlar. Her dalda bir çiçek bulunur ve çiçeklenme yukarıdan aşağıya doğru bir sıra izler. Çiçekler sabahın erken saatlerinde açarlar ve öğlene doğru dökülürler. Tohum kapsülleri beş bölmeli olup her bir bölmede iki tane tohum vardır. Tohumlar susam tohumuna benzer ve genel olarak % 40 – 45 oranında yağ içerirler. Keten tohumu yağı *bezir yağı* olarak adlandırılır ve kuruyan yağlardan olduğundan endüstride büyük önemi vardır. Tohumlar protein bakımından da zengin olduğundan keten küspesinden hayvan yemi olarak da yararlanır. Lif ketenlerinin boyu daha uzun olup boyu en az 60 cm. olan bitkilerden lif elde edilir. Bitkilerin sapları yuvarlak olup 2 – 2,5 mm. çapındadır. Kısa ve kalın bitki sapları lif elde edilmesi açısından önemli değildirler.

Keten lifinin elde edilmesi için olgunlaşan keten, tarladan sökülür ve demetlenerek kurutulur. Bunun ardından sapların çürütülmesi işlemi uygulanır. Çürütme işlemi çukurda durgun suda havuzlama, yavaş akan dereye veya bol yağış olan Karadeniz orman köylerinde çığde bırakılarak yapılır. Çürütmeden sonra kurutulur ve liflerin odunsu kısımdan ayrılmasını sağlamak için kırma ve çarpma işlemi uygulanır. Bu işlem tokmakla döverek, kırma aleti (mengeleş) ile kırarak veya taş değirmenler (kollergang tipi) kullanılarak yapılır. Ayrılan lifler tarama ve fırçalama işleminden geçirildikten sonra eğrilerek iplik biçimine getirilir. Genellikle küllü su kullanılarak iplikler ağartılır. Dokuma işleminden sonra çayıra serilen kumaşlar güneş ışığı ile ağartılır.

³⁰ Mary Schoeser, **International Textile Design**, Jeniffer Hudson Published, Honkong,2000, A.g.e., 24 s.

Resim 10: Bast lifi olarak da bilinen sak lifleri

(Kaynak: <http://en.qchemp.com/UploadFiles/dama.JPG>, son güncelleme: 21.06.2007)

2.1.3. RAFYA

Rafya; çimenimsi bir lif olup palmye ağacının yapraklarından elde edilir. Orta ve Batı Afrika'da, Madagaskar adasının tropik ormanlarında yetişir. Olgunlaşmış yaprakları 15-25 metre büyüklüktedir fakat taze ve genç yapraklar işlem görmektedir.³¹

³¹ Schoeser , **a.g.e.** 39 s.

Resim 11: Rafya lifleri

(Kaynak: <http://www.decoavenue.com/prod/img955.jpg>, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 12: Rafya

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24035, son güncelleme: 21.06.2007)

Bilinen en eski halat/ sicim ise İ.Ö. 18000-15000 arasına tarihlenir. Güney Fransa'da Lascaux Mağaralarında bu üç katlı söğüt kordonun, iç kabuk liflerinden olduğu düşünülür.³²

Pek çok bitki sepet yapımında kullanılır. Bu günde dünyada sepet örücüleri tarih öncesi teknikleri kullanarak sepet yaparlar. Zira bu zanaat mekanikleşmemiştir.

2.2. SEPET ÜRETİM TEKNİKLERİ

Sepet yapımçıları bir sepeti değerlendirirken, onu omuzlarında taşıyarak değil, sepetin yapımına nasıl başladığını, nasıl bittiğini, hangi materyallerin nerede ve nasıl kullanıldığına bakmaktadırlar. Ayrıca örgü çeşidine, süsleme çeşidine ve bunların sepet üzerindeki uygulanmasına ve görünümüne bakılmaktadır. Analiz etmek için sadece dış görünüşü değil, yapılan ve harfi harfine uygulanan sepet işi dokumacıların ortak estetik düşüncelerle ve kültürel anlamlı fikirler dikkate alınır.

2.2.1. SEPET YAPIMINDA BAŞLAMA VE BİTİRME TEKNİKLERİ

Tarih ve kültürler çeşitli sepet formlarının çıkışını içermektedir. Değişik sepetlerin ortaya çıkışları çeşitli dönemlere ait kültürel bilgileri taşımaktadır. Pomo sepet yapımçıları 7 farklı başlama, sarma-kıvrma işinde en az 10 çeşit teknik uygulamaktadırlar. Sarma-bükme işleminde Makah sepet yapımçıları sepet yapımına saç örgüsü şeklinde başlamaktadırlar ve sarma-bükülme kenarlarla kare ve dikdörtgen şeklindeki sepetler, saç örgüsü sepetlerin bazılarında değnek veya çubukla başlanır.

³² Gillow, a.g.e., 12 s.

Resim 13: Pomo Tipi Sepet

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24035 son güncelleme: 18.04.2007)

Sepet bitirme işi daha çeŐitlidir ve sık sık sepet bitiŐi son sırada ya da örme baŐlamadan önce uygulanmaktadır. Açık bantlı ya da kenarları çerçeveli olabilir, mostra-Őema-desen birkaç sıralı dizi olabilir. Sepetlerin kullanımı açısından bitiŐi uygun olması gerekir. Bunlar zor ve gayret gerektiren iŐlerdir. Özellikle satış veya sergi için bu sepetler yapıldıysa baŐlangıcın kuvvetlendirilmiŐ olması gerekmektedir böylece daha çok desen uygulanabilir. Sepet bitiŐinde bunu yapmak daha zordur.

Tasarım, boya ve bitirme teknikleri kültürel açıdan farklılık göstermektedir. Ekstra sıra, dizi, Choctaw sepetlerinde uygulanan veya sık başlama, beyaz dağ Apacheleri tarafından uygulanan sepetlerde görmekteyiz.

Resim 14: Choctaw sepetlerine bir örnek

(Kaynak: <http://www.nativerellections.org/cartimages/choctaw%20basket.gif> son güncelleme: 18.04.2007)

Resim 15: Apache Sepetlerine bir örnek

(Kaynak: <http://museum.utep.edu/collections/images/jicarillabasket.jpg> son güncelleme: 18.04.2007)

2.2.1.1. BİRLEŞTİRME – DİKİŞ

Görüş ve öneri bakımından sepetlerin saat yönünde örülmesi gerekmektedir. Seyirci hangi örme tarafının ön yüzü olduğuna dikkat etmesi gerekmektedir. Ön yüz genellikle düzenli olan taraftır. İki sepet örgü çemberi birbirine benzeyebilir, fakat yapılan sarılmalar ters yöndedir. Mesela Haide ve Thingit sepetler aynı şekilde örülmüş gibi görünebilir fakat bu çok sık ortaya çıkan sade bir yanılgıdır. Haide kadınları sepetleri sondan başa doğru örerler. Sepet yapımcısı sürekli işin yönünü ve örgü düzenini korumalıdır. Bu konuya dikkat edilmediğinde ve teknikler serbest bir şekilde uygulandığında alışılmamış, farklı örme metodları ortaya çıkmaktadır. Bazı kabileler tarafından sepetler bu şekilde yapılır.

2.2.1.2. KAZIK VE DİZİ

Bu teknik genellikle dikey elemanlardan oluşan pasif birkaç sistemin dikey aktif elemanlarla çeşitli yöntemlerde örülmesinden oluşmaktadır. Bu çalışma dünyanın her yerinde bulunmaktadır. Amerika'da saz, Avrupa'da söğüt ve diğer sert tahtalı ağaçlar, Endonezya ve Filipinler'de hint kamışı, Çin ve Japonya'da bambu, çağdaş teknik geliştirmek üzere yapılan çalışmalarda da kamış kullanılmaktadır.³³ Kazık ve tel sepetinin ilk önce tabanı örülmekte dikey kazıklar tabana çeşitli yollarla eklenmektedir. Çeşitli malzemeler kullanarak sıraların örülmesi sistemi kazıkların altlarına ve arasına uygulanır. En üstteki kazıklar dokuma yöntemlerinden birisiyle çevrilir. Bu temel dokuma tekniklerinden düz ayak, ya da iki lif sisteminin birbirine sarılmasıyla oluşan sumak olabilir. Sepetin ana gövdesi tamamlandıktan sonra tutacak yerler, bağlar, kapaklar, bağlama düzenleri eklenir.

³³ J.M. Adovasio, **Basketry Technology: A Guide to Identification and Analysis**. Chicago: Aldine Publishing Company., 1977, 35 s.

Resim 16: Kazık ve Dizi Tekniği ile örölmüş sepet detayı

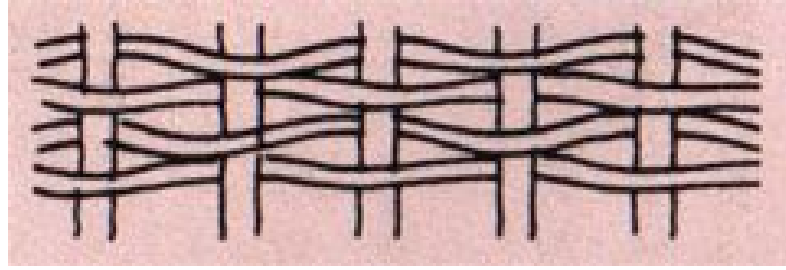
(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.)

Resim 17: İzmir Kemalpaşa Sepet Örucölüğünde Kazık Dizi tekniğinde Dana Gözü denen bağlama düzeni

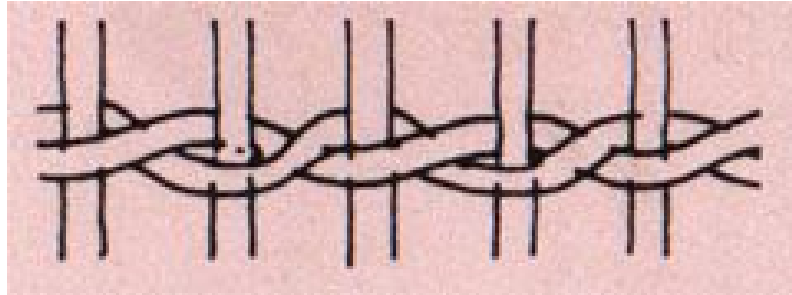
(Kaynak Kişi: Yaşar Azgın)

Kazık ve teller yerel teknik iken örmede kullanılan teknikler dünyanın her yerinde görülmektedir. Fakat diğer tekniklerde olduğu gibi örgülerin sepetlerle ilişkilendirilmesi anlamında ulusal ve bölgesel varyasyonlarda küçük büyüleyici ayrıntılar vardır. İngiltere’de çalışma yöntemleri değişik şekilli kazıklı sepetler ortaya çıkarmış, onları alt üst etme yöntemleri veya onları farklı yöntemlerle sıralama gibi teknikler sıklıkla sepet yapımıcısının bilgi, beceri veya zevkine göre değişir. Kazık ve dizi işleri çok yönlüdür, çit yapımı, ev yapımı ve at arabası yapımında da kullanılmaktadır. Böyle çoğu biçimler - Doğu Avrupa kazık ve dizi çit sistemleri geleneksel hale gelmiş ve kolay şekilde bulunabilen yerel malzemeler kullanılmıştır. Yapımları da oldukça basittir.³⁴

Şekil 4: Kazık ve Dizi Tekniği düz ayak örgüsü

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 18.04.2007)

Şekil 5: Kazık ve Dizi Tekniği sumak örgüsü

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 18.04.2007)

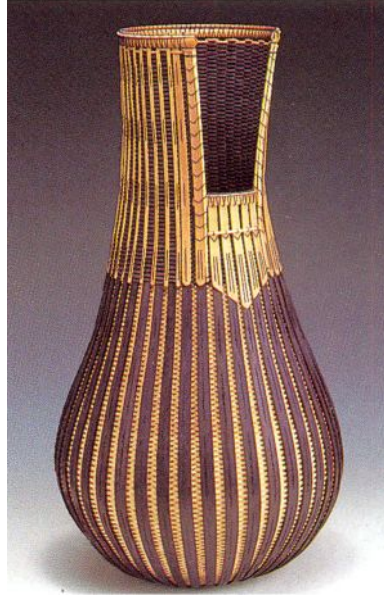
³⁴ Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 71 s.

Pete Roger'ın metal köprüsü aynı tekniği içermektedir, fakat geleneksel malzemeler kullanılmamıştır. Böyle bir sistem daha az işlevsellik bağlamında oldukça yorumlamaya açıktır. Joe Hogan ise eşeğin arkasında taşınmak üzere tasarladığı kazıkları itinalı sıralar halinde dizmiş, daha sonra kenarlarını karakteristik üst kenar örgüsüyle örmüş ve tabanlarda kıvrıdığı kazıkları iki kenardaki eğriler olarak doldurulmuştur. Kalanlarda örgüler oluşturacak biçimde dokunmuştur.

Resim 18: Joe Hogan, Eşek Sepeti, 1998
Söğüt, 61x46x46cm

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.)

Resim 19: Leon Niehues, 1998
Söğüt, 76 x 35 x 35 cm

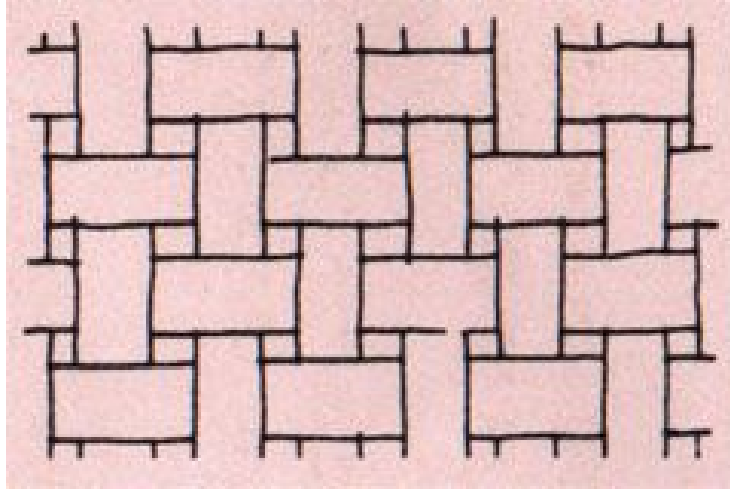
(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.)

Kazık ve dizi tekniği çalışması çabuk şekilde ilerlemeye izin vermektedir. İngiltere ve Doğu Avrupa'da böyle çalışmalar parça işi olarak kullanılmakta sepetçinin yapım hızı, hayatını kazanmasını sağlayacağı şekilde hızlanmıştır. Bugün daha yavaş çalışma ve malzemeleri seçmek için zaman harcama şansı vardır, bunun tek şartı toptan satış nesnesinden daha çok değere sahip piyasa değerine sahip olmasıdır.

2.2.1.3. ÇERÇEVE SEPET

Sergi bağlamında bu sepetler kazık ve örgü bölümüne dahil edilir, çünkü onlarda ortak olarak pasif elemanların altından ve üstünden geçen aktif elemanlar mevcuttur. Çerçeve sepette bunlara ilaveten sepetin şeklini belirleyen kasnak veya kasnak özelliği bulunmaktadır.³⁵ En yaygın düzenleme en üstte kasnak veya birbirine dik açılı iki kasnağa içermekte biri tabandaki merkez noktasında tutacak yer, diğeri üst çerçeveyi oluşturacak diziler eklenir. Örne iki kasnağın kesiştiği yerde başlar daha sonra pasif elemanlar omurgaya yerleştirilir ve örgünün iskeleti olarak kullanılır.

³⁵ Holberton, a.g.e., 79 s.

Şekil 6: Çerçeve Sepet Tekniği

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>, son güncelleme: 18.04.2007)

Resim 20: Jonas Hasselrot, 1998

Sedir, 1 2 x 3 1 x 20 cm

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 79 s.)

Omurganın düzenlenmesinde çok çeşitli teknikler vardır, sepetin profilini ve hacmini belirlemede uzunluk kilit faktördür. Ayrık ladin ağacı sepet için iyi bir malzemedir. Merkez çevresi ve oval üst kasnağı olan sepetler tüm Avrupa'da yaygın olarak kullanılır.³⁶

Çam kozalağı düzenlemesi Fransa'nın kuzeybatı sahillerinde Cevennes'te görülen daha az yaygın olan omurga düzenlemesidir. Alison Fitzgeraldın yaptığı geleneksel İrlanda düzenlemeleri çift sayıda farklı düzenlenmiş omurgalara sahiptir. Biri Roscommon geleneksel biçiminde iken diğeri Langforddur ve çalışmanın bölgeselliği üzerine güzel örnektir. Yaygın prensipler aynı olabilir fakat her bir köy veya mahallenin kendine özgü örme modeli karakteristiği vardır. Çerçeve sepetlerin çoğunda örgüler ve omurgalar eşit olmayan ağırlıktadır. Pasif elemanlar ya daha geniş olmakta (düz malzeme) ya da daha kalın olmaktadır (yuvarlak malzeme). Cimbriadam meşe ağacı içkisi, şimdi Owen Jones'un özel tasarımı olan gelenekselleşmiş sepet, uygulamada genişlik olarak aynı örgülere ve benzer ağırlığa sahip görülmektedir. Eğri şekil omurganın daha ağır olmasıyla elde edilmiştir. Avrupa'da çerçeve sepetler endüstrinin görüşü dışında çiftçiler ve köylüler tarafından üretilmiş ve aslında kendi bireyselliklerini yansıtmaktadır.³⁷

³⁶ Frank W Porter, **The Art of Native American Basketry**, New York: Greenwood Pres, New York, 1990, 75 s.

³⁷ Holberton, **a.g.e.**, 79 s.

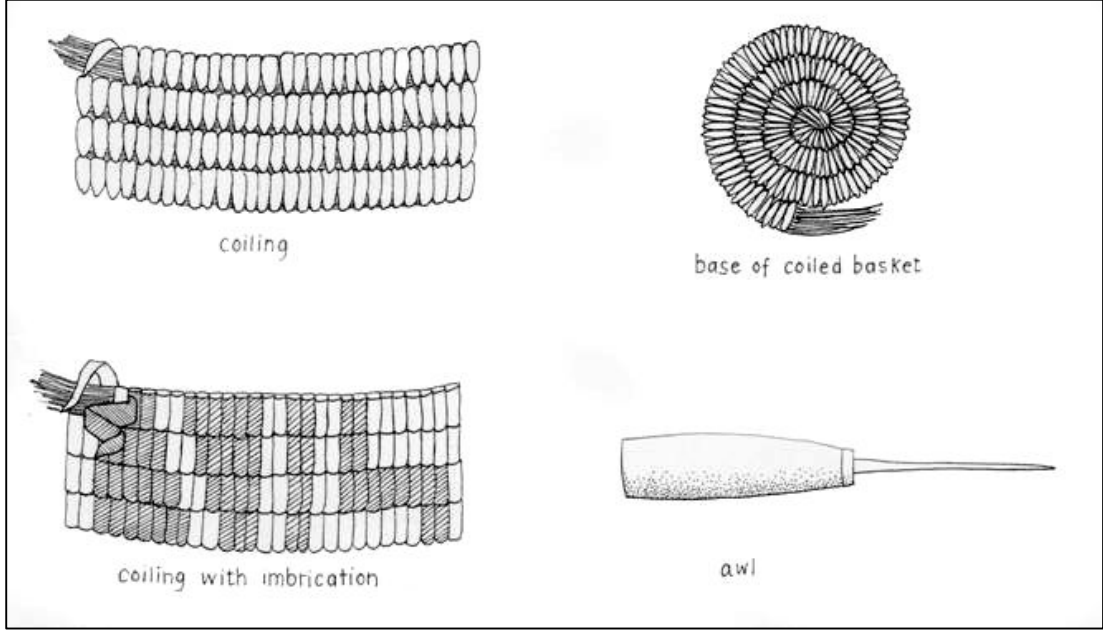

Resim 21: Çerçeve Sepet Omurga Düzenlemesi

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 80 s.)

2.2.1.4. SARMA

Sarma sepetler bir pasif elemanın (veya elemanlar grubu) aktif elemanlarla (eleman gruplarıyla) sıkıca sarılması sonucu elde edilir. Pasif elemanlar çekirdek veya taban olarak adlandırılır ve aktif olanlar örgü ipi, kurgu veya dikiş malzemesi olarak adlandırılır. Çok çeşitli varyasyonlar mümkündür. Çekirdek bir veya daha fazla diziden oluşabilir; sert veya yumuşak olabilir. Öyle bir şekilde boşluklandırılabilir ki bir sargı diğer komşularından uzakta olabilir. Çok sayıda dikiş ilmikleri vardır, bu da dikişin farklı yoğunluklarda olmasını sağlar, çeşitli yüzey dokumalarında basit veya karmaşık modellerin ortaya çıkmasını sağlar.

Şekil 7: Sarma Sepet Tekniği

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml> son güncelleme: 18.04.2007)

Malzeme olarak kuzey yarım kürede (ABD, Kanada, İskandinav ve Baltık ülkeleri) ladin köklerinden karaçama, avize ağacı, ufak parça palmiye ağacı, hint kamışı, bambu, ufak parça söğüt, çam iğnesi, yeşillik, fındık ve birçok benzer malzeme kullanılabilir. Bütün bu malzemeler kullanılmadan önce örücünün ihtiyaçlarına göre hazırlanmalıdır. Islatılmalı, soyulmalı, sınıflandırılmalı ve boyanmalıdır. Sarma teknikleri oldukça yavaştır.³⁸ Özellikle dekorasyon dış yüzeye yapılıyorsa, Kuzey batı ABD'deki sepetler de diğerlerinde olduğu gibi iş boşluğuna ihtiyaç duymaz ve zaman izin verdikçe toplanır ve kurur. Geleneksel eserlerin tamamlanması aylar veya yıllar alabilir.

³⁸ B.Bernstein, **The Language of Native American Baskets**, Smithsonian Institution, Washington, 2003, 75 s.

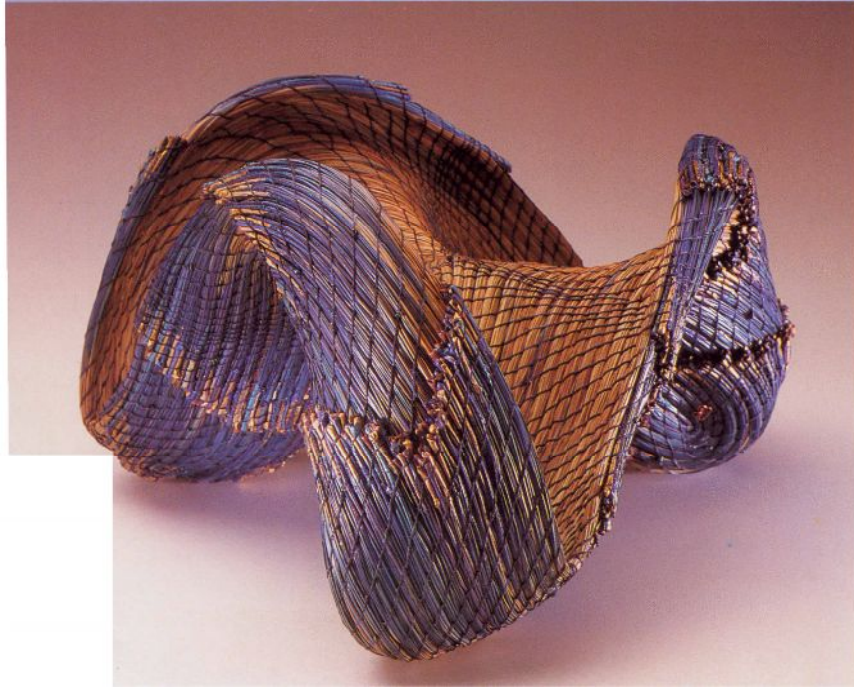

Resim 22: Joleen Gordon, *New piece*, 1998
Rafya, 10x19x17cm

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 90 s.)

Sepetler ve saz evler katı ve su geçirmez olduğu kadar, esnek ve açık olabilir. Sergideki Litvanya'da üretilmiş kapaklı sepetler *çile* isimli düzgün ayrık söğütlerden örülmüş ve katı yapılardır. Tek bir söğüt için tek çekirdek kullanmakta, her biri için farklı dikiş uygulanmaktadır. Edite Lavina Litvanya'nın geleneksel sepetlerinden yapmakta iken Dzidra Birkenfedle kendi yenilikçi yöntemlerini bulmuştur. Dail Behennah'ın sepetinin üzerindeki sargılı dikişler öyle düzenlenmiştir ki, her bir dikişin yerleşimi dekoratif olmakla birlikte hint kamışı taban düzenlemesi için de ayrı bir düzenleme oluşturmuştur. Oysa Sally Mcintosh'un düzenlemeleri birçok rafya ipliklerinden oluşmuş, çekirdeğin etrafında daha az biçimsel dikişten oluşan sargıları içermektedir. Seramik şeklindeki Macar saz sepetleri gelenekseldir. Kurutulmuş erik saklamak için kullanılır ve dikişi düz bir görünümde dirler. Sarma için çok az araç kullanılır, bıçak, kesme aleti, çuvaldız, iğne (kemikten yapılmıştır). Avrupa boyunca söğüdü ayırmak ve yarmak için rende ya da bıçak gibi sert araçlar kullanılmaktadır. Bıçak, parmak ve dişler gibi daha yumuşak araçlar da söğüdü ayırmak için kullanılmaktadır.³⁹

³⁹ Holberton, **a.g.e.**, 81 s.

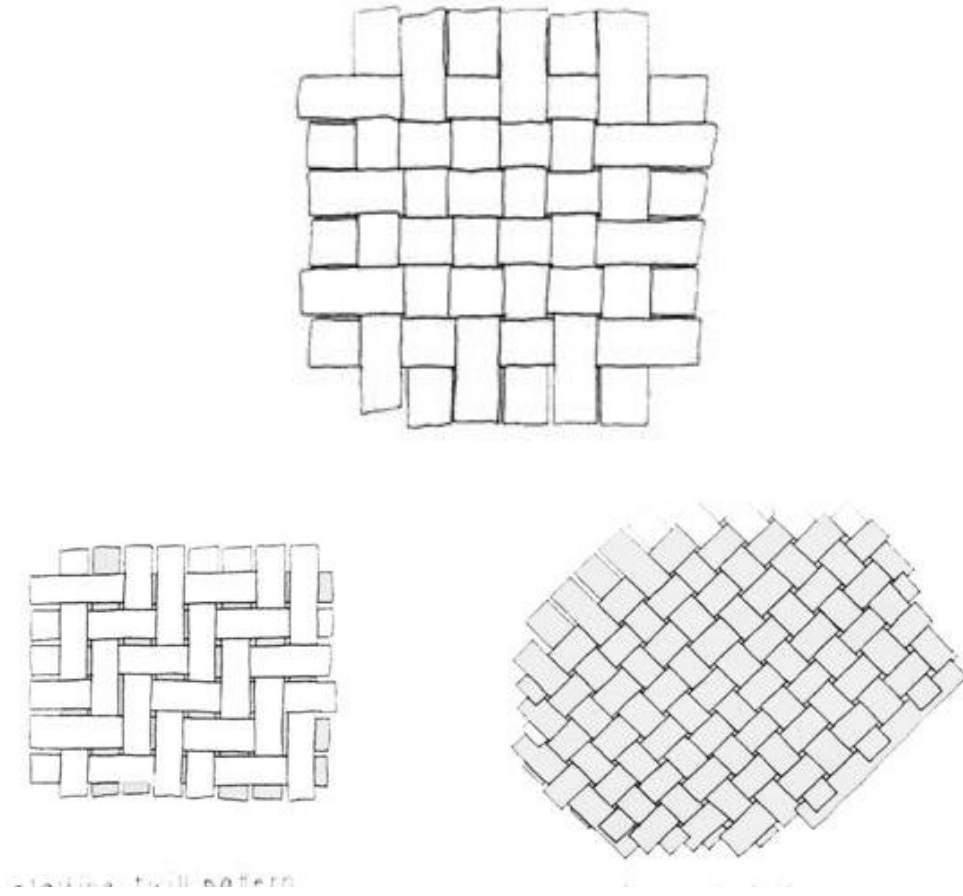
Resim 23: Clay Burnette, *Tris wide open*, 1998
Sedir, 25 x 39 x 39 cm

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 69 s.)

2.2.1.5. HALKALAMA

Çoğu sepet yapıları Oxford sözlüğünde tanımlandığı gibi birbirine karmaşık bağlanmış veya birbiri üzerinden karmaşık olarak geçmektedir. Buna rağmen sergi bağlamında halkalama, uzun parçalar halindeki malzemelerin oyuk yapı oluşturmak üzere rastgele dağılım göstererek birbirinin etrafını sardığı iç ve dış tarafta birbirinin içine geçtiği yapıları tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Çevresindeki düğümlerin biçimsel düzenlemesi yoktur. Lizzie Farey'nin ki gibi yapılar üç yaklaşık benzer çevreli halkadan oluşmuş taban üzerine söğüt bilyelerden oluşur. Üst ve altlarda bağlanır, bu merkezi çekirdeğin içinde ve dışında söğüt çubuklarla birlikte 60 derecede düzenlenebilir. Örgü yoğunluğu arttıkça ve sıralar kalkınca yok olur. Böyle rastgele örülmüş çoğu yapılar halka tabanlar üzerine yapılmıştır. Michael Brennanwood önceki bir çok çalışmasında kısa uzunluklarla halkalar yapmış, esnek birimler daha az biçimsel kaplamaları oluşturmak için sarmakta ve katı ızgara

oluşturmuştur. Burada halkalama minimumdur, elemanlar sadece istek kuvvetiyle bir arada duruyor izlenimi vermektedir. Christine Loy söğütlerini yığmakta, daha sonra onları biçimsel olmayan düğümler şeklinde spiral haline getirmektedir. Geleneksel taşıyıcıların bu yollarla yapıldığını düşünmek ilgi çekicidir. Hafif nesnelere için kısa ömürlü sepetler sarmalık benzeri malzemelerden yapılmaktadır. Çoğu kültürlerde bunlar açık altıgen kıvrımlar olarak şekillendirilir.

Şekil 8: Halkalama Tekniği

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml> son güncelleme: 18.04.2007)

Resim 24: (soldaki) Bambu sepet, 23x 12cm
Resim 25: (sağdaki) Barbara Cooper, Sonus, 1995
ağaç, 94cm x 147cm x 71 cm

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999, 70 s.)

2.2.1.6. TOPARLAMA

Avrupa'da önceden hazırlanmış parçaları çivileme veya bağlama yöntemleriyle sepet haline getirerek küçük taşıyıcıların yapıldığı gelenekler vardır. İngiltere'de bahçıvan sepeti, ufak söğüt parçalarının fındık, çember veya kestane tutacak yerleri oluşturduğu sepet şeklidir. Fransa'da özellikle Kudüs enginarları için yapılmış sepetler vardır. Bunlarda çerçeve sepettir çiviler ekleme için yapılmıştır. Çağdaş üreticiler çivileri farklı şekillerde kullanabilir. Gyongy Lacky'nin eserlerinde olduğu gibi, politik durum oluşturan göze çarpan elemanlar gibi, budama işini kullanmıştır. Dail Behennah ızgara sistemlerini zaman alan telefon kablosu

bağlarıyla yapmakta diğer sargılı şekillerin telefon kablolarından daha kalın olmaktadır.⁴⁰

Dail Behennanh'inkilerde olduğu gibi bunlardan bazıları yapımda formaliteye sahiptir. Renklerin yerleştirilme ve derinliğin kontrolünde itina vardır. James Marton'un dış budak ağacı tabanı kesilmiş parçalardır ve terzi tarzındadır. Bir tarafı düzeltilmiş levhalardır. Bunun amacı düğümleri, kısa taneleri, dalgalanmaları, lekeleri ve parçacıkları önlemektir ki bunlar düzensizliklere neden olabilir. Laky'nin görünüşte rastgele olan eserinde bütün budamalar dikkatli şekilde yerleştirilmiştir, yapının şeklini çizmektedir. İnsan gayretinin milenyum için kıvrılan, yontulan, zincir gibi bağlanmış bükülmüş, kırıştırılmış, örülmüş, bandajlanmış, kısmı. Behennah ve Laky'nin iki montajlanmış yapısı karanlık ve derin heyecan verici gölgeler yapmaktadır. İki sanatçının da ortak özelliği parçalar arasında bıraktığı boşluklardır.

Resim 26: James Marston, Ash boskel, 1999
Meşe, bakır, mandal, 40 x 36 x 36 cm

(Kaynak: Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999,70 s.)

⁴⁰ Holberton, a.g.e., 87 s.

2.2.1.7. ÖRGÜ

Bu sepetçilik çeşitlerinde kullanılan bütün elemanlar aktiftir. Esnek malzeme şeritleri her bir diğerinin üstünden ve altından belirli açılarla geçmekte ve başka bir yolla bir arada tutulamamaktadır. Genellikle bütün malzemeler aynı esnekliğe sahiptir. Basit örgü bir üstten bir alttan örmeyi (düzayak) içermektedir. Her bir grupta birden fazla elemana sahip olabileceği gibi bir grup içerisindeki elemanlar birlikte çalışmaktadır. Bu örgü çeşidi kontrol örgüsü ve sade örgü olarak bilinmektedir. Daha karmaşık kabarık örgüde bir eleman grubu üstten geçmekte ve iki veya üç grup alttan geçmektedir. Bu ayrıca kabartma, köşegen, kutup örgü veya Herringbone örgüsü olarak bilinmektedir. Örgüler düz veya yuvarlak şerit olabilir, iki üstten herhangi sayıda elemanlar içerebilir.⁴¹

Örgülü insan yapımı objeler dünyanın her yerinde bulunabilmektedir. İngiltere’de saz hasırlar yüzyıllardan beri 9 cm veya 10 cm genişlikte şeritlerden oluşmakta, sekiz veya 9 eleman kullanılmaktaydı. Bir kenardan bire kenara dikilmekteydi. Papua Yeni Gine’de karmaşık kutup veya kabartma örgülü yapılar ruh tuzakları gibi davranmaktadır. Joanna Gilmour’un kağıt örgülü kapları Pasifik palmye yaprağı şapka ve sepetlerini keşfetmektedir. Açık altıgensel örgü Bali, Hindistan, Çin ve Güneydoğu Asya’nın diğer bölgelerinde domuz, tavuk taşıma, fare kapanı ve diğer yerel amaçlar için kullanılmaktadır. Renkli Meksika parmak tuzakları çeşitli varyasyonları bulunabilmekte, günümüze kadar Macar tıp kataloglarında çıkmış parmakların düzeltilmesinde kullanılmak üzere yer almaktadır. Köşegen örgü dönen köşelerin ortaya çıkmasını sağlar buda yüksek derecede karmaşık beklenmedik yapıların ortaya çıkmasını sağlar.

Örgüde kullanılan bitkiler şerit olarak hazırlanmaya uygun olmalı, bambu ve hint kamışı gibi parçalanarak iyi, yarı sert malzemeler haline getirilebilmeli, Phormium Tenax gibi esnek şeritler haline getirilebilmelidir. Yeni Zelanda keteni Maoriler tarafından geleneksel örgülü kete çantaları için kullanılmış Pandanus türleri Havai ve diğer Pasifiklerde kullanılmıştır. Avrupa ve diğer yerlerde Scirpus düz örgünün şeritleri için kullanılmıştır. Yine sepet yapımcıları herhangi yerel malzemeyi sepet yapımında kullanmıştır. Susan Garret Wright’ın lezzet tuzağı Polipropilen şeritti, tatlı sargıları ve Susan Jamart’ın grogren kauçuğu bu modele uymaktaydı.

⁴¹ Holberton, a.g.e., 91 s.

2.2.1.8. KIVIRMA

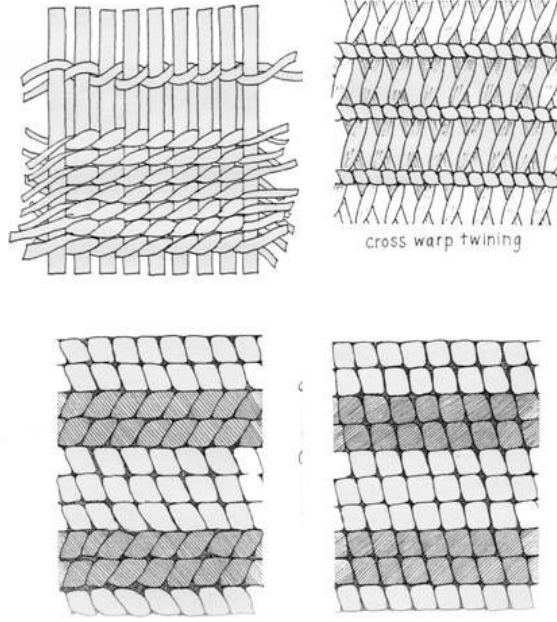
Bu teknikte örgüler veya dokumalar dikey eğriler etrafına aktif olarak sarılır ve en az iki ayrı elemandan oluşmaktadır. Örgüler eğriler etrafında dik açılarla dolaşan tel gruplarından oluşmakta öyle ki bir sonraki eğriyle bağlanıp, sırasıyla ve sarma tekniğinden ayrı yöntem ile oluşturulmaktadır. Örgü sıraları değişik yollarla yapılabilir bir kerede bir veya daha fazla eğriyi çevreleyebilir. Z kıvrımı ve ya s kıvrımı gibi bükülebilir. Eğriler sıkı bir şekilde sarılabilir veya boşluklandırılabilir. Hepsi katı olabilir veya esnek olabilir. Kıvrıma kazık ve tel tekniğinin başka bir varyasyonudur ve basit şekli İngiltere’de eşleştirme olarak bilinmektedir. Çoğu bitkisel malzemeler kıvrıma tekniğinde kullanılabilir. Avustralya’da Aborjinler pandanus spiralis ve diğer yerli bitkileri kullanmaktadır. Onları ayırır ve iplik haline getirirler. Maorile phormium tenax ile aynısını yapar, yaprağın kenarlarını sıyırarak lifler oluşturur bunları eşit genişlikte şeritler haline getirirler. Uzunluğu boyunca dik açılarla keserek ve midye kabuğunun kenarlarını kullanarak yaprağın alt kısmından sağlam şekilde çekilir. Bu yaprağı liflerden ayırır. Yerli Amerikalılar ve diğer insanlar kendi yerli bitkilerini kullanmaktadır. Alasla tlingiti deniz kabuğu ve ya bıçak sayesinde ilk kesimi yapılarak güzel kazıklar haline getirilebilir. Daha sonra parmaklar ve dişler kullanılarak ayırma işlemine devam edilir. Havai’de Freycinetia arobera kökleri kıvrıma balık tuzakları ve sepetler yapmak üzere kullanılmaktadır. Tüm malzeme eğriler için ve ya parçalanarak örgüler için kullanılmaktadır.⁴²

Çağdaş sepet yapımında her hangi ipliğimsi malzeme kıvrıma tekniğinde kullanılabilir. Telefon kablosu, plastik sicim, renkli polythene çanta şeritleri, söğüt ve kablunun sert eğrileri ya da yumuşak kumaşlar değişebilir yumuşak yapılar üretmek üzere kullanılabilir.⁴³ Bu, diğer olası yüzey dokumalarıyla birlikte çok yönlü bir tekniktir. Fakat gerçekleştirilmesi çok zaman almaktadır. Elizabeth Milipangur’un sallanan çantasının yapılması; malzemelerin toplanması, ayrılması doğal boyalarla boyanması suretiyle hazırlanmasından sonra dört gün sürmüştür. Güney Afrika tahıl sepeti ayrıntılı şekli burada resimlenmiştir, örgüsü çok yakın gerçekleştiği için daha fazla zaman almıştır. Renkli kabuk şeritlerinin yüzey dekorasyonu çok zahmetlidir. Çoğu yerli Amerikan çalışması yoğun şekilde örülmüştür, 2.5cm iplik örgüsü başına 7 veya 8 den daha fazla vuruş vardır. Sepetlerde ayrıca sahte nakış veya diğer

⁴² Sentance, a.g.e., 84 s.

⁴³ Holberton, a.g.e., 95 s.

dekorasyon teknikleri yer alabilir. Modern malzemelerle bile kıvrırma yavaş bir tekniktir, güzel modeller mümkün olduğu için keşfetmeye değerdir.

Şekil 9: Kıvrırma Tekniği

(Kaynak: <http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml> son güncelleme: 18.04.2007)

2.2.1.9. DÜĞÜM, AĞ, BAĞLAMA, İLMEK

Düğüm: Düğümlü sepetler ve diğer yapılar ilmeklerin çok sıkı şekilde çekilerek ağ yapısının güvence altına alınmasıyla elde edilir. Düğümler ağ yapısı içerisinde hareket ettiremediği için yapının esnekliği yoktur. Son yapı düğüm şekline bir sonraki sırayla ilişkiye komşu düğümler arasındaki ilişkiye ve düğümün kendi üzerindeki gerilime bağlıdır. Çok farklı düğümler kullanılmaktadır; basit düğümler, yukardan aşağı inen düğümler, adi düğümler, kare düğümler ve çok daha fazlası... Jane Sauer'in eserleri sıkı düğümlerden oluşmakta, birbirleri ve sıralar arasında küçük boşluklar vardır, hafif yoğun yüzey dokuması oluşturulur.⁴⁴

⁴⁴ Katherine Sorrel, a.g.e.,236 s.

Ağ: Ağ kıvrımların köşelerde düğümlerle güvence altına alındığı ilmek dokumalarından oluşmaktadır. İşlem ağ örme aracı ve ağ ayarı içermektedir. Buna rağmen sıklıkla parmak genişliği kullanılmaktadır, sicim iğne üzerine sarılır. Ağ ayarı ilmeklerin boyunu dolayısıyla düğümlerin boşluklandırılmasını kontrol eder. Ağ elmas veya kare şekilli olabilir, kare veya daire yapılar üzerine yapılabilir. Ağ tekniği dünyanın her tarafında seyrek örgü yapıları için kullanılmakta, bazıları düz bazıları ise şekil olarak karmaşıktır. Balık kelebek yakalamak için veya çanta olarak kullanılabilir. Ağ yapısı çok değişik bitkilerle yapılabilir: pamuk, kendir, sisal keneviri, sabır otu lifi, ısırğan otu lifi...

Düğümsüz Ağ veya Bağlama: Bu teknik ilmekler kullanmadan bağlamayı içermektedir. İp kendi etrafında gevşek şekilde sarılır böylece düzenli boşluklu ağ ve basit şekil oluşur. Yapı oldukça esnektir.

İlmeç: Bu teknikte genellikle parmaklar araç olarak kullanılarak malzeme ile ilmekler oluşturulur. İyi kumaşlar için gözlü iğne kullanılır. İlmeçler küçükse yapı yoğun ve katıdır esneklik sadece geniş düğümlerle elde edilir. Çoğu ilmekli yapılarda ağlar arasındaki bağlantıların yanında karmaşık yatay bağlantılarda vardır. Buna rağmen orta merkezden shigra, tabandan spiral şeklinde çalışmış basit ilmekli yapıdan oluşmakta modelin kalitesi cm başına düşen ilmeç sayısına göre değerlendirilmektedir.

2.3. SEPET FORMLARI

2.3.1. YÜK SEPETLERİ

Yük Sepetlerini işlevsel basitliğinden dolayı gündelik yaşantımızda çoğu zaman gözden geçiririz. Başka bir ifadeyle sepetlerin işlevsel basitlikleri onların güzelliklerini görmemizi engellemektedir. Hindistan'da yaşayan insanlardan çoğu yük sepetlerinin yapımı, kullanımı ve bu sepetlerde yük taşıma konusunda bilgilerini paylaşıyorlardı. Buna rağmen bu sepetlerin çoğu; biçim, renk, dizayn, büyüklük ve dokuma açısından farklılık gösteriyordu.

Yaptıkları sepetler kolay anlaşılır, kullanım açısından basitliğe sahiptir ve her kabilenin yaptığı eşsizdir, kolayca tanınabilir. Çoğu zaman süs olarak kullandıkları

birbirine bağlı elementler, işlevsel açıdan çeşitli yararlar sağlıyorlardı. Örnek verecek olursak, tenekeden yaptıkları küçük kutucuklar hareket edince çınlar ve etrafındaki yılanlar veya diğer zararlı hayvanlar korkup kaçarlardı. Bu parçalar hem görsel hem işlevsel bir özellik olarak sepetlere eklenir.

Sepetler sapsız olabilirler, diğer taraftan taşımak için örülen deri sapları olabilir. Bunun yanında omuzlarda taşımak için ipten örülen kayışlar, ya da sepetler içinden geçirilen kayışlar olabilir. Bu saplar; sepette kullanıldığında bir konfor sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle içindeki var olan ağırlığı eşit bir şekilde dağıtmaktadır. Bu sepetler kapalı bir şekilde örülebilir (sızdırmaz-geçirmez). Saç örgü şeklinde, çift şeklinde, halka şeklinde kullanma bağlı olarak örülebilir.

Resim 27: Kapalı Yük Sepeti, 1900
Anonim , Beyaz Dağ Kızılderilileri,Arizona
Martynia tekniği ile Düz ve diyagonal çizgili örülmüş, boyanmış, söğüt ve deri sicim saçaklı sepet

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

2.3.1.1. AÇIK YÜK SEPETLERİ

Kuzey Amerika'daki Hintliler açık yük sepetleri yapmaktadırlar. Bu sepetler hem kadınlar hem de erkekler tarafından çoğu zaman hızlı bir şekilde yapılıyordu (dokunuyor, örülüyor). Bu insanlar bu sepetleri yük taşımak için yani yiyecek, ateş için, odun ya da kişisel özel eşyalar için kullanılırlar. Kuzey Amerika'daki Pima sepet yapıcıları açık yük sepetleri yapmak için *Pinon* adlı odunu toplamaktadırlar. Kuzey batı sahil boyunca açık örmeyle midye sepetleri yapılıyor. Bunun nedeni ise eve taşımadan önce sepet içindeki suyun süzülmesini sağlamak ve topladıkları midyeleri sudan ayırmak içindir.

Resim 18: Küçük Yük Sepeti, 1900
Anonim ,USA. Salish Kıyıları ,
sarma tekniği, sedir ağacı

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 29: Açık Yük Sepeti, 1890
Anonim, Yurok, Kuzey California
kazık ve dizi tekniği, sedir

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 30: Küçük Yük Sepeti, 1890
Anonim, Haida
kazık ve dizi tekniği, sedir

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 31: Açık Yük Sepeti, 1890
Anonim, Tohono O'odham, Arizona
Çerçeve Sepet, Yuca lifi ve At kılı

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

2.3.1.2. KAPALI YÜK SEPETLERİ

Geçmişte bazı Hintliler; hasat ürünleri, meyve, meyve çekirdekleri ve diğer tohumları kapalı yük sepetleri ile taşıyorlardı ya da bu sepetler içinde saklıyorlardı.

Güneydoğu Hint sepet yapımçıları ise yük kaldırmak için, başka bir ifadeyle insanın vücuduna uygun bir şekilde yük kaldırmak için kullanılan yük sepetleri dizayn etmişlerdi. Kırılarda ve çöllerde yaşayan insanlar genellikle sepetleri deri ile örürler ve bunları bellerine bağlayarak kullanırlardı. Yukarı Muson Nehri'ndeki kabilelerde yaşayan kadınlar sepet örürlerken, sepet iskeleti olarak odun kullanmışlar, böylece daha ağır yük taşımaya uygun, güçlü sepetler üretmişler; bunları hasat zamanında, özel eşyaları için ya da bahçe ürünlerini saklamak için kullanmışlardır.

Güneybatıda kapalı örülmüş (su sızdırmaz) sepetler su taşımak için kullanılırdı. Yük sepetleri hala Kuzey Pasifik'te meyve toplamak için kullanılmaktadır. Buradaki insanlar çalışırken küçük sepetleri kalçada ya da belde taşırlar ve bu sepetler dolunca büyük sepetlere boşaltırlardı.

Resim 32: Kapalı Yük Sepeti, 1890
Anonim, Choctaw, Mississippi
kazık ve dizi tekniği, sedir

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 33: Kapalı Yük Sepeti 1900
Snow, Arikara, Kuzey Dakota
ereve sepet, söğüt

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 34: Açık Yük Sepeti, 1900
Snow, Arikara, North Dakota
çerçeve sepet, söğüt

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 35: Açık Yük Sepeti, 1900
Snow, Arikara, North Dakota
çerçeve sepet, söğüt

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 36: Kapalı Yük Sepeti, 1890
Anonim, Choctaw, Mississippi
kazık ve dizi tekniği; söğüt, am

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

2.3.1.3. ŞAPKA VE KÜÇÜK YK SEPETLERİ

Yük sepetleri çeşitli büyüklükte yapılıyordu. Omuzlara asılı küçük yk sepetleri ya da kalçaya asılı küçük sepetler meyve toplarken veya besin taŐırken veya diğer küçük Őeyler taşımak için kullanılırdı. Hala yerli kabilelerden bazı kadınlar, Şapka sepetleri kullanmaktadırlar. Kafalarında yük taşımak için kullandıkları Şapka sepetleri bir minder gibidir. Bazı Şapka sepetleri kişisel yemek çantaları gibi çift kullanımdaydırlar.⁴⁵

⁴⁵ Katherine Sorrell, **a.g.e.**, 238 s.

Resim 37: Şapka, 1900
Anonim, Modoc, California
sarma tekniği, am, söğüt

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

Resim 38: Woman's hat, ca. 1925
Anonim, Hupa Kuzey California Gelin Başlığı
sarma tekniği, imen

(Kaynak: http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037, son güncelleme: 21.06.2007)

2.3.2. İŞ SEPETLERİ

Avrupalılarla kaynaşmadan önce asıl Hint sepet yapıcıları, sepetlere yeni tarzlar ve biçimler vererek sepetleri kahverengi sazlarla kapatırlardı. Bu sepetlerin dayanıklılığı ve sağladıkları yararlardan dolayı birçok Amerikalı tarafından benimsenerek evde, tarlada ve ormanda kullanılırdı. 18. ve 19. yüzyıllarda Hint seyyar satıcıları yaygın olarak kapı kapı dolaşmış ve yaptıkları sepetleri satmaya çalışmışlardı.

O zamandan günümüze gelen bilgilere göre örtülmüş depolama sepetleri oldukça yaygındı ve bunlar serbest tekniklerle örülüyorlardı.⁴⁶ Bu sepetlerin bazılarının şekli kareydi, üst kısmı ise yuvarlaktı. Bu yuvarlak formlar iç savaşlar sırasında Prusya mavisi, İndigo mavisi ya da krom sarısı renklerinde dokundu.

Depolarda saklama kapları olarak kullanılan birçok sepet telden ya da ipten dokunmuş kumaşlarla kaplıydı. Bu kaplama onları özellikle kullanılmaktan ve parçalamaktan koruyordu,

19. yüzyılın başlarında örülen sepetler sadece doğal renklerle süsleniyordu. Ağaç kabuğu, kök, meyve tanelerinden elde edilen mavi, kırmızı, sarı, kahverengi ve yeşilin farklı tonlarıyla süsleniyordu.

19. yüzyılın sonlarına doğru sepetler aynı ölçülerde örülmeye başlandı. Sepetler 1/32 inç ile 3/4 inç aralığında örüldü. Özenle yapılmış bükülme, kıvrıcık sarma teknikleri ile yaptıkları işi süslüyorlardı. Özellikle standart diamond curl-loops, porcupine curls-a sharp pointed curl ve periwinkle curls-warts teknikleri yaygındı;

1. Standart diyagonal bükülme- düğüm
2. Oklu Kirpi Büküm, dağılmış, bükülmüş düğüm
3. Cezayir Menekşesi Büküm

⁴⁶ <http://www.umaine.edu/hudsonmuseum/tree2.htm#>, son güncelleme: 18.04.2007

2.3.3. FANTEZİ – HAYAL SEPETLERİ

Fantezi hayal sepetleri Victorian Döneminde ev halkının ihtiyaçlarını karşılamak üzere, örneğin eldiven, toka, tasma, mendil, dikiş sepetleri ya da dikiş malzemelerini saklama sepetleri örülüyordu. Bunların dışında yeni ve değişik birçok sepet örülmeye başlandı. Bunlara örnek olarak Çay fincanı sepeti, sürahi ibrik sepeti, vazo sepetler vb.

Sepet yapımcıları odun ve döküm kalıpları kullanarak, çeşitli şekillerde, aynı boyutta veya birçok büyüklükte sepetler yaparlardı. Bu sepetler üç kat daha gevşek bir örgü ile örülüyorlar ya da üç kurdele şeklinde örülüyorlardı. Çiviotu ile boyanıyordu; zeytin yeşili, gri-yeşil, kırmızı, pembe ve mavi renkleri vardı.

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DÜNYANIN FARKLI KÜLTÜRLERİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

3.1. TÜRKİYE'NİN BELLİ BAŞLI MERKEZLERİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

Sepetçilik ve hasırcılık tüm dünyada olduğu gibi Anadolu'da da en eski ve en hızla yok olan el sanatlarından biridir. Oysa her yörede çok çeşitli bitkilerden, farklı örme teknikleriyle oluşturulmuş sepetler, tezgireler, küfeler, seleler ve zembiller ürün toplama, saklama, taşıma, kimi zaman ölçme kimi zaman sunma kabı gibi pek çok işlevler üstlenmiştir. Hasırlar ise bir dönemin en temel taban ve tavan örtüsü, çit, rüzgar perdesi olmuştur. Otsu bitkilerden ve dallardan balık sepetleri, kuş kafesleri, terazi kefeleri, hayvan heybeleri (çatma), namazlıklar, şapkalar, şemsiyeler ve benzeri çeşitli ürünler biçimlendirilmiştir. İnsanoğlu kimi sepetleri boyamış ya da farklı malzemeler ekleyerek bezemiş, kendine has desenlerle süslemişlerdir. Kimi zaman evlerini, ambarlarını, hayvan barınaklarını, kovanlarını, kağrı arabalarının çetenlerini de dallardan örerak yapmışlardır.

Sepetçilik, Anadolu'nun pek çok yöresinde; Konya, Kastamonu, Kocaeli, Trabzon, Rize, Edirne, Kırklareli'nde bölgesel ağaçlardan, bitkilerden yararlanılarak sürdürülmektedir. Sepetlerin yapımı aslında birbirleri ile benzerlik içindedir. En basit örnek Örme için toplanılan malzeme ıslatılır ve malzeme sepet boyuna göre üst üste artı işareti şeklinde yerleştirmekte, enine aynı malzeme bir alt bir üst geçirilerek örülmektedir. Günümüzde kullanılacağı yere göre çeşitli boyda, biçimde, meyve sepetleri, çay, fındık, kuru erzak, taze ürün taşımak için sepetler yapılmaktadır.⁴⁷

⁴⁷ Tunceli İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://tunceli.turizm.gov.tr>

3.1.1. ÇİNGENE TOPLULUKLARI

Sepet Örmeciliği gezici yaşam biçimleri nedeni ile tüm dünyadaki çingenelerin en çok uğraş alanlarından biridir. Sepet Örucülüğü en az takım teçhizat gerektirir. Bu nedenle sepet örmeciliğine “Çingene Sanatı” da denmektedir.⁴⁸ Koruma, toplama ve taşıma gibi ihtiyaçlardan özellikle bu gezgin topluluklar sayesinde sepet örücülüğünün günümüze dek yayılmasında etken olmuştur. Dünya genelinde Çingenelerin mesleklere göre uzmanlaşmış olmaları ve mesleklerinde oldukça nitelikli sepetler üretirler. Sepetçiliğin yanı sıra, kalburculuk, elekçilik, demircilik ve özellikle gibi meslekler, aynı mesleği icra eden Çingene olmayan zanaatkarlardan farklı olarak oldukça doğal yollarla gerçekleşir.⁴⁹

Türkiye’de; Antalya, İzmir çevresi, Karamürsel, Trabzon, Mardin ve Edime’de yapılan araştırmalara göre Çingenelerin kavak, sorgun ve hayıt çubuklarından yaptıkları sepet, zembil, sele, ekmeklik, avize ve koltuk gibi örme ürünler, beyaz ve diğer ağaç renklerinin ustaca kullanmışlardır. Sepet örmeciliği çingenelerde kolektif bir eylem olup üretim ailecek üstlenirler. Bir kişi çubuk bulur, biri keser, biri soyar, biri sepet altını örer, biri kenarını, biri sapını hazırlayarak kısa bir zamanda pek çok sepet üreterek satışa çıkarlar.⁵⁰ Türkiye’nin pek çok yöresine dağılmış olan Çingeneler hemen hemen aynı tip sepetleri yapmaktadırlar. Ancak Bodrum Bölgesinde yaşayan çingenelerin yaptıkları sepetler diğer Çingenelerin yaptıkları sepetlerden yer yer farklılık göstermektedir. Bunun nedeni Bodrum bölgesinde yetişen 40 farklı çeşit bitkinin sepet yapımına uygun olmasıdır.⁵¹ Bodrum sepetlerinin Çingene sepetlerinden çok Girit Sepetlerine benzemesi dikkat çekicidir. Burada da Ege medeniyeti ile Yunan Adalarının yaşanmış olduğu çapraz kültürel etkileşimler söz konusudur.

⁴⁸ İlhan Tekeli, Gecekondu, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, 1994, Cilt 3, 381 s.

⁴⁹ Frazee Angus, **Gypsies**, Homer Yayınları, 2005, 153 s.

⁵⁰ Mert Uslu, 4. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, 21-24 Kasım 1985, İzmir

⁵¹ Wild Edible, Plants of the Bodrum Area (Muğla, Turkey), **Proceedings of the VIth Plant Life of Southwest Asia Symposium**, Yüzüncü Yıl University, 10-14 June 2002, Van, Turkish Journal of Botany 28: 161-174 s.

Resim 39: Menderes Motifli Girit Sepeti Örnekleri

(Kaynak: www.rainforestbaskets.com, son güncelleme: 21.12.2006)

Resim 40: Gölgele Kelebekler,
13.5 x 14 inç, Dikişli kemer sarma tekniği ile iki yılda örülmüştür.

(Kaynak: British Historical Museum)

Resim 41: Çingenerler sadece Anadolu'da değil tüm dünyada sepet örmeciliğindeki ustalıkları ile tanınırlar.

(Kaynak: http://www.bbc.co.uk/kent/history/photogallery/archive_sevenoaks_gypsy.shtml,
son güncelleme: 28.01.2007)

Güzey Amerika'daki toplayıcı anaerkil kabilelerin belli bir süre sonra diğer avcı ve çoban kabilelerle karşılıklı bir iş ilişkisine girdiğini bilinmektedir. Toplayıcılar ilkel tekniklerle sepetçiliğe başlamış; topladıkları kamışlardan sepetler yaparak bunları avcı ve çoban kabilelere satmışlardır. Bunun sonucunda anaerkil yapıları çoban ve avcılarda olduğu gibi ataerkilliğe doğru bir evrim geçirmemiş; toplumsal örgütlenmeleri bu biçimiyle korunmuştur. Benzer bir sürecin Orta Doğu Coğrafyasında Çingeneler (Romanlar) için gerçekleşmiş olabileceğini ortaya koymaktadır.⁵²

3.1.2. ABDALLAR

Ayrıca Anadolu'nun bir çok bölgesinde göçebe olarak yaşayan "Abdallar" olarak adlandırılan sayıları 30-40 bin olduğu tahmin edilen topluluklar, mevsimlere göre çeşitli köylerin kenarlarında konaklar. Özellikle Antakya ilimizin Zeytin Köyü Abdallar tarafından tercih edilen bir konaklama merkezidir. Abdallar konakladıkları yerlerde elek ve sepet yaparak geçimlerini sağlarlar. Göçebe olduklarından ve sepetçilik ile ilgilendiklerinden dolayı zaman zaman Çingeneler ile karıştırılırlar. Abdallar bir çok obaya ayrılır ve sepetçilik ile uğraşan Abdallara "Gurbet veya Cesis Abdalı" denir. Bu göçebe topluluk, geceleri lamba yakmaz ve yazın çadırda yatmazlar. Halk dilinde Sepetçi Abdallar'a Güney Anadolu'da "Çingene", Doğu Anadolu'da "Elekçi", Kuzey Anadolu'da ise "Carcar**" derler.⁵³

3.1.3. KARADENİZ BÖLGESİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

Karadeniz Sepetleri kendilerine özgün tasarımları ve çok çeşitli olmaları özellikleri açısından çok popülerdir.

Yurdumuzun Karadeniz ve Marmara Bölgesinde, 3-4 cm eninde ince ağaç çıtılardan yapılan sepetler özellikle sağlamlıkları bakımından dikkati çeker. Ayrıca Karadeniz bölgesinde yaşayan Lazlar tarafından, kışlık tahıllarını saklamak amacı ile kullandıkları "Serander" isimli sepetleri örmekteydiler. Yakın zamana dek üretilen

⁵² Egemen Yılıgür, **Mahalle Baskınları, Kurtarılmış Bölgeler, Çingeneler ve Vukuat Raconları**, Sosyal Hizmetler Kurumu, Ankara, 2006, 327-3/2

** Halk dilinde Carcar ilahi söyleyerek dilenen kimse anlamına gelir.

⁵³ M. Şakir Ülkütaşır, **Anadolu Etnografyasına Ait Araştırmalar: Abdallar-Coğrafi Dağılımları, Etnik Menşeleri, İctimai Hayatları**, Şubat.1968, C.3, Sayı: 64

form, hacim ve kullanım amacına göre, "Hentskeli", "Kalati", "Gideli" olarak adlandırılan sepet örme zanaatı günümüzde nadiren yapılmaktadır.⁵⁴

Ayrıca Trabzon kıyılarında deniz salyangozu avlama yöntemlerinde kullanılan 10 adet farklı tipte sepet üretilmektedir.⁵⁵ Genellikle çubuk, demir, ağ, plastik ve ahşaptan yapılmaktadırlar.

Karadeniz Bölgesinde yapılan sepet türleri;

1- Kanada Tipi Piramit Sepet: Bu sepet türü 80 x50 cm bir taban üzerine ve 57 x 15 cm bir üst girişe yapılan piramit dörtgen şeklinde örülen bir sepettir. Piramidin dik kenar uzunlukları 25 cm., piramidin kenarlarında oluşan rampanın açısı 65⁰'dir. Sepetin dış tarafı ağ ile kaplanarak üst kısmı giriş için açık bırakılmıştır.Sepetin yapımında 18 mm göz açıklığına sahip 210 d/18 numara ipten yapılmış ağ kullanılmaktadır.

2- Yuvarlak Piramit Sepet: Bu sepetin tabanı 35cm, üst girişi 20 cm olan iki çemberin, 25 cm yüksekliğinde üst üste birleştirilmesi ile elde dilmiş yuvarlak, kesik koni şekilli bir sepettir. Bu sepetlerin etrafı yine ağ ile kapatılarak üst giriş kısmı açık bırakılmıştır. Etrafının ve tabanının kapatılmasında kullanılan ağ 210 d/18 numara ve 12 mm göz açıklığına sahip bir ağdır.

3- Ahşap Piramit Sepet: 80 x 50 cm bir tabana sahip, yüksekliği 30 cm olan üst giriş kısmı 57 x 15 cm olan ve tamamen ahşaptan yapılan bir sepettir. Yan kenarları ve tabanı; araları 1.5 cm boşluk olacak şekilde 7.5 cm genişliğinde ve 0.5 cm kalınlığında ahşap şeritlerin yan yana çakılması ile yapılmıştır.Piramidin açısı 70⁰'dir.

4- Kasa Sepet: 70 x 40 cm tabanı ve yüksekliği 15 cm olan ekmek sepetlerinden yapılmıştır. Sepetin üst kısmı 210 d/18 numara ip kalınlığında 12 mm göz açıklığında ağ ile kaplanarak avlanmada balık için tuzak işlevini görür. Ağın orta kısmında avların sepete girmesi için 20 cm çapında bir delik açılmaktadır.

⁵⁴ Ahmet Refik, **Anadolu'da Yaşayan Kültürler**, Enderun Kitabevi, 1989, İstanbul, 966 s.

⁵⁵ Uğur Altaç, Trabzon Kıyılarında (Karadeniz) **Deniz Salyangozu Avcılığında Alternatif Bir Av aracı olarak Sepet Denemeleri**, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Yayınları, 2002, 53 s.

5- **Bidon Sepet:** 25 litrelik bidonların yan kısımlarına delikler açılarak ve bu deliklere ağlar yerleştirilerek kullanılan sepetlerdir.

6- **İp Örgülü Sepet:** 6 mm.lik ince çubuk demirden ve taban kısmında 0.5 mm saç levha kullanılarak üretilmektedir. Taban çapı 40 cm, üst giriş kısmı 15 cm olan bu sepet 6'lık demirler ile taban ve üst girişi birbirine tutturulmuş sepetin iskeleti bir kuş kafesini andırmaktadır. Demir çubuklar arasında 10'ar cm boşluk bulunmaktadır. Daha sonra bunların arasından 4'lük yaka ipi örülerek tamamen kapatılmıştır.

Ayrıca Kova Sepet, V girişli Sepet, Tek rampalı Sepet ve Çift Rampalı Sepet gibi sepet türleri aynı teknikler kullanılarak avlanmak için kullanılmaktadır.⁵⁶

Çorum ilinin İskilip İlçesinde de az miktarda sepet yapılmaktadır. Fındık ağacı ve ak söğüt denilen söğüdün bir türünden yapılan sepetler; he, çit, zembil, el sepeti, sele, kadın sepeti, çocuk sepeti olarak adlandırılmaktadır.⁵⁷

3.1.4. MARMARA BÖLGESİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

Kocaeli ili Karamürsel ilçesinde üretilen "Karamürsel Sepeti" olarak adlandırılan sepetler, küçük görünmelerine rağmen sanıldığından daha çok gıda yada eşya taşımaları ile ünlüdürler. Farklı boylarda beyaz çamaşır sepetleri, küçük ekmek sepetleri, meyve sepetleri burada üretilen sepet çeşitlerine örnek olarak gösterilebilir. Günümüzde sepet yapımı Karamürsel ilçesinde de önemini yitirmiş durumdadır. Şu anda sadece 1 tane sepetçi dükkanı çalışır durumda bulunmaktadır.

⁵⁶ Uğur Altaç, a.g.e., 48 s.

⁵⁷ Çorum Belediyesi Kent Arşivi ve Müzesi, Çorum 1973 İl Yıllığı, 127 s.

Resim 42: Karamürsel'deki son sepet dükkanı

(Kaynak: Kent Haber Gazetesi, 17 Mart 2005, s:5)

Resim 43: Karamürsel'deki son sepetçi

(Kaynak: Kent Haber Gazetesi, 17 Mart 2005, s:5)

Yarım koniyi andıran bu sepetler iyi kesilmiş ve kurutulmuş kestane çıtalardan örüldüğü için iç hacmi dış görünüşünün aksine geniştir ve en önemli özelliği budur. Sepetlerin tabanı 5-10 cm, ağız genişliği 15-20 cm, botu ise 35-40 veya 40-55cm'dir. Sepetçilik tarımın bölgede yaygınlaşmasıyla birlikte gelişmiştir. Ustalar bu ölçüleri yıllar boyu el ve göz yordamı ile yakalamıştır. 1920'li yıllarda bahçelerde çalışanlar İstanbul'a sandıkla taşınan meyvelerin bozulup, ezilmeden toplanması amacıyla bu sepetleri iplerle bellerine bağlardı. Günümüzde de kiraz toplama işleminde bu sepetler kullanılıyor ancak eskisi kadar rağbet görmemektedir.

Günümüzde ustalar da sepet üretilebilecek kalitede kestane ağaçları da kalmamıştır. Sepet üretiminde dayanıklı kestane ağacının yerine daha ucuz olan ve daha kolay bulunan fındık ağacı kullanılmaya başlanmıştır.⁵⁸

Resim 44: Karamürsel Sepetine Bir Örnek

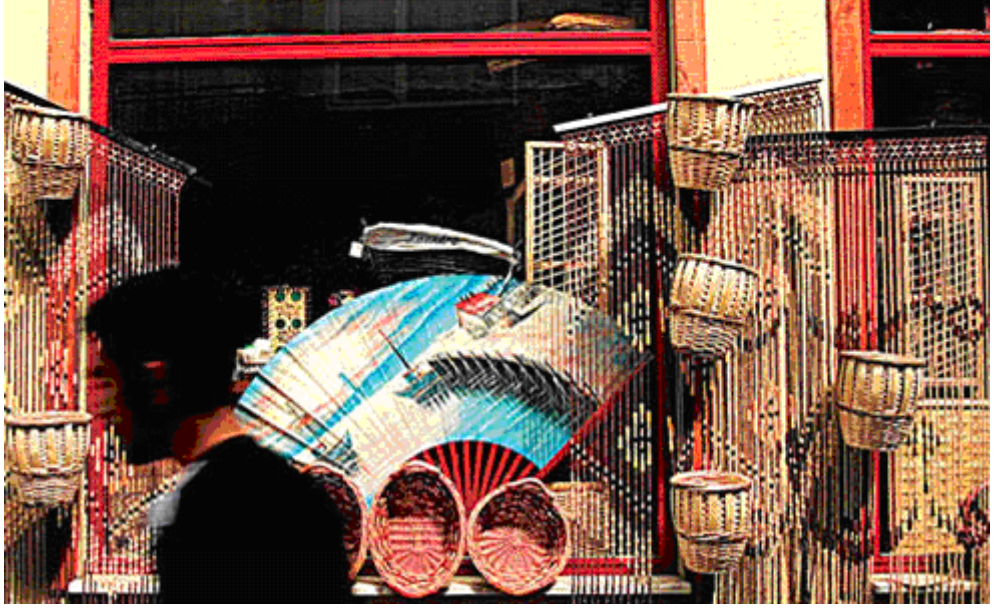
(Kaynak: Mert Uslu, Aile Arşivi, 2005)

Ünlü Karamürsel Sepetinin bir hikayesi vardır: “...Sultan Abdülaziz’in İzmit’i ziyareti sırasında, halk kendisine kiraz toplar ve bunlar Karamürsel Sepeti’ne koyulur. Sultan Abdülaziz, ufak sepeti görünce biraz da küçümseyerek, içinde ne olduğunu sorar. Halk da kendisi için kiraz toplandığını söyler. Fakat Sultan, küçük bir sepet içinde, kendisine az bir miktar kiraz getirildiğini düşünür. Kirazları bir tepsiye boşalttırır fakat tepsiye sığdıramazlar. Sultan’da bu küçük sepetin içinden bu kadar çok kirazın nasıl çıktığına şaşırır. İşte o zamandan bu güne kadar, “Ufak tefek gördün, Karamürsel Sepeti mi sandın?...” meşhur sözü kullanılmaya başlanmıştır.⁵⁹

Karamürsel Belediyesinin 2006 yılında açtığı “Sepet Yapım Kursu” beklenen ilgiyi görmemiş ve unutulmaya yüz tutmuş bu el sanatını yaşatma çabaları da istenen sonuca ulaşamamıştır. Belediye Başkanı Ali Kaygun; “Çok iyi bir usta günde üç-dört sepet yapabilir. Alet edevat yok; bir bıçak ve el emeği. O kadar emeğe, bir sepet beş yeni liraya satılınca...işin ucunda para yok ki, gençler rağbet etsin” diyor.

⁵⁸ Mine Türkili, “Köylerde Lazca türkülerle Boşnakça ezgilerin birbirine karıştığı Karamürsel’de kültürler bir sepetin örgüsü gibi iç içe geçiyor” **National Geographic**, Ağustos 2006

⁵⁹ **Kent Haber Gazetesi**, 17 Mart 2005, 5 s.

Resim 45: Karamürsel'deki son sepet dükkanı

(Kaynak: <http://www.nationalgeographic.com.tr/ngm/0608/konu.aspx?Konu=7>)

Çanakkale ili Biga ilçesi Ağaköy Köyü'nde hasır ve hasırdan el çantası, sepet, zembil ve plaj hasırı yapılmakta, ilçe merkezinde, Hamdibey ve Turan Mahallelerinde kamış ve Söğüt Çubuğu kullanılarak sepetçilik, sepetten başka koltuk ve sandık gibi eşyalar da örülmektedir. Bu üretilen sepet ve diğer ürünler ülkemizin dört bir yanındaki turistik yerlere pazarlanmaktadır.⁶⁰

Küfe ya da ufak sepetlere Bursa'da köfün denilmekteydi. Dünyanın en eski el sanatlarından biridir. Özellikle üzüm, zeytin, incir gibi ürünlerin toplanıp taşındığı en önemli taşıma aracı olan köfüncülük Bursa'da çok yaygındı. Kaybolmakta olan geleneksel el sanatlarından biridir. Köfünler, kayın veya kestane ağacından yapılırdı. Önce kestane fideleri yarım demiri ile yarılr, sepet veya küfenin boyuna göre uzunlukta hazırlanır. Daha sonra yontma tezgahında bu ağalar yontulur. Ardından usta, dip kısmından başlamak üzere sepet veya küfeleri örmeye başlar. Sepetlerin genellikle 10 ağaç şeritle çaprazlama olarak dipliği çatılır. Daha sonra paralel olarak sepet veya küfe çember örülmeye başlanır. Yan sarmanın örülmesinden sonra sepet veya küfenin ağız çemberi örülerek bağlanır. Ağız çemberi daha çok farklı

⁶⁰ Çanakkale Kent Eylem Planı, Ekonomi Çalışma Grubu, Sonuç Raporu

renklerden ve genellikle beş çubukla örülür. Köföncöler Çarşısı, Ulucami'nin batısında, Kapan Hanı ile Bakırcılar Çarşısı arasındaydı. Köföncöler Çarşısı'nda, küfe yapanlar ile ağaçtan sepet vb. gibi eşyaları yapanlar bulunurdu. 1958 yangınından sonra çarşı köföncü özelliğini yitirmiştir. Bursa'da köföncülüğün yok olmasında, tarım işçiliğinin çeşidinin değışmesi ve azalması neden olmuştur.⁶¹

Resim 46: Bursa'da bir sepet dükkanı

(Kaynak: www.bursakentmuzesi.com.tr son güncelleme: 23.05.2006)

3.1.5. EGE BÖLGESİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

İzmir ili Karaburun ilçesinde keçi ağırlıklı olmak üzere küçük baş hayvan besiciliğı ve buna bağılı süt ve peynir üretimi yapılmaktadır. Özellikle Sepet içinde yapılan kelle peyniri için bölgede ot toplayıcılığı ve sepet üretimi yaygın olmasa da yapılmaya devam etmektedir.⁶² Terayağı, lor peyniri gibi ürünler pazarlarda üretildikleri sepetler içinde satılmaktadır.

Kemalpaşa'da da sepetçilik artık sadece ilçe sınırlarının kenarlarında göçebe olarak yaşayan Çingeneler tarafından yapılmaktadır. Yöre halkının ortak görüşü sepetlerin yük taşımak için kullanıldığı ve bitkisel örme sepetlerin de artı bir yük olarak bu taşımacılı zoraştırdığı yönünde. Dolayısıyla naylon sepetler tercih edilmekte ve Kemalpaşa bölgesinde de sepet örmek giderek unutulmaya yüz tutmaktadır.

⁶¹ <http://www.bursakentmuzesi.gov.tr/muze/index.php?option=content&task=view&id=128>

⁶² <http://www.polisax.com/karaburun.html>, son güncelleme: 22.01.2007

Resim 47: Yaşar Azgın tarafından Üretilen Sepetler

(Kaynak: Yaşar Azgın, Kişisel Koleksiyon)

1994-1995 yılları arasında Aksaray-Kızılkaya mevkiinde Füsun Ertuğ ve ekibi tarafından yapılan araştırmalarda bu bölgede ot toplayıcılığının çok gelişmiş durumda olduğu saptanmıştır. Bu toplanan bitkilerin; gıda, yakacak ve yem olarak kullanılmalarının yanı sıra özellikle dokuma ve sepet yapımında da kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.1.6. DOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

Anadolu'nun kırsal kesimlerinde el sanatlarında bitki kullanımı konusunda büyük bir erozyon yaşanmaktadır. Yakın bir geçmişte kullanılan araç-gereç ve eşyalar (sandıklar, hamur tekneleri, hasırlar, sepetler, süpürge) bu gün artık "etnografik malzemeler" yada "antika" olarak değerlendirilmektedir. Kırsal kesimde kullanımları ve üretimleri durmuş veya son demlerinde olan bu ürünlere rastlamak giderek zorlaşmakta, iyi durumda olanlar antika haline gelmekte, dekor olarak kullanılmaktadır. Basit araç-gereçler, hasırlar, takunyalar, sepetler, zembiller de atılmakta ya da yakılmaktadır. Müzelerimizde bu tür ürünleri sadece görkemli örnekleri, o da hangi bitkiden ve nasıl üretilmiş olduğuna dair en ufak bir bilgi olmaksızın sergilenmektedir.

Diyarbakır ili Çüngüş ilçesine bağlı olan Malkaya dağ köyünde ise, sele ve sepet örme bir kültür olarak geliştirilmiş ancak günümüzde unutulmaya yüz

tutmuştur. Güz ayları hasat mevsimi olduğundan bu aylarda mahsul kaldırma ve bozum işlemleri gerçekleşmesinde. Daha önceki yıllarda poşet, naylon torba ve benzeri sağlıksız toplama ve taşıma malzemeleri olmadığından burada yaşayan köylüler kendi imkanlarıyla ve el becerileri ile sağlığı bozmayan, mahsulün uzunca bir süre bozulmadan, ezilmeden saklanması amacıyla sele, sepet, gufa (küfe) örmekteydiler. Eğer bu teknikler kişi tarafından bilinmiyorsa bilen bir ustanın yanında öğrenilirdi. Bahar Aylarında sarı sohlum bitkisi belli yerlerde budanırdı. Bu aylarda, ihtiyaca göre belli ailelerdeki usta köylüler büyük bir itina ve titizlik ile bu taşıma sepetlerini yapar, geçimlerini sağlarlardı. Taşıma sepetinin yanı sıra petek, gufa (küfe), gahlan sele, ekmek selesi, yumurta selesi, kurutma sepeti gibi sepetler bir zanaat eseri olarak önem kazanmıştı. Sohlum bitkisi köyün sınırları içindeki şahıslara ait bahçelerden toplanırdı. Toplanan bu dallar, Deregöl, Yukarıdere, Çatak, Hıllık Pınarı, Çelemlı, Dağucu, Nişanlar, Tosbağa Deresi, Doyranın Dere gibi su kenarlarında önce budanır, toplanıp bağ yapılarak köye getirilir, birkaç kişi tarafından özenle ve ustalıklı örülürdü. İhtiyaç fazlası köylüye veya kazalara götürülüp satılırdı. Ayrıca dere ve sulu bahçe kenarlarında yetişen sarı sohlum bitkisi ile nakışlı ekmek sepeti ve ekmek selesi yapılırdı.

Sohlum bitkisinin yanı sıra kamıştan da sepet yapılırdı. Kamışlar kesilip belli işlemlerden geçtikten sonra zembil ve el selesi yapımına uygun hale gelirdi. Sazlık olan Yepyerin (Yerpınarı) altı, Haliboğlu Deresi ve sırtlarında kamışlar kesilir, kurutulur, örülme aşamasında tekrar ıslatılır ve örmeye başlanırdı. Buz dolabının olmadığı zamanlarda meyveler yer damları, ev içleri yada kahlan sele altlarında saklanırdı. Bu sepet türü havadar olduğundan uzunca bir süre meyvelerin taze kalmasını sağlardı ve saklama kabı olarak vazgeçilmez bir ev eşyası idi.⁶³

Elli yıl öncesine kadar hasırcılık ve sepetçilik Yakınca halkının önde gelen uğraşları arasındaydı. Elemendik (Ebemendik) ile Sultansuyu yöresinden getirilen hasır otları, geleneksel Anadolu motifleri ile süslenerek örülür, yatak ve sedir hasırları yapılırdı. Bu çok beğenilen hasırlar yalnızca Malatya ve çevresinde değil civar il ve ilçelerde de alınır hale gelmişti. Ayrıca bahçelerde, su kenarlarında özel olarak yetiştirilen sorgun bitkisinden de çeşitli boy ve şekilde sepet (kodafa), sele, ekmek selesi yapılırdı.⁶⁴

⁶³ Kişisel Kaynak: Ahmed Çiftçi, raporaj: 24 Ekim 2006

⁶⁴ <http://stu.inonu.edu.tr/~hikibriz/kasaba/kasaba.htm>

Sepetçilikle ilgili 1925-1935 yıllarında derlenen türkölere de rastlamaktayız. Bunlardan biri Kastamonu dolaylarının “Sepetçioğlu Türküsü”dür. Ayrıca Bodrum Yöresinde de “Bodrum Sepetçioğlu Türküsü” ve “Sepetçioğlu Zeybeği” nesilden nesile aktarılmıştır.

3.2. DÜNYA KÜLTÜLERİNDE SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

Geçmişten günümüze sepet uygulamaları; çeşitli toplumlarda buldukları ortam, yaşam biçimleri, inançlar, örfler, gelenekler ve işlevlerine göre, form, stil ve ölçütlerinde, belirgin özellikler taşımaktadırlar. Sepetler; yemek kabı olarak kullanımlarından av ve balık avına, taşımacılıktan ev eşyasına, giyim kuşamdan oyuncaklara, dini törenlerden gömü ve mezar geleneklerine kadar pek çok farklı alanda kullanılmışlardır.

3.2.1. UZAK DOĞU

Uzak doğu sepetleri kendine özgü formları, üstün yapılı karmaşık teknikleri ve üstlendikleri özellikle simgesel dilleri ile ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Başta Japon, Çin, Tayvan, Endonezya olmak üzere Uzak doğu sepet örücülüğü son derece karmaşık tekniklere sahiptir. Bu kültürlerin inanç sistemlerinde, ritüellerdeki hediye sunma geleneklerinde sepet statü belirleyici bir rol oynar. Hediye kalitesi kadar, içine konduğu, birbirine geçmeli üstün teknikli sepet işçiliği de önem taşımaktadır.

Resim 48: Geleneksel Çin Sepetlerine Bir Örnek

(Kaynak: http://www.baikal.fr/lemenu/antiquites%20chinoises/objets%20chinois/vannerie_sud.jpg)

Resim 49: Geleneksel Japon Sepetlerine Bir Örnek

(Kaynak: <http://artblog.net/images/2006/10/25/01-Sozen-Style-Flower-Baske.jpg>)

Resim 50: Geleneksel Japon Sepetlerine Bir Örnek

(Kaynak: www.artblog.net/?name=2006-10-25-11-13-basketry)

3.2.2. AMERİKA

Yerli Amerikalılar olan Kızılderililerin sepetleri de, güzelliklerinin yanı sıra teknik çeşitlilikleri açısından dünyaca ünlüdür. Buradaki kabileler, tarih öncesi zamanlardan gelen geleneklerini yüzyıllarca devam ettirmiş, günlük gereksinimlerinden kutsal ritüellerine kadar pek çok ihtiyaçları için yüzlerce çeşit sepet yapmışlardır. Özellikle Aleukian adasındaki yerlilerin sepet yapım teknikleri oldukça gelişmiş olup, 18. yy.ın ortasına kadar Avrupa üstün kalite bir keten dokusu ile yarışabilecek ottan bükümlü sepetleri ve Pomo halkının renkli tüylerle bezeli ve deniz kabuklarıyla süslenmiş sepetleri bulunmaktadır.

Resim 51: Pomo Sepeti

(Kaynak: <http://www.nativevillage.org/Libraries/Basket.gif> son güncelleme :28.12.2006)

Şili'nin güney dağlık bölgelerindeki Mapuche halkı, sepet yapım malzemesi olarak endemik sarmaşık (*Beribedopsis Comiina*) kullanmaktadır. Bu malzeme günümüzde, sadece ikincil ormanlarda bulunmaktadır ve sepet yapımcıları, sepet modelleri için özellikle koyu renk veren sarmaşıkların tırmanan gövdelerini toplamak üzere seyahat etmek zorundadır. Mapuche halkı bu bitliyi, sadece yeniden üremeyi sağlayacak kadar kesmekte, kullanmadan önce onları ıslatmakta ve sonra ayırmaktadırlar. Daha sonra sarmal sepetler yapmakta tüm gövde çekirdek olarak kullanılmakta ve ayrılan malzemeler örgü için kullanılmaktadır.

1996 yılında Şili'li ve İngiliz botanikçilerin birlikte oluşturdukları yolculuk grubu, en son kalan yabani *Beribedopsis Comiina* popülasyonunu, 1862 de yapılan gezide elde ederek, günümüzde İngiliz botanik bahçelerinde büyüyen malzemelerin elde edildiği gezilerden sağlanan detayları kullanarak bulmayı denemişlerdir. Bir popülasyon bulunmuş ve yolculuktan sonra, kaynakların korunması konusunda son derece endişeli olduklarından, Mapuche'lere yönlendirilmiştir. Tohumlar şimdi Edinburgh botanik bahçesinde Şili ağaç fidanlığında yetiştirilmektedir ancak Şili'deki iyileştirme, toprak ticaretine ve sepet yapımcılarının neye ihtiyaç duyduklarına karar vermesine bağlıdır. Monterey Çamı (*Pinus Mdiata*) ve okalıptüs türlerinin doğal ormanın yerini alması gibi bir tehdit vardır ve güncel olarak Mapuche sepetlerinin ihraç pazarı olma olasılığı bulunmaktadır. Bu iki etken de yerel kültürün önemli parçalarındandır. Yolculuk üyeleri ikileme karşı karşıya kalmıştır. Ya Mapuche'lere yeni *Beridepopsis* çalıları yetiştirmeleri öğretilecek, böylece doğal ormana daha az bağımlı hale gelinecek yada bu engellemeleri dikkate almadan değişimlere izin verilecektir. Geleneksel sepetin yüksek oranda çevresel değişime uyum sağlamak zorunluluğu da böylece görülmektedir.

Kanada British Columbia'nın kuzey batı kıyılarındaki Puçet Sound'a yerli Amerikalıların varmasından önceki mit döneminde hayvanlara insan özellikleri yüklenmiş olduğu gözlenmektedir. Buna göre, kargalar sepet yapımcılarıdır. Dönüşüm modeli şimdi hayata uygun şekilde değiştirildiği zaman, sepetler baraj kapağı şekline dönmüş bu kabuklarda bulunan modeller o sepetlerden kalanlar olmuşlardır. Karga, sepet yapımına yardım eden doğaüstü ruh olarak benimsenmiştir. Sepetlerin çoğu; avcılık, balıkçılık, toplayıcılık ve saklama işlevlerine yönelik olmasına rağmen, diğerleri sadece törensel aktivitelerde hediye vermek amaçlı güzel nesnelere.

Bunlar, özenli bir şekilde muhafaza edilmiş ve yüksek değerlidirler. Boyut ve yapım tekniği, kullanım amacına bağlıdır; örneğin, yıkama sepetlerinde büyük açıklılara ihtiyaç duyulmaktadır, yiyecek kaynatmada kullanılanlar ise suyu tutmak üzere sıkı dokunmalıdır. Törenselle sepetler ise, yapımcılarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Sepet üreten kadınlar, yapım tekniklerini, çocukluk dönemlerinde annelerinden öğrenmişler ve uygulamalarında kendilerine yardım etmesi için kargalardan yardım istemişlerdir. Eğer boş zaman geçirmişse sepetin duvarları şiş olacak, eğer gevezelik yapmış ise örgüler eğri bürgü olacaktır

'Hediye verme töreni', birçok kabileden yaklaşık bin kişinin katıldığı birkaç gün süren toplumsal ve törenselle bir toplantıdır. Bu toplantılar, hediyeleri güzel sepetlerde vermeyi ve değiştirmeyi içermektedir. Her bir hediye, verilen sepete karşılık olarak sanatsal ve teknik uzmanlıktan geçmiş olup alan kişiye manevi statü kazandırmaktadır. Bugün birkaç kadın zanaatını uygulamaya devam etmekte ve uygun renklendirmeye özenle devam etmektedir. Ayrıca Hopi'de sepetler, toplumsal ve alışlagelmiş hayatlarının önemli parçası olarak kullanılmaktadır. Erkeğe düğünü esnasında yuvarlak sepet örgüsü sunulmakta ve onu sonraki hayata taşıması için saklanmaktadır. Kadınlar tören boyunca sepetler taşımakta ve düğün sonunda bir araya gelen misafirlere atmaktadır. Linda Mowat ve Abigail Kaursgowra, sepet yapıcı, 1991 yılında Hopi Sepet Danslı Toplantısına katılmıştır. (Hoterilla, Arizona). Gencinden yaşlısına tüm yaş gruplarından kadınlar, bu toplantıda yer almışlar, geleneksel elbiselerini giymişler ve yeni çok renkli sepet örgüsü plaket taşımışlardır. Kırık daire içerisinde karışık adımlarla dans etmişler, gittikçe sakince şarkı söylemişler ve sepetleri hareket ettirip ritme uyum sağlamışlardır. Bu dans, verimliliği ve hasat sonunu kutlamaktadır ve geleneksel olarak kadınların ellerindeki sepetleri erkek akrabalarına atmalarıyla sona ermektedir ancak seyircilere ulaşmasından endişe edilerek onlar doğrudan sunum için saklanmakta daha ucuz olanlar onların yerini almaktadır. "Ve kadın onu sepet içinde dokudu" adlı video, bu sepetlerin yerli Amerikan kültürü içinde geleneksel merkez kültürünün inadını göstermektedir. Oxford Pit Rivers Müzesi ve İngiliz Müzesi (etnoğrafya bölümü), çalışan yerli Amerikan sepet üreticilerinin yeteneklerini sergilemeye devam ettiklerini ve bir sonraki nesle geçirdiklerini göstermeye isteklidirler.

Maori kültüründe sepet yapımı ve elyaf çalışması güçlü kültürel öneme sahiptir, Yeni Zelanda keteni (Phormium Tenax) ise, pelerin üretiminde

kullanılmaktadır. Kadınlar tarafından üretilmekte ve erkekler tarafından giyilmektedir. Pelerinler, sınıf göstergesi olarak, geçmişte olduğu gibi günümüzde de en değerli hazineler olarak kabul edilmektedirler. Geleneksel giyim; pelerin bel altlığından oluşmakta, basit yağmurluktan prestijli pelerinlere kadar çeşitlenmekte ve erkekler ve bayanlar tarafından kullanılmaktadır. Bazılarında iki renkli dekoratif sarılmış şeritler mevcuttur. Ancak daha iyi olanlar tariko olarak da bilinen daha karmaşık tekniklerle dokunmuş renkli şeritlere sahiptir. On dokuzuncu yüzyılın başlarında şeritler ayrı olmak üzere sadedir ancak daha sonra, siyah kurdele kırmızı ponpon takmak sureyle pelerinin gövdesi süslenmiştir. Tariko şeritlerin tasarım ve renkleri daha uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Bu da, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru görülen tüy kürklerin gelişmesine yol açmıştır. Bu pelerinlerin üretilmesi bir veya iki yıl sürmektedir. Onların hepsinde temel olarak Phormium elyaf bulunmakta ve 1960'lerde başlayan Maori maharetlerinin canlanmasının bir parçasıdır. Elyaf yaprağın orta damarının ve kenarlarının çıkarılmasıyla elde edilmektedir. 1 cm genişlikteki kesitlere ayrılır iki noktada alt kenardan boyuna doğru dik açıyla kesilen yaprağın ağzı çekilerek (kenar aşağı doğru kesilerek), elyaf yapraktan ayrılmış olur. Bu elyaf grupları daha sonra iki grup halinde aşağı doğru yuvarlak halde bükülerek ve sonra yukarı kata doğru yuvarlanarak güçlü ve iyi iplik elde edilir. Bu teknik, sarma pelerinler için kullanılmaktadır.

Phormium şeritleri hasır ve sepet kaplamasında da kullanılmaktadır. Bu teknik Yeni Zelanda'ya Polynesia 'dan dan gelmiştir. Bu nesnelere çoğu işlevseldir, toplamada ve saklamada kullanılmaktadır. Her bir sepet, tek bir yiyecek çeşidi için kullanılmaktadır. Günümüzde ise, bu sepetler kadınlar tarafından aksesuar olarak kullanılmakta, özel bir saygı görmektedirler. Dolayısıyla onları yapmak için gerekli mahareti ve kadının bireysel yapıcıyla ilişkisini yansıtmaktadır. Onlar Maori kültüründe ayrıca gurur hissi göstermektedir.

3.2.3. AVUSTURALYA

Avustralya'nın kuzey bölgelerindeki Arnhem arazisinde, elyafla dokuma canlanma hazzı vermektedir. Burada üretilen nesnelere, dini ve işlevsel kullanım için yapılmakta ve üreticileri için oldukça büyük öneme sahiptirler. Üretilen tüm nesnelere işlevsel olmalarına rağmen, Aborjin kültüründe bütün nesnelere, cansız ve işlevsel nesnelere de dahil olmak üzere, cinsiyet verilmekte ve onların varlığı hiçbir

zaman insan yaratıcılığına yüklenmemektedir. Ancak bazı ataların varlığına yüklenmiştir ve bunlar hayatın dünyevi ve ruhani küreleri arasındaki bağlantıyı taklit etmişlerdir. Burada bizim sanatın ve zanaatın ne anlama geldiği konusundaki batılı düşüncelerimiz anlamsızdır. Dokumacılar kendilerine yetenekleri veren varoluşlarına saygı göstermekte ve dokumaya bu miras nedeniyle devam etmektedirler. “Ben, bana verilenlerle atalarımın yaptığının aynısını yapıyorum. Onları atalarımdan aldım ve hala hatırlıyorum. Dokuduğum zaman hatırlıyorum. O benim kalbimde. Benim duygum”.

Doğu ve merkez Arnhem'deki ağır çantalar, üretkenliğin sembolüdür. Rahmi, dolayısıyla yaratıcılığı temsil etmektedir. Dokumalar, yaratıcı nitelikler de taşımaktadırlar ve kabilelerin birçok özellikleri onlara yüklenmiştir. Atasal pandanus çantalarının doğudan geldikleri ve geldikçe su kuyuları açtığı söylenmektedir. Çoğu erkek eşyaları, dokuma hasırlar ve çantalar, aynı öneme sahiptir. Günümüzde dahi, dış pazar ve sergiler için dokunan nesnelere, kültürel önemlerini korumaktadırlar. Dokumacılar, hayatlarını kazanmanın yanında böyle kültürel nesnelere üretimlerinin devam etmesini sağlayacak dış etkenleri değerlendirmektedirler.

Angola ve Kuzeybatıdan Luval halkı, Angola sınırı boyunca, yiyecek için kullanabilecek sepetlere sahiptirler, ancak, tapınma fonksiyonu olan diğer bir sepet “mbango”, ilkinden “ngomba” dönüştürülmüştür. Dönüştüğü zaman tapınma objesi olarak karakterini muhafaza etmektedir. Tapınma töreni; tapınan kişinin sepeti çalmasını içermektedir, sepeti yapan kişi onu kovalamakta ve hırsızlıktan dolayı lanetlemektedir. Sadece menopoza girmiş kadınların bu sarmal sepeti örmelerine izin verilmektedir. Bunun iki temel anlama sahip olabileceği tahmin edilmektedir; örgü, kap olarak uzanır ve insan vücuduna yardım eder; güçlü oluşuyla insan benzeri niteliklidir. Sepet; doğal objelerle, insan koşulları ve ilişkilerini ifade eden küçük heykellerle insan deneyimlerinin kalıntılarıyla doldurulur. Sepet, nesnelere çeşitli düzene gelecek şekilde, tapınan tarafından yorumlanmalıdır.

Tahminen çoğu batılı, sepetleri sadece işlevsel eşyalar olarak görmektedir. Buna rağmen batıdaki çoğu çağdaş sepet üreticileri, üretim sürecinin ruhani anlamını yüklemektedirler. Lizzey Frey şöyle ifade etmiştir: “Benim için söğüt, doğa ile etkileşim için yoğun kişisel anlamda bir ortam haline gelmiştir”. Anna King; sepetlerini fikirleri ve sırlarını sakladığı bir kap olarak gördüğünü söylemiştir. Marion

Hildebrant; “Benim sepet yapmamın California yerli bitkileriyle, özellikle Napa vadisinde yetişenlerle, sembolik bir bağlantısı var” demiştir. Orada halen 4000 yıl önce sepet yapanların kullandığı bitkileri bulmak mümkündür.

3.2.4. AFRİKA

Afrika sepetleri, simgesel ifadelerle yüklü ve kendilerine özgü ritüellerinde ve törenlerde tasarımları, desenleri, formları yörelere özgü türleri ile anlam kazanırlar. Afrika'nın bazı kısımlarında bugün ticaret için sepet üretimi devam etmektedir. Çoğu zaman günlük kullanım ve ticaret için yapılan sepetlerde yeni malzemeler kullanılmaktadır. Mali Sahel yöresinde plastik pirinç torbaları çözülerek üretilen sepetler nakış işlemede kullanılmakta, Güney Afrika Zulu topluluklarında renkli telefon tellerini kullanarak sepet yapımı popülerdir.

Batı Afrika devletlerinden Mali'de de geleneksel işlevsel sepetler hala yapılmakta ve genel olarak üretici aileler tarafından düzenli olarak kullanılmaktadır. Yerel topluluk tarafından tahıl, soğan kabı olarak, küçük boyda olanlar ise yer fıstığı ve baharat kapları olarak kullanılmaktadırlar. Kadınlar, uzun oyuk gövdeli yeşillikleri, kocaları ve sepet yapanlar için toplamaktadır. Sepetler, düzgün, esnek otlarla sarılmakta, ağaç kabuğu şeritleri dış yüzeye desen ve renklendirme üzere eklenmektedir. Bunlar, geleneksel sepetin önemli özelliklerindedir. Bu tür sepetlerde kullanılan ağaç kabuğu kaynağı azaldığından farklı materyal kullanımına geçilmiştir.⁶⁵

1973'teki ve 1980'lerin başlarındaki kuraklıklar, Sahel ekolojisini kalıcı olarak değiştirmiştir. Sonuç olarak meydana gelen kırsal göç, sepetler için var olan yerel pazarı azaltmıştır. Kadınlar eşek üzerinde 50 km. veya daha fazla yolu ağaç kabuklarını toplamak üzere bir öğrenim bölgesine dönüşen ekolojik değişimin daha az olduğu Burkina Faso sınırlarına gitmektedirler. Küçük bir sanayi gelişerek renk ve tasarımdaki yenilikler geniş model yelpazesi oluşturmuş ve çarpıcı sepetler ortaya çıkmıştır.

Londra'da 1990 yılında yapılan Chelsea El Sanatları fuarında Afrika Sepetlerine ayrılan ilk sergi çok ilgi görmüştür. Eski Imbenge sepetleri su ve bira

⁶⁵ Holberton, a.g.e., 79

saklamak için özel bir teknikle örülmüştür, ancak yeni İmbenge sepetleri bira saklamak için uygun değildir. İlk kablo kullanılarak örülen sepetlerde, kısa kablolar kullanılmış, son zamanlarda daha uzun boyda kablolar sepetin merkezinden itibaren kesiksiz olarak tercih edilmiştir. 1990'ların sonlarında, bu yeni üretim tekniği de malzeme yetersizliğinden dolayı tehdit altındadır. Fiber optik telefon sistemleri ve cep telefonlarının yaygın kullanımı, sepet örmeye uygun kablo bulmayı zorlaştırmıştır.

3.2.5. AVRUPA

Avrupa'da sepetçilik, kuvvetli bir geleneğe sahiptir. Roma imparatorluğu döneminde zengin evler sepetlerle süslenmiş ve orta çağdaki ev araç ve gereçlerine örmek teşkil etmiştir. Savaş sırasında sepetler toprakla doldurulmuş, gülle ve siper olarak kullanılmıştır. Bazen silindir şeklindeki sepetler, yünle yada samanla doldurularak askerlerin önüne dizilmiştir.⁶⁶

Sepetler önemli işlevsel uygulamalarda kullanılmasına rağmen, Avrupa'nın zirai toplumlarında sepet üretimine harcanan zaman ve emekler bakımından ayrı bir istihdam sorununu da yanında getirmektedir. Üretim bireysel, aile ve toplumsal ilişkilerde kültürel öneme sahiptir. Diğer çoğu kültürlerde sepetler ve buna bağlı dokumalar güçlü manevi anlamlara sahip olabilir yada önemli modellerin kullanımını içerebilir

Endüstri devrimi sepet üretiminin azalmasına yol açmıştır. Ancak gelişen ticaret ve teknoloji ile malzeme ve eşyaların taşınması için büyük depo gereksinimi sepetçiliğin kaybolmamasına yardımcı olmuştur. İngiltere'de Shakers sepet tasarımına farklı bir boyut getirmiş sepet üretim makinesi tasarlamışlardır.⁶⁷

Sepetçilik büyük ölçüde değerini kaybetmeye başladığı zamanlarda, özellikle İngiltere'de yasal statüyle avantajlar sağlanmıştır. İngiltere'deki sepetlerin ağız geleneksel sepetlere göre daha geniştir.

⁶⁶ Holberton, a.g.e., 79

⁶⁷ Thomas Hauffe, **Design An Illustrated Historical Overview**, Barron's Educational Series Published, United States, 1996, 24 s.

IV. BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SEPET TASARIMCILARI VE YENİ YORUMLAR

IV.1. LİF SANATI İÇİNDE SEPET

Günümüzde Tekstil Sanatı yeni bakış açıları, yeni uygulamalar ve yorumcuları ile 30 yıl öncesini çok tan geride bıraktı. Lif sanatının 2000li yılların başında izleyeceği rotanın yeni ve renkli fikirlerle yüklü olduğu gerek akademik gerekse profesyonel sanat hayatı adına iyimser bir durumu ortaya koymaktadır. Lif sanatının plastik sanatlar platformuna eşdeğer düzeyde söylem geliştirdiği her yıl düzenlenen büyük-küçük sergi, biennial, triennial, workshoplar ve sempozyum etkinliklerinde kendini kabul ettirmesinden kaynaklanıyor olarak açıklanabilir.

Lif Sanatı (Fiber Art) günümüzde farklı parametrelerde değerlendirilen bir tasarım sanatıdır. Pek çok deneyimli tekstil sanatçısı klasik dokuma tekniklerine enikonu hakim olduktan sonra yeni malzemeler ve boyutlarda yeni sözler söyleyen tasarımcılardır. Klasik ve otantik geleneklerini sürdüren tekstil sanatçılarının yanı sıra, pek çok sanatçı da konseptini uç noktalarda sembol ve imajlar kullanarak minimal değerlerde vurgulamayı seçer. Lif sanatı platformunda yenilikçi ve köklü değişimin başını Japonya, Polonya ve ABD gibi ülkelerin sanatçıları çekiyor. Bu ülkelerde üretilen lif sanatına, resim ve heykel sanatına eşdeğer bir paha biçiliyor.”⁶⁸

Bu sanatın gelişimine en büyük katkı şüphesiz ilk kez Lozan Bienali ile başlamış, tekstil sanatına özgün yorumları ile katkıda bulunacak yeni sanatçıların gün ışığına çıkmasını sağlamıştı. Lozan Biennialinin ardından başta Amerika, İngiltere, Polonya, Avusturya, Almanya ve Avrupa'nın özellikle kuzey ülkelerinde gerek akademik eğitim bazında gerekse tekstil yada lifle uğraşan sanatçıların yeniyi araştıran çalışmalarının sunulduğu etkinlikler her yıl artarak gelenekselleşmiştir. Son 10 yılın en heyecan verici olayı ise Avrupa ve Amerika'daki belli başlı müze ve

⁶⁸ Doç.Suhandan ÖZAY; "Milenyumda Lif Sanatı", **Art Decor Dergisi**, Ocak 2000, 104 s.

galerilerin Lif Sanatı çalışmalarını koleksiyonlarına kabul etmeleridir. Lif sanatı sergileri kuratörlerce daha çok düzenlenmekte bazı galeriler ise yalnız bu sanat türünü sergilemekte, koleksiyonerler lif sanatçılarının eserlerini yüksek estetik vizyonda değerlendirmektedir. Lif heykeller, sepetler, duvar panolarını koleksiyonlarına dahil etmektedirler.

Günümüzde Çağdaş Lif Sanatçılarının misyonu en eski tekstil tekniklerini ele alarak uç noktada yeni yorumlara taşımaktır. İlk el yapımı tekniklerden keçe,kağıt, sepet örme, file, nakış, dikiş, iğne işleri, tığ işleri, applike, patchwork, dokuma, baskı boyama teknikleri bu gün dijital çağın getirdiği yeni teknolojilerle desteklenmektedir. Sanatsal yorumlar iki boyuttan üçüncü boyuta son derece açık, özgür ve karma tekniklerle yorumlanmaktadır. Tüm bu tekniklerin endüstriyel ve sanatsal ürünlerde mekanik, hızlı teknolojilerle uygulanması sanatçılar tarafından da benimsenmiştir. Ancak sepet örücülüğü mekanikleşmemiş eski geleneksel yapısını koruyabilen tek el zanaatı olarak kalmıştır.

Lif sanatında her türlü tekstil malzemelerinin yanı sıra kauçuk, plastik ve metal liflerin kullanımı uygun görülmektedir. Sepet sanatçıları geleneksellikten uzaklaşmadan bu malzemeleri de kullanarak yeni formlar yaratmaktadırlar. Önemli olan yaratıcılık ve heyecan verici çalışmaların öne sürülmesidir. Düzenlenmekte olan Lif sanatı etkinliklerinde ve Fiber Art Design Book gibi jüri kataloglarda sepet işleri ve yorumcuları özel bir kategoride toplanmaktadır. Geleneksel sepet örme tekniklerini ve bu gün varolan ağaç, dal ve bunun gibi malzemeleri büyük bir sabırla uygulayan sepet sanatçıları geldikleri kaynakları, geleneksel formları son derece ustalıklı işleyerek eski ile yeniyi bileşime vardırmaktadırlar.

Batı toplumunda çevreye karşı artan bilinç bütün branşlardaki zanaatkarları malzemeleri tekrar gözden geçirmeye ve yeni malzemeler bulmaya zorlamıştır, lüks yerli üretici tarafından rağbet görmemiş, onlar doğrudan ihtiyaçlarını karşılamaya zorlanmıştır. Ayrıca doğayı tahrip etme, çarpık kentleşmeye karşı bir tepki olarak Land Art modern bir sanat türü olarak ilk kez 1960 ve 1970 lerde Amerikada ortaya çıkmış, sonraları İngiltere de ve tüm dünyada yaygınlaşmıştır.

Bulunan malzeme, tüketici toplumumuz tarafından boşa harcanmıştır, oldukları gibi fakat yeni bağlamda kullanılmış ya da John Garrettt çoklu teknik

kulesinde olduğu gibi dönüştürülmüş ve ya Louis Walpole gazete döküntülerinden sepetler yapılmış, sarılmış tel ve telefon kablosu, film montaj şeritleri ya da düzleştirilmiş elma kartonları... Bu sadece bir tasarruf değildir. Woodbine sepetinde olduğu gibi seçenek yetersizliğidir. Sıklıkla bir sepet üreticisinin serbest kalmasında hayal gücünü üretimde serbest bırakma, malzemelerin yan yana duruşunu gözleme, canlı - beklenmedik renkler ortaya koymuştur. Canlılık ve coşkuyu cesaretlendirmekte ve diğer kültürlerde görülen pirinç çuvalı, telefon kablosu kullanımına zorlanmanın gerekliliği görülmemiş, buna rağmen burada parlaklık son ürün olmuştur. Ayrıca işlevsel olmayan amacı sadece malzemeleri araştırmak olan sepetler için boşluk yaratmıştır. Yeni malzemeleri derinlemesine inceleme imkanı vardır, onların karakteristiğini (esneklik, köşellilik, dayanma) keşfetme ve bu bulguları işin geliştirilmesinde kullanma imkanı doğmuştur. Dail Behenah her zaman ızgara sepetlerinde telefon kablosu kullanmıştır, kullandığı ateş ve odunun sistemleri ve karşılıklı etkileşimi hakkında daha fazla öğrenir. Kablo ve kayın sıraları kullanarak yaptıkları biçimlerin doğruluğu da aynıdır. Üniversite ve sanat okullarında 1980'lerde zanaat kurslarının bütçe kesimlerinin ironik sonuçlarından birisi çöpe atılan malzemelerin tekrar kullanılmasına dayanan yaratıcılığın uyandırılmasıdır.

Zanaat bilgisi eski bilgi değildir, düzenli olarak gelişmekte; yeni malzeme, yeni yetenek, yeni talep ve yeni araçlara uyum sağlamaktadır. Gelenek durgun değildir. Sepet üreten önceki nesiller sanayinin ihtiyaçlarına cevap vermişlerdir ve onların çalışmaları endüstri altyapısı değiştikçe sepet üreticilerin repertuarından yok olmuştur.

Resim 52: Whirlwind

(Kaynak: Dorothy Mc Guinness ABD "Whirlwind",2002)

Resim 53: Line Quality

(Kaynak: Shuna Rendel, Line Quality,2004 İngiltere)

Resim 54: Organic Sac

(Kaynak: Shuna Rendel, Organic Sac,2004 İngiltere)

Lif sanatının insanın temel kültür uğraşlarından biri olduğu rahatlıkla söylenebilir. Günlük yaşamla iç içe geçen tekstil aynı zamanda güzel sanatların yaratıcı aktivitelerinden biridir. Sanatçının uğraşı olarak tekstil sanatı, belli temel yapılara dayanan farklı tekstil teknikleriyle oluşan eserleri kapsamaktadır. “Tekstil Sanatı yada Günümüzde tekstil sanatının malzeme, teknik ve sunum açısından farklılaşması aynı zamanda bir kavram kargaşasını da getirmiştir. Prof. Suhandan Özey Demirkan, özellikle günümüzde tekstil ile ilişkilendirilen sanat yapıtlarını günlük tekstil eşyalarından ayırmak için Tekstil Lif Sanatı (Tekstil Fiber Art) terimini önermektedir.

Japon sanatçı Dawn Walden'in Amerika'daki son sergisinde sergilediği sedir sepetleri geleneksel japon estetiği ile malzemeye olan tutkusunu yorumlamıştır. Sepetleri sadelikleri çok vurucu ve güçlüdür. Sanatçının eserleri New Mexico, Thirteen Moon Galeri'sinde daimi sergilenmektedir.⁶⁹

⁶⁹ **Fiber Arts**, Contemporary Textile Art And Craft, Volume 34, Sayı 1, Summer 2007, sayı 26 ss.

Resim 2: Random Order XI

(Kaynak: Dawn Walden, Random Order XI,2006 Sedir, 14cmx25cmx25cm)

SONUÇ

Yeryüzünde tüm kültürlerde kullanılmış olan sepetin yapım tekniğinin; en eski el zanaatı olduğu konusundaki tartışmalar sanat tarihçiler ve arkeologlar tarafından devam etmektedir. Sepetin, ilk insanlar tarafından yiyecek saklama, yiyeceği koruma ve taşıma için kullanıldığı ve bulunduğu ortamın doğal malzeme-liflerinden faydalanarak üretildiği belgelenmiştir. En İkel sepet dokumalarda bataklık otu, hasır otu, saz gibi otların ve uzun at kıllarının kullanıldığı saptanmıştır. Fakat o zamanlar bunları iplik haline getirme henüz bilinmediğinden, dokuma için seçilen maddelerde aranılan özellik liflerin uzunluğu olmuştur. Uzun lifler uç uca eklenerek iplik elde edilmiş, bu ekleme işi ya düğümleme ya da uçlarından keçeleştirme yöntemi ile yapıldığı görülmüştür.

Sepet örme tekniklerinin ilkel insanlar tarafından bulunduğu ve bu tekniklerin geliştirilerek daha sonra kumaş yapımına uygulandığı öne sürülmektedir. Söz edilen bu teknikler; düğüm atma iç içe geçirme ya da şeritleri birbiri ile bükme gibi parmakla yapılan tekniklerdir. Bu bakış açısıyla, ilk sepetler ve tekstiller arasındaki farkın; teknikten çok kullanılan malzemelerden kaynaklandığı düşünülebilir. Buradaki önemli bir faktör de; basit liflerin daha hacimli, çabuk üreyen ve parmakla örmeye yada dokumaya elverişli olmasıdır.

Sepet Örucülüğün temel kaynakları arasında ilk dönemden itibaren kullanılan bitki ve bitkisel lifler sayılabilir. Tezgahta dokuma teknikleri geliştirilmeden önce materyal elde etmek için bilinen en eski yöntem, belirli ağaçların iç kabuklarından lif elde etmektir. Kültürler arası oldukça yaygın olan bu yöntem halen Afrika'da, Güney-doğu Asya'da ve Polynesia'daki ağaçlık bölgelerde kullanılmaktadır. Kullanılan belli başlı bitkilerden, ağaç kabuklarından elde edilen liflere örnekler olarak; bitkilerin iç kabuklarından elde edilen lifler; dicotyledonous bitkilerinin sapları verilebilir.

Sepet; Anadolu'da ve dünyanın diğer bölgelerinde kültürün, geleneğin ve ritüelin getirdiği doneleri, biçimsel-işlevsel olarak taşıyan objeler kapsamına girmekte ve yaşamsal değerinden bir şey kaybetmeden ve teknolojinin getirdiği mekanikleşme sürecine yenilmeden yüklendiği değerleri günümüze kadar taşımayı başaran kullanım nesnelere olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ancak kullanım nesnesi

olmaktan öteye geçerek sanat eserleri kapsamına girebilecek değerde olan sepetlere sanat tarihi sürecinde rastlamak mümkündür.

Geçmişten günümüze, günlük yaşamla iç içe geçmiş olan sepet örücülüğünün, dokuma sanatının gelişimine olan katkısı göz ardı edilmemelidir. Sepet örücülüğünün dokuma sanatı ile paralelliği irdelendiğinde; ikisinin de insanın temel kültür uğraşlarından biri olduğu rahatlıkla söylenilebilir. Sepet örme sanatı, belli temel yapılara dayanan farklı teknikler ile oluşan eserleri kapsamaktadır. Bu nedenle sepet örücülüğünün, günümüzde güzel sanatların yaratıcı aktivitelerinden biri olarak ele alınması kaçınılmaz olmuştur.

Sepet örme teknikleriyle gelişen "Tekstil Sanatı ya da Lif Sanatı (Fiber Art) günümüzde farklı parametrelerde değerlendirilen bir tasarım sanatıdır. Pek çok deneyimli tekstil sanatçısı klasik dokuma tekniklerine (ki bu tekniklerin temelinde sepet örücülüğü bulunmaktadır) hakim olduktan sonra yeni malzemeler ile farklı boyutlarda yeni sözler söyleyen tasarımcılar olarak karşımıza çıkmışlardır. Klasik ve otantik geleneklerini sürdüren tekstil sanatçılarının yanı sıra, pek çok sanatçı da çıkış noktası olarak sembol ve imajları vurgulamayı seçmişlerdir.

Tekstil sanatı platformunda yenilikçi ve köklü değişimin öncülüğünü Japonya, Polonya ve ABD gibi ülkelerin sanatçıları yapmışlardır. Bu ülkelerde lif sanatına, resim ve heykel sanatıyla eşdeğer bir yaklaşım uygulanmaktadır. Günümüzde tekstil sanatının malzeme, teknik ve sunum açısından farklılaşması aynı zamanda bir kavram kargaşasını da getirmiştir. Uluslararası tekstil sanatçılarımızdan biri olan Prof. Suhandan Özay Demirkan, özellikle günümüzde tekstil ile ilişkilendirilen sanat yapıtlarını günlük tekstil eşyalarından ayırmak için Tekstil Lif Sanatı (Tekstil Fiber Art) terimini önermektedir. Bu önerinin değerlendirilmesi tekstil sanatının gelişi için olumlu bir adım olacaktır.

Bitkilerden ve liflerden yararlanmanın en eski ve estetik örneklerinden olan sepet örücülüğü kullanım amaçları, işlevsellikleri ve yüklendikleri ritüel anlamlardan ödün vermeden günümüze kadar gelmiş ancak teknolojinin getirileri karşısında ödün vermek zorunda kalmıştır. Dokuma sanatı, tekstil sanatı gibi teknik oluşumlar gerektiren sanatların gelişimde rol oynayan sepet örücüsü kaydedilmeden,

derlenerek yok olmanın eşiğinden kurtarılmalı ve en önemlisi bunların işleme ve yapım tekniklerinin unutulmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Adnan Baysal, **Yemek Pişirme ve Zanaatlar: Çatalhöyük'teki Sürtme Taşlar ve İlgili Aletler**, Karen Wright Publishing, London, 2002

Ahmet Refik, **Anadolu'da Yaşayan Kültürler**, Enderun Kitabevi, 1989, İstanbul

Anni Albers, **On Weaving**, Wesleyan University Press, Middletown, Connecticut, 1975

B.Bernstein, **The Language of Native American Baskets**, Smithsonian Institution, Washington, 2003

Carolyn Marr, **Continuity and Change in Basketry**, NY: Greenwood Press, 1990

Egemen Yılıgür, **Mahalle Baskınları, Kurtarılmış Bölgeler, Çingener ve Vukuat Raconları**, Sosyal Hizmetler Kurumu, Ankara, 2006

Frank W Porter, **The Art of Native American Basketry**, New York: Greenwood Pres, New York, 1990

Fraze Angus, **Gypsies**, Homer Yayınları, 2005

Gülseren Yazıcıoğlu, **Pamuk ve Diğer Bitkisel Lifler**, DEÜ.Müh.Fak.Yayınları, İzmir, 1999

Haluk Yalçinkaya, **Bodrum Müzesi Eserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1958

Ivan Hodder, **Çatalhöyük-Leoparın Öyküsü**, Yapı Kredi Yayınları (1. Basım), İstanbul, 2006

J.M. Adovasio, **Basketry Technology: A Guide to Identification and Analysis**. Chicago: Aldine Publishing Company., 1977

John Gillow, Bryan Sentance, **World Textiles**, Thomad & Hudson Ltd, London, 1999

John Gillow, Bryan Sentance, **World Textiles**, Thomas & Hudson Ltd, London, 1999

Katherine Sorrel, **Craft**, Murdoch Books Published, Australia, 2000

M. Şakir Ülkütaşır, **Anadolu Etnografyasına Ait Araştırmalar: Abdallar-Coğrafi Dağılımları, Etnik Menşeleri, İctimai Hayatları**, Şubat.1968

Macide Gönül, **Eski Dokumacılık Buluntuları ve Memleketimizde Bu Sanatın Gelişmesi**, M.M.D. Yayınları, Yıl:19, cilt.19, sayı 9, Eylül 1966

Mary Lou Stahl, **Weaving Wildly**, Biotech Publishing, Angleton, TX,USA,1997

Mary Schoeser, **International Textile Design**, Jeniffer Hudson Published, Honkong, 2000,

Mary Schoeser, **World Textiles**, Thames & Hudson Ltd, London, 2003

Merrel Holberton, **Contemporary International Basketmaking**, Crafts Council Publishers, London, 1999

Metin Özbek, **Dünden Bugüne İnsan**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, Temmuz 2000

Shirley E. Held, **Weaving; A Handbook of the Fiber Arts**, Harcourt Brace College Publisher, USA., 1999

Suhandan Özay, **Eski Mısır Tekstil ve Giysi Tarihine Giriş**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1996

Şahin Yüksel Yağan, **Türk El Dokumacılığı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1978

Thomas Hauffe, **Design An Illustrated Historical Overview**, Barron's Educational Series Published, United States, 1996

Uğur Altaç, Trabzon Kıyılarında (Karadeniz) **Deniz Salyangozu Avcılığında Alternatif Bir Av aracı olarak Sepet Denemeleri**, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Yayınları, 2002

Warren J.Asa , **Making Boxes, Baskets And Bowls**, NY: Sterling Publishers., New York, 1992

Makaleler

B.A. Balpınar, "Kilims:The New Vouge", **Quaderni del Musea Civico**, Comune di Prato Quadernis Muuseo Civico., 1992

Doç.Suhandan ÖZAY; "Milenyumda Lif Sanatı", **Art Decor Dergisi**, Ocak 2000

Elif Su, "Bir Başka Zaman Bir Başka Hayat", **Sky Life Dergisi**, Ağustos 2006

Fiber Arts, Contemporary Textile Art And Craft, Volume 34, Sayı 1, Summer 2007

Mine Türkili, "Köylerde Lazca türkülerle Boşnakça ezgilerin birbirine karıştığı Karamürsel'de kültürler bir sepetin örgüsü gibi iç içe geçiyor" **National Geographic**, Ağustos 2006

Rosen, A. and N. Roberts, **The Nature of Çatalhöyük: People and their Changing Environments on the Konya Plain**. Cambridge: MacDonal Institute, United Kingdom, 1995

Wild Edible, Plants of the Bodrum Area (Muğla, Turkey), **Proceedings of the VIth Plant Life of Southwest Asia Symposium**, Yüzüncü Yıl University, 10-14 June 2002, Van, Turkish Journal of Botany 28
Ansiklopediler

“Çatalhöyük”, **Grollier International Americana Encyclopedia**, Sabah Yayınları, cilt:4, İstanbul, 1993

İlhan Tekeli, Gecekondu, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, 1994, Cilt 3

İnternet Kaynakları

<http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>

<http://anthromuseum.missouri.edu/minigalleries/baskets/intro.shtml>

http://archives.queensu.ca/TapaCloth-verso_a.jpg

<http://artblog.net/images/2006/10/25/01-Sozen-Style-Flower-Baske.jpg>

http://art-smart.ci.manchester.ct.us/images/ar_tapa_square.jpg

<http://cache.eb.com/eb/image?id=5597&rendTypeld=4>

<http://en.qchemp.com/UploadFiles/dama.JPG>

<http://museum.utep.edu/collections/images/jicarillabasket.jpg>

<http://stu.inonu.edu.tr/~hikibriz/kasaba/kasaba.htm>

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Basketry>

<http://www.antiquemapsandprints.com/p-2316.jpg>

http://www.baikal.fr/lemenu/antiquites%20chinoises/objets%20chinois/vannerie_sud.jpg

http://www.bbc.co.uk/kent/history/photogallery/archive_sevenoaks_gypsy.shtml

<http://www.biologie.uni-hamburg.de/b-online/fo49/ficwurze.jpg>

<http://www.bursakentmuzesi.gov.tr/muze/index.php?option=content&task=view&id=128>

<http://www.decoavenue.com/prod/img955.jpg>

<http://www.feedback.nildram.co.uk/richardebbs/essays/images/catalhuyuk3.jpg>

http://www.ibiblio.org/botnet/flora/images/Broussonetia_papyrifera004.jpg

http://www.janesoceania.com/samoa_historical1/tapa%20cloth,%20Samoa.jpg

<http://www.nationalgeographic.com.tr/ngm/0608/konu.aspx?Konu=7>

<http://www.nativerellections.org/cartimages/choctaw%20basket.gif>

<http://www.nativevillage.org/Libraries/Basket.gif>

http://www.parks.ca.gov/?page_id=24035

http://www.parks.ca.gov/?page_id=24035

http://www.parks.ca.gov/?page_id=24037

<http://www.polisax.com/karaburun.html>

<http://www.umaine.edu/hudsonmuseum/tree2.htm#>

http://www.upenn.edu/almanac/volumes/v52/n21/images_n21/TlingitLeaders.jpg

Sevan Nişanyan, "Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü",
<http://www.nisanyansozluk.com/search.asp?w=sepet>

www.arcmuseum.org

www.artblog.net/?name=2006-10-25-11-13-basketry

www.bursakentmuzesi.com.tr

www.rainforestbaskets.com

Raporlar

Çanakkale Kent Eylem Planı, Ekonomi Çalışma Grubu, Sonuç Raporu

Çorum Belediyesi Kent Arşivi ve Müzesi, Çorum 1973 İl Yıllığı, 127 s.

Kaynak Kişiler

Ahmed Çiftçi

Mert Uslu

Yaşar Azgın

Mert Uslu

ÖZGEÇMİŞ

4239 sok. No: 3 Telefon 0232 238 90 75 / 192
Altındağ /İZMİR Gsm 0536 550 71 11
e-posta firat.neziroglu@deu.edu.tr
firatneziroglu@gmail.com

Kişisel Bilgi

Yaş:09.07.1981
Doğum Yeri: İzmir

Eğitim

2002 Dokuz Eylül Üniversitesi Narlıdere,İzmir
Yüksek Lisans
• Güzel Sanatlar Enstitüsü
1997-2001 Dokuz Eylül Üniversitesi Narlıdere,İzmir
Lisans
• Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü

Yabancı Dil

2002-2003 Dokuz Eylül Üniversitesi Buca,İzmir
İngilizce
• Yabancı Diller Yüksek Okulu İngilizce Bölümü (YDY 74)

Stajlar

2000-2001“**Cemil İpekçi Butik**” Moda Giyim Stajı, İstanbul
2000-2001 “**Kenteks Tekstil Ticaret**” Örne, Triko Stajı, İzmir
1999-2000 “**Armateks-Pamuk Mensucat**”Jakarlı Dokuma Stajı,
İzmir
1998-1999 “**Efe Kundura**” Ayakkabı, Saya, İstampa Stajı, İzmir
1998-1999 “**As Baskı**” Baskı, Boya Stajı, İzmir
1997-1998 “**Buca Yün Mensucat**” İplik,Armürlü Dokuma Stajı,
İzmir

Buluş

2001- Aralık “**360° Dikey Dokuma Tezgahı ve Birbiri içine Geçen İki 180° Dikey Dokuma Tezgahının Oluşturduğu Üç Boyutlu Dokuma Tezgahı**”, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü’nde Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Organizasyon

1. Karadeniz Spor Oyunları, Ritmik Cimnastik Görsel Tasarım, (7 ülkeden 30 sporcu katılımı), 1-8 Temmuz 2007, Trabzon
20. Boğaziçi Artistik Cimnastik Turnuvası, Organizasyon Komitesi,**Görsel Tasarım**,(10 ülkeden 80 sporcu katılımı), 28-30 Eylül 2006, İstanbul

15. Uluslararası Ritmik Cimnastik Turnuvası, Organizasyon Komitesi, **Görsel Tasarım ve Sunum** (6 Ülkeden 45 sporcu katılımı), İzmir

13.ETN Uluslararası Tekstil Sanatı Etkinlikleri (Konferans, Sergi ve Workshop) Organizasyon Komitesi, Görsel Tasarım, Sergi Düzenleme

23. Universiade, Üniversite Olimpiyatları, Ritmik Cimnastik Branşı, Görsel Tasarım

23. Universiade, Üniversite Olimpiyatları, Açılış-Kapanış Gösterileri, Kostüm Sorumlusu, İzmir, 2005

Yönettiği Projeler

“İTHİB Kumaş Tasarım Yarışması 2007”

Mustafa Kula; “Takılma Projesi” ilk 10

Öznur Gençdoğuş “Atlantis Kayıp Şehir Projesi” ilk 10

Hatice Tümtürk “4 Mevsim Projesi” ilk 20

Seçil Özçınar “ Moleküler Yapı Projesi” ilk 20

“DENİMDER Denim Tasarım Yarışması 2007”

Baskı Tasarım

Senem Kozak

Tülin

Murat Güray

Dokuma Tasarım

Seçil Özçınar

Müge Durmaz

Giyisi Tasarım

Funda Pehlivan

Verdiği Seminerler

“Tekstil Tasarım Yarışmalarında Uygulanması Gereken

Tasarım Yöntemleri”, Yer: Çukurova Üniversitesi Güzel

Sanatlar Fakültesi Seminer Salonu, Tarih: 30.04.2007, Saat:13:30

“Tekstil Tasarımında Yarışma Stratejileri”, Yer: Dokuz Eylül

Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Amfi 1, Tarih: 10.01.2007,

Saat: 12:30,

“Tekstilde Yeni Vizyonlar-Gelenekten Tekstil Sanatına/Yarının

Tasarımına” Yer:Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Seminer Salonu, Tarih: 27.10.2005, Saat:13:30

“1930’lu Yıllarda Moda ve Gelişimi” Yöneten: Prof. Suhandan

Özay Demirkan, Yer:Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar

Fakültesi Amfi 1, Tarih: 06.04.2005, Saat:13:30

Kişisel Sergiler

2006-Kasım “**World Cup**” Limak Ambassade Hotel Sergi Salonu, Kişisel Dokuma Sergisi, Ankara

2004-Ocak “**Giselle**” Taş Mekan Sanat Galerisi, Kişisel Dokuma, Üç Boyutlu Dokuma Sergisi, Adana

2003-Haziran “**Dokunulmaz**” Taş Mekan Sanat Galerisi, Kişisel Dokuma Üç Boyutlu Dokuma, Linol Baskı Sergisi, Adana

2002-Haziran “**Boyumdan Büyük İşler**” Başak Sigorta Sanat Galerisi, Kişisel Dokuma, Üç Boyutlu Dokuma, Heykel Sergisi, Ankara

2000-Ocak “**Dokuyabildiklerim ve Dokunabildiklerim**” Başak Sigorta Sanat Galerisi, Kişisel Dokuma Üç Boyutlu Dokuma, Heykel Sergisi, İzmir

Uluslararası Jürili Sergiler

18.05.2006 – 18.06.2006 “Valcelina Award”, Lif Sanatı Yarışmalı Sergisi, Valcelina, İtalya

01.04.2006 – 15.05.2006 “Valcelina Award”, Lif Sanatı Yarışmalı Sergisi, Maniago, İtalya

2006 -16-22 Mart “**Talente 2006**”, Sanat ve Bilim Fuarı Genç Sanatçılar Yarışmalı Sergisi, Sanat Kategorisi, Münih, Almanya

2005 -15 Eylül, 8 Ekim “**Visions in Textiles” from tradition to textile art / design of tomorrow**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Resim Heykel Müzesi, 13. ETN (European Textile Network) Konferansı Uluslar arası Tekstil Sanatı Sergisi, İzmir, Türkiye

Uluslararası Karma Sergiler

2005-11, 21 Ağustos “**Rythim of Loom**” 23. Universaide Üniversite Oyunları Kültür Park Hall 3 Sergi Salonu, İzmir, Türkiye

Ulusal Grup Sergiler

2007-24 Nisan-11 Mayıs “**Fiber Art, Bir Usta İki Genç – Giyilir / Giyilmez**”; **Suhandan Özay / Mustafa Kula / Fırat Neziroğlu**; Ayşe Takı Sanat Galerisi, İstanbul, Türkiye

Ulusal Karma Sergiler

2007-5 Nisan, “**Doku ve Form II**”, Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu, Acıbadem, İstanbul

2005-10, 15 Eylül “**Tekstil Sanatçıları Sergisi**” Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu, İzmir

2004-14, 20 Eylül “**Doku ve Form**” Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu, Öğretim Elemanları Sergisi, İzmir

- Davetli Sergiler**
- 2002-Şubat “**Rythmic**” 19 Mayıs Spor Salonu, Türkiye Cimnastik Haftası Etkinlikleri, Kişisel Dokuma Sergisi,Ankara
- 2002-Haziran “**Ritmik Dünyası**” 11. International RG Tournament, Celal Atik Spor Salonu, Kişisel Dokuma Sergisi, İzmir
- 2002-Aralık “**Ritmik Dünyası**” Bornova Spor Salonu, Kişisel Dokuma Ve Üç Boyutlu Dokuma Sergisi, İzmir
- Tasarım Sergileri**
- 2005 Eylül, AD Tasarım Fuarı, **İTKİB Textstyle Kumaş Tasarım Yarışması** finalistlerinin ürünleri sergisi, İstanbul, New York, Paris Kumaş Fuarları
- 2003 “**Retro** ” Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Moda Aksesuar Programı ile Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği işbirliği ile düzenlenen **IV. Özgün Ayakkabı Tasarım Yarışması**, Ayakkabı Tasarım ve Ürün Sergisi,İzmir Fuarı, İzmir
- 2002-Haziran “**Anatomi**”,Dokuma ve Baskı Tasarım Yarışmalı Sergisi, Tophane-i Amire,İstanbul
- 2002-Ocak “**Üç Boyutlu Dokumalarda Yeni Teknik ve Tezgah Araştırması**”Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü, Lisans Tezi Sergisi,İzmir
- 2001-Haziran “**Ritmik**”, , Döşemelik ve Perdelik Kumaş Tasarım ve Ürün Sergisi, Ortaköy Mozaik Mobilya Showroom, İstanbul
- 2001-Mayıs “**Dokuz Eylül Üniversitesi Öğrenci Çalışmaları**” 7. Ev Tekstilleri Fuarı, Döşemelik ve Perdelik Kumaş Tasarım ve Ürün Sergisi, Tüyap,İstanbul
- 2000-Mart “**Üçüncü Bin yılda Osmanlı Esini**”, “**Yasak Şehir – Harem ve Sebil**”, Türk Tekstil Vakfı Sergi Salonu,İstanbul
- 2000 “**İnsan Kadar Esnek**” Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Moda Aksesuar Programı ile Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği işbirliği ile düzenlenen **III. Özgün Ayakkabı Tasarım Yarışması**, Ayakkabı Tasarım ve Ürün Sergisi,İzmir Fuarı, İzmir
- Defile**
- 2006-**İTHİB** tarafından düzenlenen **İTHİB Kumaş Tasarım Yarışması Defilesi**, İstanbul, Swiss Otel, İstanbul
- 2005-**İTKİB** tarafından düzenlenen **TEX-STYLE, Kumaş Tasarım Yarışması Defilesi**, Çırağan Sarayı, İstanbul
- 2002-Altınıyıldız,AKS Danışmanlığın düzenlediği **FABRİK Kumaş Tasarım Yarışması Defilesi**,*Tophane-i Amire*, İstanbul

Yarışmalar

1999-Otel Devak ve Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü'nde, Ebru Evren Serbest ile ortak hazırlanan Şapka Defilesi, İzmir

2006-**Silk&Cashmere** tarafından düzenlenen **Şal Deseni Tasarım Yarışması**,(Yarışma halen devam etmekte)

2006-**İTHİB** tarafından düzenlenen **İTHİB Kumaş Tasarım Yarışması**, İstanbul, **2..lik**, İstanbul

- Supervizor: Erol Türkün Mega Textil, Bursa

2005-**Universiade** tarafından düzenlenen **23. Universiade 2005, İzmir Gönüllü Kıyafetleri Tasarım Yarışması**, İzmir

2005-**İTKİB** tarafından düzenlenen **TEX-STYLE, Kumaş Tasarım Yarışması**, **4.lük**, İstanbul

- Supervizor: Erol Türkün Mega Textil, Bursa

2004-**İTKİB** tarafından düzenlenen **Hazır Giyim Tasarım Yarışması Finalist**, İstanbul

2003-İzmir Ekonomi Üniversitesinin düzenlediği **Gelin-Damat Fuarı Gelinlik Tasarım Yarışması, Gelinlik Kategorisi 2.lik**, İzmir

2003-Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Moda Aksesuar Programı ile Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği işbirliği ile düzenlenen **IV. Özgün Ayakkabı Tasarım Yarışması, Damat Kategorisi 1.lik**, İzmir

- Supervizor: Aronay Ayakkabı, İzmir

2003-Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Moda Aksesuar Programı ile Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği işbirliği ile düzenlenen **IV. Özgün Ayakkabı Tasarım Yarışması, Erkek Kategorisi Finalist**, İzmir

- Supervizor: Free Foot A.Ş., İzmir

2002-Altınyıldız,AKS Danışmanlığın düzenlediği **FABRİK Dokuma, Baskı Deseni Tasarım Yarışması Baskı Erkek Kategorisi 1.lik**, İstanbul

- Supervizor: Oneteks, İzmir

2002-Altınyıldız,AKS Danışmanlığın düzenlediği **FABRİK Dokuma,Baskı Deseni Tasarım Yarışması Dokuma Bayan Kategorisi 2.lik**,İstanbul

- Supervizor: Altınyıldız, İstanbul

2001-Beymen Firmasının düzenlemiş olduğu **Portfolyodan Hayata Tasarım Yarışması, Dokuma Kumaş Tasarım 1.lık**,İstanbul

- Supervizor: Arzu Kaprol, Defne Koz

2000-Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Moda Aksesuar Programı ile Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği işbirliği ile düzenlenen **III. Özgün Ayakkabı Tasarım Yarışması, Erkek Kategorisi Finalist**, İzmir

2000- Türk Tekstil Vakfı tarafından düzenlenen **Üçüncü Bin Yılda Osmanlı Esini** Kumaş Tasarım Yarışması, **Finalist**, İstanbul

Özgün Atölye Çalışmaları (Workshop)

2007, Nisan, Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü, “Kağıt Yapımı Workshopları” **yönetti**, Adana

2006, Mayıs, Neshka Rebova, Uluslararası Dans Topluluğu, Türk Dansı konulu Kostüm ve Sahne Tasarımı Workshopları, Sofya, Bulgaristan

2005, Eylül 13. ETN (European Textile Network) kapsamında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde düzenlenen Norveçli Dokuma Sanatçısı **Vibeke Vestby** yönetiminde TC1 Jacquard Loom “Jakarlı Dokuma Workshop’i”, İzmir

2005-10,11,12 Mart, **ODTÜ Çağdaş Dans Günleri** kapsamında modern dans workshoplarına Dokuz Eylül Üniversitesi adına katıldı, Ankara

2004-**Arif Cön Atölyesi** ile Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi işbirliği ile düzenlenen **“Keçe Yapım Tekniği”**, İzmir

Deneyim

2006 Altinyıldız Kumaş Fabrikası İstanbul
Tasarımcı

2006-2007 Kataloğu için Kupon Kumaş Hazırladı.

2006 Arzu Kaprol İstanbul
Tasarımcı

2008 defileleri için Bursa Evim Tekstil Sponsorluğunda kumaş koleksiyonu hazırladı.

2003, Temmuz Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir
Araştırma Görevlisi

2003, Şubat Çukurova Üniversitesi Adana
Araştırma Görevlisi
Temel Sanat Eğitimi ve Dokuma Tasarım I,II dersleri verdi.

2001-2005 Çimentoş Spor Kulübü İzmir
Tasarımcı

- Ritmik Cimnastik Milli Takım İzmir Sporcularının İp, Çember, Top, Kurdele, Labut aletleri mayo tasarımlarını hazırladı.
- 2003 Orhanlı-Maya Mumları İzmir
Tasarımcı
- Ürün, Ambalaj, Logo tasarımı
- 2003 Schöhler Kağıt Firması İstanbul
Tasarımcı
- Yeni üretime başlayacak olan guaj, suluboya, oyun hamuru ve parmak boyası ürün, ambalaj ve marka tasarımı
- 2002 Sarıkaya Moda Evi İzmir
Tasarımcı
- Mağaza reklam tabelası ve kartvizit tasarımı
- 2002 Turkotex – Amira İzmir
Tasarım, Trend Takibi
- Erkek dış, üst giyim tasarımı, İlkbahar yaz koleksiyonu
- 2002 İzmir Dans Akademi İzmir
Tasarım
- Mythe Klasik Bale eserinin kostümlerini (Aphrodite, Athena, Dike, Artemis, Eirene Tanrıçaları, İlham Perileri, Zeus'un kızları, İnci Taneleri, Deniz Dalgaları)tasarlayıp üretti.
 - Giselle Modern Bale eserinin dekorlarını tasarlayıp üretti.
- 2002 Kirmen Halı İzmir
Tasarımcı
- Halı Deseni Tasarımı
- 2001 Free Foot-Meta Ayakkabı İzmir
Ayakkabı Tasarımı, Trend Takibi
- ilkbahar, yaz, sonbahar koleksiyonları
- 1995-2000 Demet Moda Evi İzmir
Gelinlik, Abiye Tasarım

Gönüllü çalışma deneyimi

2004-27 Eylül, 13. Uluslararası İzmir Ritmik Cimnastik Turnuvası T-shirt, Rozet Tasarımlarını hazırladı ve üretti.

2003-2006, Portekiz,Rusya,Azerbaycan,Ukrayna,Fransa,Mısır'da uluslararası **ritmik cimnastik** yarışmalarına katılan ritmik cimnastik milli takımı İzmir yarışmacılarının **Görsel Tasarımları, Mayo Tasarımları, Yarışma Müzikleri, Yarışma Formlarını** hazırladı.

2002 yılında İzmir Bornova Spor Salonunda Ritmik ve Artistik Cimnastik dalında başarı gösteren sporcuların **Duvar Resimlerini** yaptı.

Yayınlar

2006-“**ITHIB Kumaş Tasarım Yarışması**”, Kataloğu, İstanbul

2005-“**ITKIB Kumaş Tasarım Yarışması**”, Kataloğu, İstanbul

2006 “**TALENTE Young Artist Exhibition**”, Bilim ve Sanat Fuarı, Uluslararası Genç Sanatçılar Sergisi Kataloğu, Münih, Almanya

2006 “**Valcellina Award**”, Uluslararası Lif Sanatı Sergisi Kataloğu, Valcellina, İtalya

2005 “**Visions in Textiles**” **from tradition to textile art / design of tomorrow**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Resim Heykel Müzesi, 13. ETN (European Textile Network) Konferansı Uluslararası Tekstil Sanatı Sergisi, Sergi Kataloğu, İzmir

2001-Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Dokuma Programı “**Üç Boyutlu Dokumalarda Yeni Teknik ve Tezgah Araştırması** isimli yayımlanmamış Lisans Tezi,İzmir

2000-**Üçüncü Bin Yılda Osmanlı Esini** Tasarım Yarışması sonunda Türk Tekstil Vakfı tarafından hazırlanan **katalog**da yer aldı ,İstanbul

Üniversite Projeleri

2004- Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü **Yrd. Doç. Nesrin Önlü** Kişisel Dokuma Sergisi “**Her Tasarımın Bir Hikayesi Vardır**” 3 adet sanatsal, 3 adet endüstriyel **Dokuma Uygulamaları** ve **Görsel Anlatımını** hazırladı.

2004-Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Dokuma Programı **Yrd. Doç. Nesrin Önlü** danışmanlığında hazırlanan “**Dokumada Örgü Farkları ile Yeni Yüzey Oluşumları**” projesinin 3 adet dokuma uygulamalarını yaptı.

Katıldığı Fuarlar 19-22 Eylül 2006, **Premieré Vision Kumaş** Fuarı çerçevesinde, Kumaş Fuarı, İplik Fuarı, Kumaş Deseni Fuarı, Aksesuar Fuarı, Paris, Frans
2006 -16-22 Mart **“Talente 2006”**, Sanat ve Bilim Fuarı, Münih, Almanya

Katıldığı Seminerler 2006-06 Kasım, **Orta Asya’dan Bugüne Türklerin Giyim Serüveni**,Konuşmacı:Vural Gökçaylı, İzmir Ekonomi Üniversitesi,15:00, , İzmir, Türkiye
2006-29 Eylül, **Promo Style**,Konuşmacı:Lysiane De Royeré, Sylvia Lotthé , Ege İhracatçılar Birliği,09:30, İzmir
2005-17 Mart, **Promo Style**,Konuşmacı:Lysiane De Royeré, Sylvia Lotthé , Ege İhracatçılar Birliği,10:30, İzmir
2003-25 Aralık; **Günümüzün Yükselen Trendi “Ev Tekstili”**, Konuşmacı:**Leyla Yıldırım**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Anfi I, 15:00, İzmir
2004-20 Ekim, **Premieré Vision** ,Konuşmacı: **Doç. Fatma Mete**, Ege İhracatçılar Birliği,14:00, İzmir
2004-20 Ekim, **Tex World** ,Konuşmacı: **Yrd. Doç. Nesrin Önlü**, Ege İhracatçılar Birliği,15:00, İzmir
2004-Aks Danışmanlık-Premieré Vision işbirliği ile düzenlenen **2004-2005 erkek modası seminerleri**, Hilton Oteli, İzmir
2000-**Beymen** tarafından Türkiye’den seçilen 9 kişi ile üç ay boyunca **Tasarımcı Eğitim Seminerleri**, **Başarı Belgesi**, İstanbul
• Seminerleri **Arzu Kaprol**, **Defne Koz** süpervizörlüğünde tamamladı.

Programlar

Micrografx Designer	9
Rhino	3.1 (Üç Boyutlu Tasarım Programı)
Adobe Photoshop	CS2
Corel Draw	12
Most Design	(Jakarlı ve Armürlü Dokuma Programı)
Most Design	(3 Boyutlu Giydirme Programı)
Dobby NT Texcelle	(Jakarlı Dokuma Programı)
Dobby NT Pro	(Armürlü Dokuma Programı)
Sound Forge	(Müzik Mix Programı)

Dans

2006-İyete Modern Dans Topluluğu, Dansçı

2004-2007-Dokuz Eylül Üniversitesi **Anadolu'dan Esintiler Stilize Halk Dansları** Topluluğu, Hayat Atak sanat yönetmenliğinde **solist** olarak dans etti.

2005-İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi **Modern Dans Topluluğu**, "**Gazeteler**" Görsel Tasarım

2005-10,11,12 Mart, **ODTÜ Çağdaş Dans Günleri** kapsamında modern dans workshoplarına Dokuz Eylül Üniversitesi adına katıldı.

2004-Dokuz Eylül Üniversitesi **Halk Dansları** Topluluğu, Hande Balamir'den Halk Dansları Eğitimi aldı.

2004-Haziran, İzmir Defterdarlığı Klasik Türk Müziği Korosu yıl sonu konserinde **solist** olarak dans etti.

2004-Mayıs, Çimentaş Ritmik Cimnastik Kulübü Minik Takım sporcularına uygulamalı **İfade, mimik** dersleri verdi.

2002-Haziran, İzmir Dans Akademi "**Giselle**" bale eserinde Göksu Coşkunlar koreografisinde **solist** olarak dans etti.

2001-Çimentaş Spor Kulübü sporcularına **Salon Dansları** eğitimi verdi.

2000-2001 Şenay Bale Dans Okulu'nda Bale, Modern Bale, Jazz, Salon ve Latin dansları, Rock 'N Roll, Tango Şenay Pekün koreografilerinde **solist** olarak dans etti.

1999-2004 İzmir Dans Akademi, Şebnem Şenel ve Göksu Coşkunlar'dan **modern bale** dersleri aldı.

Koreografi

2007,Mayıs – Motor Delisi Kulübü Oyuncuları, "**Sidik Yarışı**" isimli tiyatro oyununun final koreografisini hazırladı.

2007, Mayıs - Dokuz Eylül Üniversitesi **Anadolu'dan Esintiler Stilize Halk Dansları** Topluluğu, Modern Dans koreografilerini hazırladı.

2006, Nisan - Bornova Şehir Tiyatroları, Ant Aksan tarafından yönetilen "**Ah Endülüs Ah**" isimli tiyatro oyununun **koreografilerini** hazırladı.

2006, Mart - Bornova Şehir Tiyatroları, Onur Erdoğan tarafından yönetilen “**Çürük Elma**” isimli tiyatro oyununun **koreografilerini** hazırladı.

2004- Bornova Şehir Tiyatroları, Onur Erdoğan tarafından yönetilen “**Kadınlar da Savaşı Yitirdi**” isimli tiyatro oyununun **koreografilerini** hazırladı.

2002-Değişim Oyuncuları, Erhan Yazıcıoğlu tarafından yönetilen Albert Camus’un “**Yanlışlık**” tragedyasının **koreografilerini** hazırladı.

Ritmik Cimnastik

2006, Şubat- **Bulgaristan-Türkiye** Uluslararası Takım kampı, Maya Kondokova baş antrenörlüğünde ritmik cimnastikte beden ve alet kullanım teknikleri üzerinde çalıştı.

2003- **Ukrayna-Türkiye** Uluslar arası Takım kampı, Maya Kondokova baş antrenörlüğünde ritmik cimnastikte beden ve alet kullanım teknikleri üzerinde çalıştı.

Spor

2005, Eylül - Gençlik Spor İl Müdürlüğü Spor Salonunda “**Eskrim**” dersleri almaya başladı.

2004-Gençlik Spor İl Müdürlüğü Spor Salonunda “**Tekstilde Boşluk**” konulu araştırmasına konsept çalışması olarak “boş el” anlamına gelen “**Karate**” sporunun **Go-Ju-Ryu** dalında aktif sporcu olarak çalışmaya başladı.

Müzik

2005-Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Müziği Korosunda **udi** olarak görev aldı.

2005-2 Ekim, İzmir Büyükşehir Belediyesi Klasik Türk Müziği Korosu, Şef Ahmet Özçağlayan, İsmet İnönü Sanat Merkezi, sezon açılış konserinde **udi** olarak görev aldı.

2001-....Çimentaş Ritmik Cimnastik Kulübü, Şavkar Artistik ve Ritmik Cimnastik Kulübü, Action Gym Ritmik Cimnastik Kulübü, Odtü Spor Kulübü minik, yıldız, genç, büyük takım **seri müziklerini** hazırladı.

1999-.... İzmir Büyükşehir Belediyesi Klasik Türk Müziği Korosu’nda Ahmet Özçağlayan şefliğinde **udi** olarak görev aldı. Konser ve turnelere davet edildi.

1994 yılından itibaren TRT İzmir Radyosu Ses Sanatçısı ve Program Yapımcısı Mehtap Dilmaç'tan, **ud, nota, solfej** dersleri aldı.

Tiyatro

2002- İzmir Dans Akademi, Ahmet Bacınoğlu'ndan, Drama eğitimi aldı.

1999- İzmir Dans Akademi Tarkan Osoy'dan Drama eğitimi aldı.

Web'de yayınlanan bilgiler

<http://web.edu.edu.tr/etn>

<http://www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2002/subat/7.html>

<http://www.evrensel.net/03/06/04/kultur.html#1>

<http://www.ozgurpolitika.org/2000/02/01/hab33.html>

<http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~227@tarih~2002-11-11-m@nvid~195157,00.asp>

<http://www.evrensel.net/03/12/30/toplum.html>

<http://www.hometex.org/?pgr=dergigoster&dergi=1&goster=86>

Basın - Yayın

08 Ocak 2007, **TRT FM**, “**Tekstil Tasarımında Yarışma Stratejileri**”, Mehtap Dilmaç sunuculuğunda canlı yayın röportajı, saat:10:00

2005 ETN (European Textile Network) Uluslararası Tekstil Sanatı Etkinlikleri, İzmir

- **20 Ekim 2005, Akşam Ege,Sokaktaki Terzi Esin Yılmaz, s:2**
- **1/ 2005 March ,Textile Forum,s:28**
- **Eylül 2005, Elle Decor, s:109**
- **Eylül 2005, Trend Seter, s:60**

2005 “İtkib-Textstyle” Kumaş Tasarım Yarışması,İstanbul

- **3/ 2005 September, Textile Forum, s:36, 37**
- **15 Şubat-15 Mart 2005,Hedef Dergisi,s:13**
- **06 Mayıs 2005,Milliyet,Moda,s:9**

2004 “Doku ve Form” Öğretim Elemanları Sergisi,İzmir

- **17.09.2004,Hürriyet Ege,s:2**

2003 “IV. Özgün ayakkabı Tasarım Yarışması”,İzmir

- **03.2003,Sektör Dergisi,s:51**
- **09.03.2003,Hürriyet Ege,İş Dünyası,s:12**

- **09.03.2003,Star, s:13**
 - **22.03.2003,Milliyet Ege,Yaşam,s:2**
- 2003 "Giselle" Dokuma Sergisi,Adana
- **22.12.2003,Radikal, Kültür Sanat Ajandası, s:22**
 - **30.12.2003, Evrensel, s:16**
- 2003"Dokunulmaz" Dokuma Sergisi,Adana
- **02.06.2003,Sabah,Sanat, s:2**
 - **04.06.2003,Evrensel, Kültür, s:12**
 - **30.05.2003,Günaydın, Kültür, s:4**
- 2002"Dünyanın İlk Erkek Ritmik Cimnastik Hakemi",İstanbul
- **10.11.2002,Hürriyet Pazar, Spor, s:8**
 - **10.11.2003,NTV Akşam Haberleri**
 - **22.10.2002,Akşam, Panorama, s:2**
 - **22.10.2002,Posta, Toplum, s:7**
- 2002"Fabrik Desen Tasarım Yarışması",İstanbul
- **04.2002,Dünya Tekstil Dergisi**
 - **16.03.2002,Radikal Cumartesi, Tasarım, s:4**
 - **06.03.2002,BRT;Star, Kanal D Ana Haber Bülteni**
- 2002"Üç Boyutlu Sanatsal Dokumalarda Yeni Teknik,Yeni Tezgah Araştırması,İzmir
- **17.01.2002,Yeni TV Ana Haber Bülteni**
- 2001"Beymen Academia",İstanbul
- **15.06.2001,TRT İstanbul "Kariyer Dünyası"**
 - **17.06.2001,Milliyet Pazar, Moda, s:14**
 - **18.06.2001,Sabah, s:11**
 - **07.2001,L'Officiel**
 - **07.2001,Vizyon Dekorasyon**
- 2001"Kaftan Defilesi",İzmir
- **27.05.2001,Hürriyet Ege,s:11**
- 2000"Dokuyabildiklerim ve Dokunabildiklerim",İzmir

- **25.01.2000,Kanal Ege, Gençlik Ateşi**
- **23.01.2000,TRT İzmir Radyosu, Şeker Mikrofon**
- **27.01.2000,Hürriyet, s:11**
- **25.01.2000,Özgür Bakış, s:4**
- **18.01.2000,Hürriyet Ege,s:2**

2000”Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü Dokuma Programı Dokuma Tasarım Yıl Sonu Sergisi”,İzmir

- **16.5.2000,Hürriyet Ege,s:2**
- **09.05.2000,Milliyet Ege,s:2**

1999”Geçiş” Şapka Defilesi,İzmir

- **20.05.1999,Hürriyet Ege,s:2**
- **17.05.1999,Milliyet Ege,s:3**

